

Guerres, revolucions i contrarevolucions (I)

En el fons Rosquellas es conserva aquest document on hi ha anotats els presidents de Govern des de la consolidació del sistema constitucional, el 1834, fins al 19 de juny de 1869. (ACSE, fons Rosquellas)

Panoràmica de Santa Coloma de Farners a finals del segle XIX. Al llarg d'aquest segle Santa Coloma, igual que la resta del país, visqué una gran transformació, que no tan sols en modificà l'aspecte, sinó també les institucions, entitats i persones que la conformaven. (ACSE, Fons Oller-Corominas)

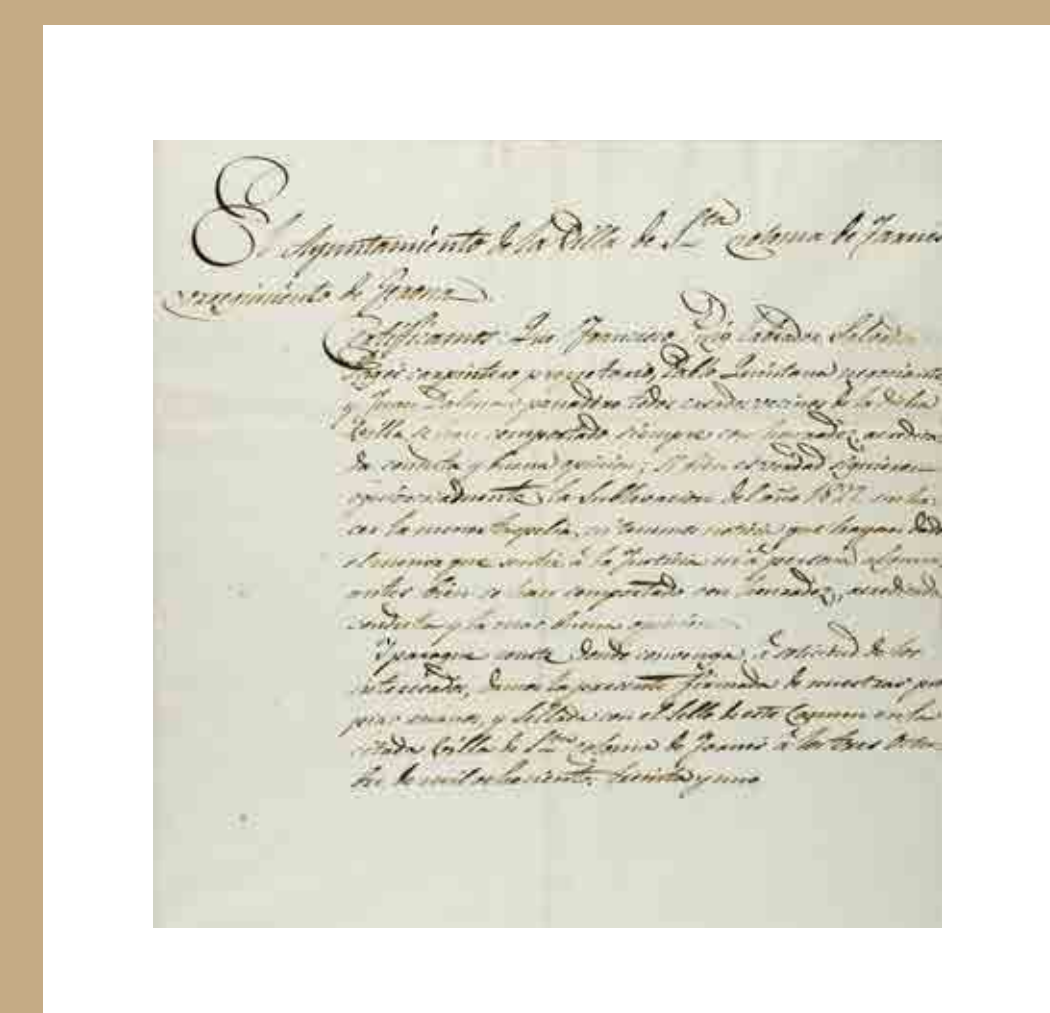
A grans trets el segle XIX europeu és el segle de la construcció dels estat liberals en contraposició a les monarquies absolutistes dels segles XVII i XVIII. L'absolutisme identificava el rei amb el sobirà, que exercia la sobirania total, és a dir, tenia el poder absolut sense límits ni compartit. El liberalisme partia del reconeixement de la llibertat com a dret per a totes les persones, defensava un estat secular, la fi dels privilegis feudals, la democràcia representativa, el sufragi directe i la separació de poders.

La construcció dels estats liberals va ser un procés complex, amb les seves guerres, revolucions, avanços i retrocessos. A l'Estat espanyol el terme *liberal* apareix per primera vegada a les Corts de Cadis (1810-1814) i el seu màxim exponent va ser la Constitució de Cadis de 1812. L'esmentada constitució aparegué en plena Guerra del Francès (1808-1814). Sobre la guerra i a nivell local, el juny de 1809 l'Exèrcit francès ocupà la plana selvatana. En aquest context, molts farnesencs fugiren de Santa Coloma i es refugiaren a pobles propers. Tornaren al municipi pel març de 1810, i aquest episodi històric és conegut amb el nom d'*expatriació*.

El 1814, expulsats els francesos, Ferran VII retornà i amb ell, l'absolutisme, que al seu torn va ser liquidat pel pronunciament del general Riego el 1820, donant pas al Trienni Liberal (1820-1823). Durant aquest període constitucional es creà una milícia nacional formada per ciutadants armats amb l'objectiu de mantenir l'ordre i defensar els canvis liberals. La milícia depenia de les autoritats locals, i la seva proporció variava en funció dels habitants de cada municipi. També es dugué a terme un programa reformista que no va ser ben vist pels sectors més perjudicats (el clergat, els terratinents i els pagesos). Aquest descontentament donà lloc als aixecaments realistes (1821-1823). A Santa Coloma el 31 de maig de 1822 la partida de mossèn Anton Coll matà tres persones i el 22 de juny de 1822 s'assassinà un militar. El 20 i el 21 d'octubre de 1822 també es produïren enfrontaments entre la milícia i partides realistes.

No van ser els aixecaments realistes sinó la coalició de la Santa Aliança (Àustria, Prússia i Rússia), qui va posar fi al Trienni Liberal, a través de l'Exèrcit dels Cent Mil Fills de Sant Lluís. L'objectiu era restaurar l'absolutisme. Ferran VII tornà a la situació anterior a 1820, dissolgué les milícies i perseguí a liberals, motiu pel qual alguns s'exiliaren. Però posteriorment es veié obligat a realitzar una sèrie de concessions, com ara indultar liberals, cosa que no va satisfer ni als liberals ni als sectors ultres, que el 1827 s'aixecaren (Guerra dels Malcontents, 1827) contra Ferran VII i a favor de Carles M. Isidre. A Santa Coloma el 1827 es detingué el mestre d'escola per ultra, i el 21 d'agost de 1827 la partida de Josep Jofré segrestà els membres de l'Ajuntament i s'emportà els diners de la caixa.

En certa manera, la Guerra dels Malcontents fou un precedent de les guerres carlines. La Primera Guerra Carlina esclatà per l'octubre de 1833, pocs dies després de la mort de Ferran VII i amb Isabel II com a reina des del juliol. De manera simultània, s'inicià el període conegut com a Revolució Liberal (1833-1843), procés amb què és conegut el desmantellament de la xarxa institucional i política de l'Antic Règim i l'establiment de les bases del sistema liberal.

Amb data del 3 d'octubre de 1827, l'Ajuntament de Santa Coloma certifica la bona conducta de Francesc Puig, llaurador; de Salvador Pagès, fuster propietari; de Pau Quintana, negociant, i de Joan Dalmau, flequer. Argumenta que, tot i haver-se aixecat durant la Guerra dels Malcontents (abril-octubre 1827), no van cometre cap delictes, ni mai havien causat cap problema. (ACSE, fons Rosquellas)

Naixements i defuncions a Santa Coloma de Farners entre els anys 1807 i 1815

ANY	NAIXEMENTS	DEFUNCIONS	DIFERÈNCIA
1807	124	111	+ 13
1808	118	120	- 2
1809	41	-	-
1810	20	-	-
1811	112	73	+ 39
1812	104	69	+ 35
1813	134	66	+ 68
1814	134	76	+ 58
1815	150	90	+ 60

Josep M. Millàs i Francesc Rabassa

S'observa un notable descens de naixements en els anys de l'expatriació (1809-1810), en part perquè moltes famílies farnesencs es refugiaren als pobles propers d'Hostalric, Breda, Arbúcies, Sant Hilari Sacalm, Viladrau i Osor.

Guerres, revolucions i contrarevolucions (II)

El general Francesc Savalls (La Pera, 1817 – Niça, 1886) participà en les tres carlinades. En la foto, feta a finals de 1872 probablement al mas Parés de Sant Martí Sapresa, Savalls és al centre de la segona fila, entre Ponci Frigola (esquerra) i Francesc Auguet (dreta). El carlisme aglutinà els sectors socials més perjudicats per la introducció del capitalisme: clergues, grans propietaris, pagesos empobrits i artesans proletaritzats. (Cantó)

Dibuix de Pere Borrell de la Casa Farners cremant, l'11 d'octubre de 1874. Tot i que amb anterioritat els carlins ja l'havien atacada, no va ser fins al 23 de gener de 1874 que entraren a la vila i saquejaren diverses cases, entre les quals la Casa Farners, però no aconseguiren ocupar la població. El 7 de juny de 1874 atacaren de nou la població i la controlaren unes setmanes. Durant l'assalt cremaren parcialment la Casa Farners, que era el fortí, conjuntament amb l'església parroquial, de l'exèrcit governamental, a banda de ser la seu de l'Ajuntament. (Pere Borrell / Col·lecció Miquel Borrell)

La Primera Guerra Carlina (1833-1840) enfrontà els partidaris d'Isabel II (els liberals) contra els de Carles M. Isidre (els carlins, partidaris de l'absolutisme i dels valors de l'Antic Règim). Es recuperà de nou la milícia. La de Santa Coloma, el 20 de setembre de 1834, era formada per 176 milicians, 96 de la companyia mòbil i 80 de la sedentària. A partir de 1839 també n'hi hagué una de tiradors. Durant el conflicte, Santa Coloma es mantingué fidel a Isabel II, tret del mesos d'octubre a desembre de 1835, que restà en mans dels carlins. La milícia es dissolgué el 1843.

En la Segona Guerra Carlina (1846-1849) els carlins no aconseguiren ocupar Santa Coloma malgrat intentar-ho. A l'inici de 1849 entrà en funcionament una línia de torres de telegrafia òptica entre Barcelona i la Jonquera amb l'objectiu de millorar la comunicació entre els municipis i així combatre millor els carlins. A Santa Coloma se'n construí una, probablement al carrer de Puig Fortí, que es desmantellà el 1862.

La milícia també s'organitzà en períodes de pau. En concret, en anys de governs progressistes. Durant el Bienni Progressista (1854-1856) la de Santa Coloma, el 15 d'agost de 1854, tenia 204 milicians, ampliada posteriorment a 283, i constava de tres companyies: la 1a Companyia, la de Carrabiners i la de Tiradors. Es dissolgué el 1856 amb el retorn dels moderats al poder.

La Revolució de Setembre de 1868 marcà l'inici del Sexenni Democràtic. Isabel II s'exilià i en un primer moment s'organitzaren Junes Locals. La de Santa Coloma es nomenà el 30 de setembre de 1868 i dirigí l'Ajuntament fins a les eleccions municipals de finals d'any. Es tornà a formar novament la milícia, que passà a anomenar-se Voluntaris de la Llibertat. A Santa Coloma era coneguda com a Força Ciutadana, en un inici constava de 30 voluntaris, i no tardà a tenir-ne 100. Se suprimiren el 1875.

De la Tercera Guerra Carlina (1872-1876) en l'imaginari farnesenc ha quedat la crema de la Casa Farners per part de la partida carlina del general Savalls. L'atac tingué lloc l'11 d'octubre de 1874. A banda d'incendiar la Casa Farners, enderrocaren Les Mesures i ocuparen el municipi durant uns mesos.

El desembre de 1874 el cop d'estat del general Martínez Campos posà fi a la I República i s'inicià la Restauració (1874-1931), cosa que comportà el retorn de la monarquia i dels borbons. Aquest període es caracteritzà pel seu caràcter jeràrquic i centralista, per l'alternança entre els dos partits dinàstics, el conservador i el liberal, i pel pes del caciquisme. Amb els anys el liberalisme s'anà desprestigiant i el sistema bipartidista, desintegrant.

Document de 1837 que mostra els recorreguts de la companyia mòbil: Llagostera, la Bisbal d'Empordà, Cassà de la Selva. Els municipis per on passaven els havien de facilitar allotjament i manutenció. La milícia podia tenir diverses companyies. La companyia mòbil era la que sortia pel territori a combatre els carlins, mentre la urbana o sedentària es quedava als municipis. (ACSE, fons Rosquellas)

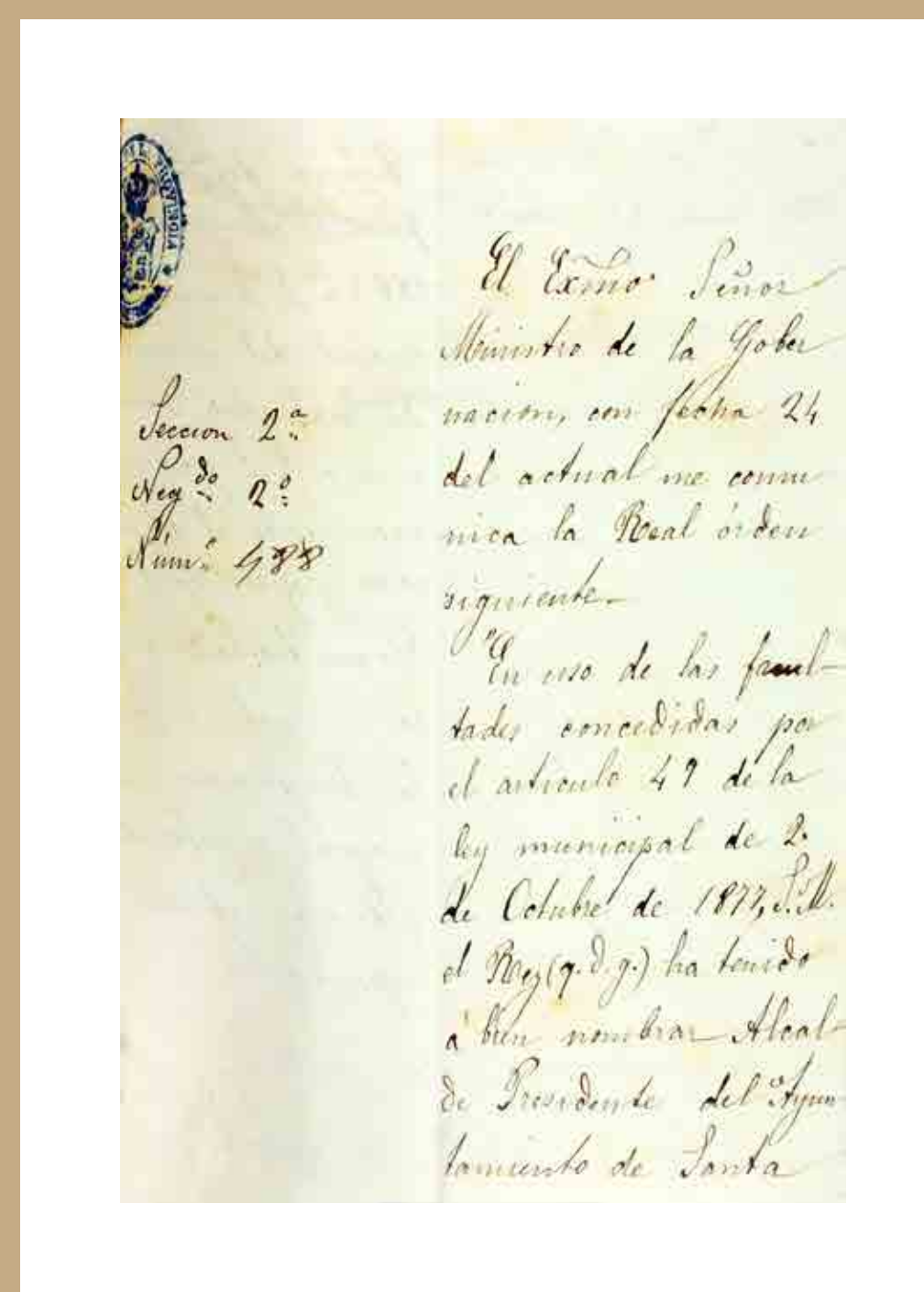
Llista dels milicians que cobren la mensualitat l'any 1837. En començar la Primera Guerra Carlina (1833-1840) s'organitzà de manera espontània la milícia nacional, i el 1834 el Govern la va legalitzar. La milícia nacional tingué denominacions diverses: Milícia Urbana (1834-1843), Voluntaris de la Llibertat (1869-1873), Voluntaris de la República (1873-1875). (ACSE, fons Rosquellas)

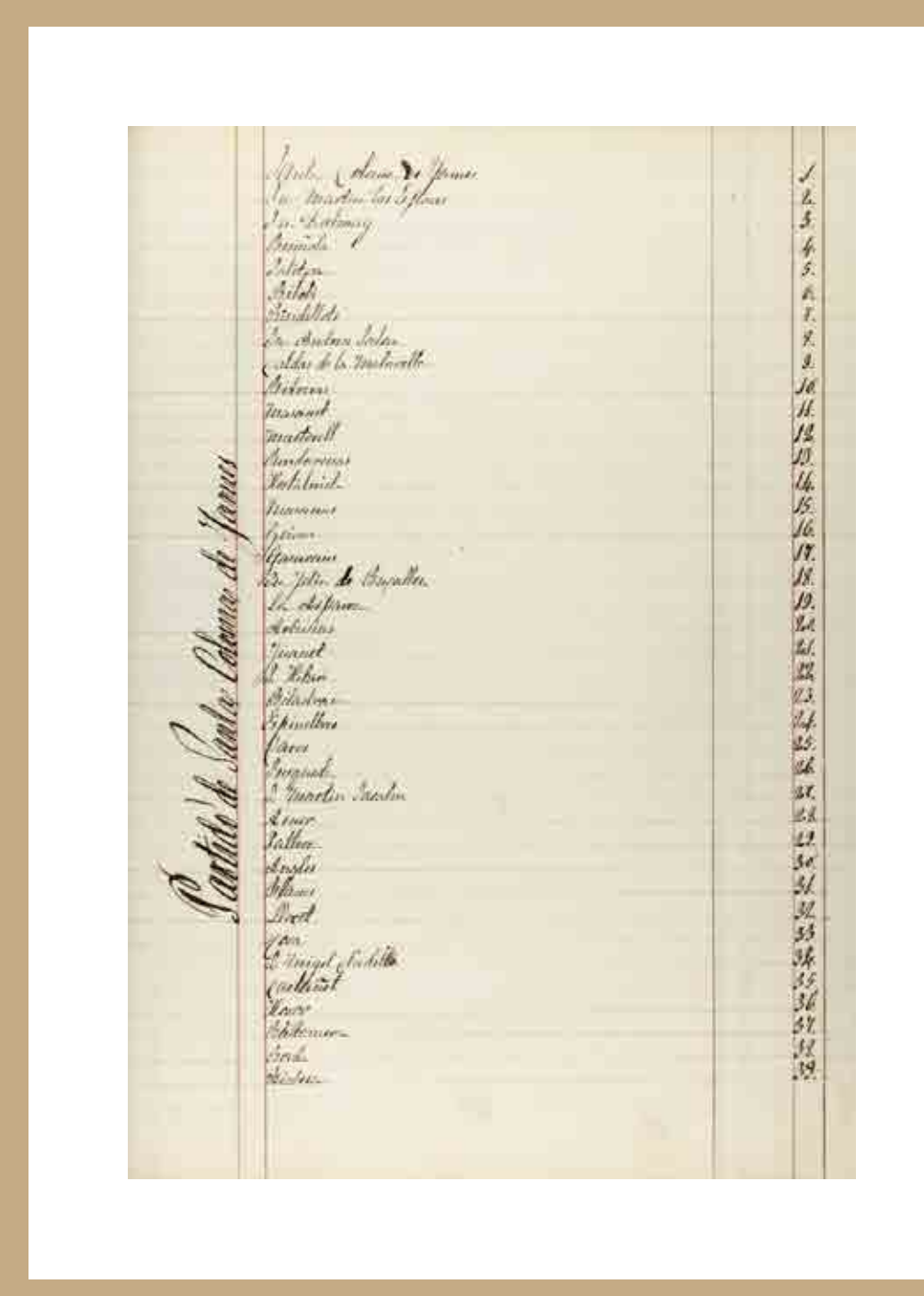

El primer pis del present edifici, situat al carrer del Delme, va ser la seu de l'Ajuntament de Santa Coloma de Farners entre els anys 1889 i 1975. (J. Carreras Barnés / ACSE, Col·lecció de fotografies)

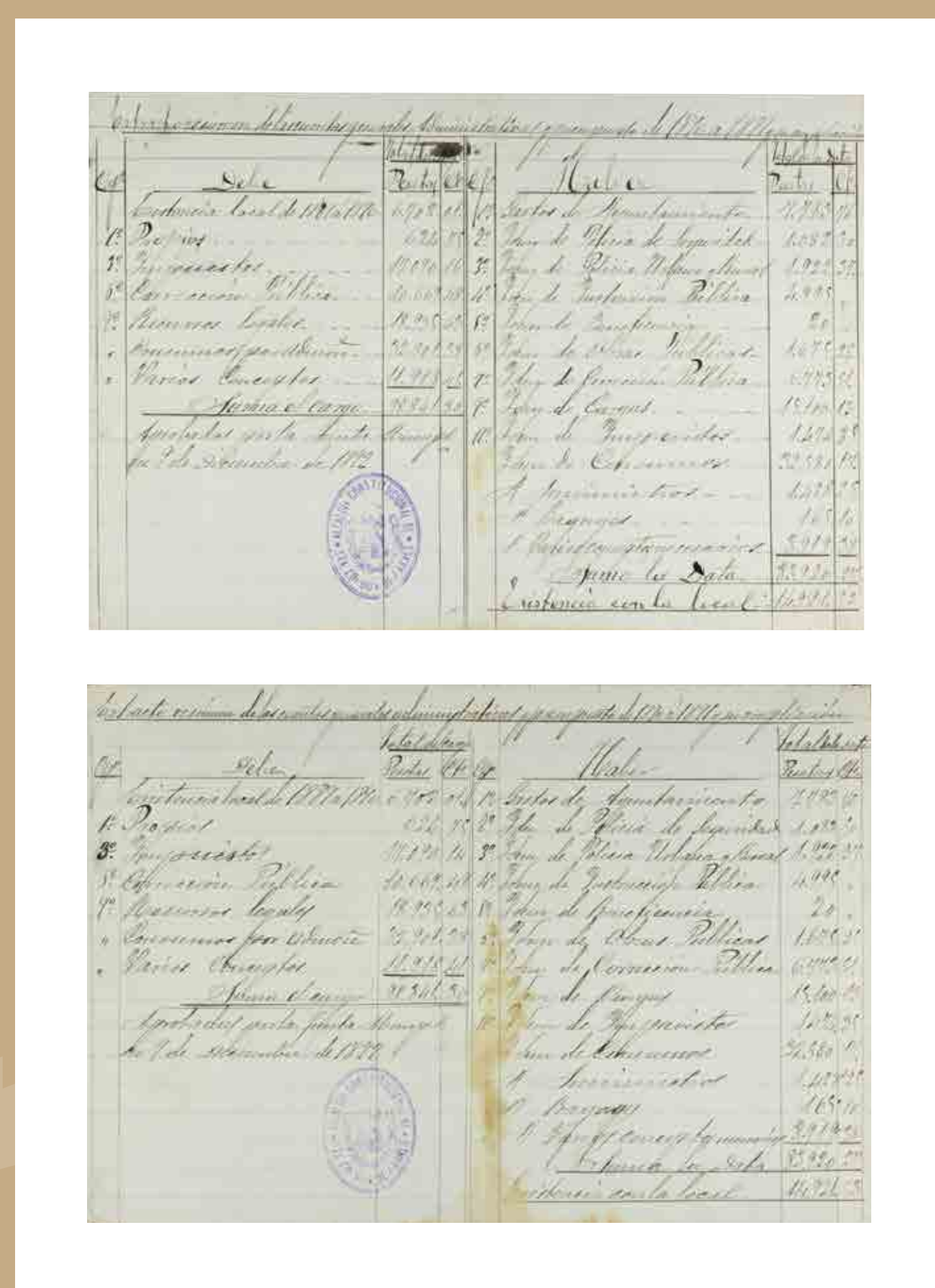
Administració i política municipal

El ministre de Governació nomenà per Reial Ordre Francesc Rabassa alcalde de Santa Coloma de Farners per al bienni 1881-1883. (Fernando Moradillo / ACSE, fons Ajuntament de Santa Coloma de Farners)

En el fons Rosquellas es conserva aquesta relació dels municipis i dels nuclis que formaven part del Partit Judicial de Santa Coloma. La capitalitat del Partit Judicial de Santa Coloma no tan sols significà per al municipi l'existència d'un jutjat de primera instància i instrucció amb jurisdicció sobre diversos municipis, sinó que també esdevingué la seu del districte electoral, del registre de la propietat, del districte notarial i influí en la configuració de l'actual comarca de la Selva. (ACSE, fons Rosquellas)

Pressupost de l'Ajuntament de Santa Coloma de Farners per al bienni 1890-1891. En aquests anys Ramon Rosquellas va ser regidor de l'Ajuntament. (ACSE, fons Rosquellas)

La construcció de l'estat nació espanyol anà acompanyat d'una sèrie de canvis en l'administració de l'Estat. La divisió del territori en províncies en fou un. Es crearen el 1833 amb l'objectiu de definir uns espais uniformes sobre els quals edificar l'administració de l'estat liberal. Amb aquesta reforma Santa Coloma formà part de la província de Girona. Un altre canvi s'implantà en el sistema judicial. Amb el sistema de base senyorial els senyors jurisdiccionals tenien el dret d'impartir justícia en els territoris de la seva jurisdicció. Amb la reforma liberal i l'abolició de les senyories, l'Estat passà a exercir-la, i amb aquest objectiu el 1834 es crearen els Partits Judicials, un dels quals el de Santa Coloma de Farners.

Els ajuntaments constitucionals són un altre fruit de la revolució liberal. Ja es plantejaren en la Constitució de Cadis (1812), s'instauraren breument durant el Trienni Liberal (1820-1823), però no es consolidaren fins a partir de 1835. La seva implantació va significar la desaparició de les figures del batlle, del síndic i del diputat del comú, la substitució de la del regidor-degà per la de l'alcalde, i, en el cas de l'Ajuntament de Santa Coloma, l'ampliació de quatre a vuit o dotze regidors, segons l'època.

Els regidors eren elegits pel sistema del sufragi censatari masculí, és a dir, calia pagar un mínim d'impostos i ser home per a tenir dret a vot. Durant el Sexenni Democràtic (1868-1874) i a partir de 1890 s'amplià el dret a vot als homes major d'edat (sufragi universal masculí). Tanmateix, els governadors civils, nomenats pel Govern de torn, tenien la potestat de cessar i nomenar ajuntaments i era habitual la substitució d'un ajuntament per un altre de més afí al partit que governava a Madrid. En el cas de Santa Coloma, per exemple, a l'inici del Bienni Progressista (1854) i un cop els moderats recuperaren el poder (1856), l'Ajuntament fou cessat i substituït per un altre.

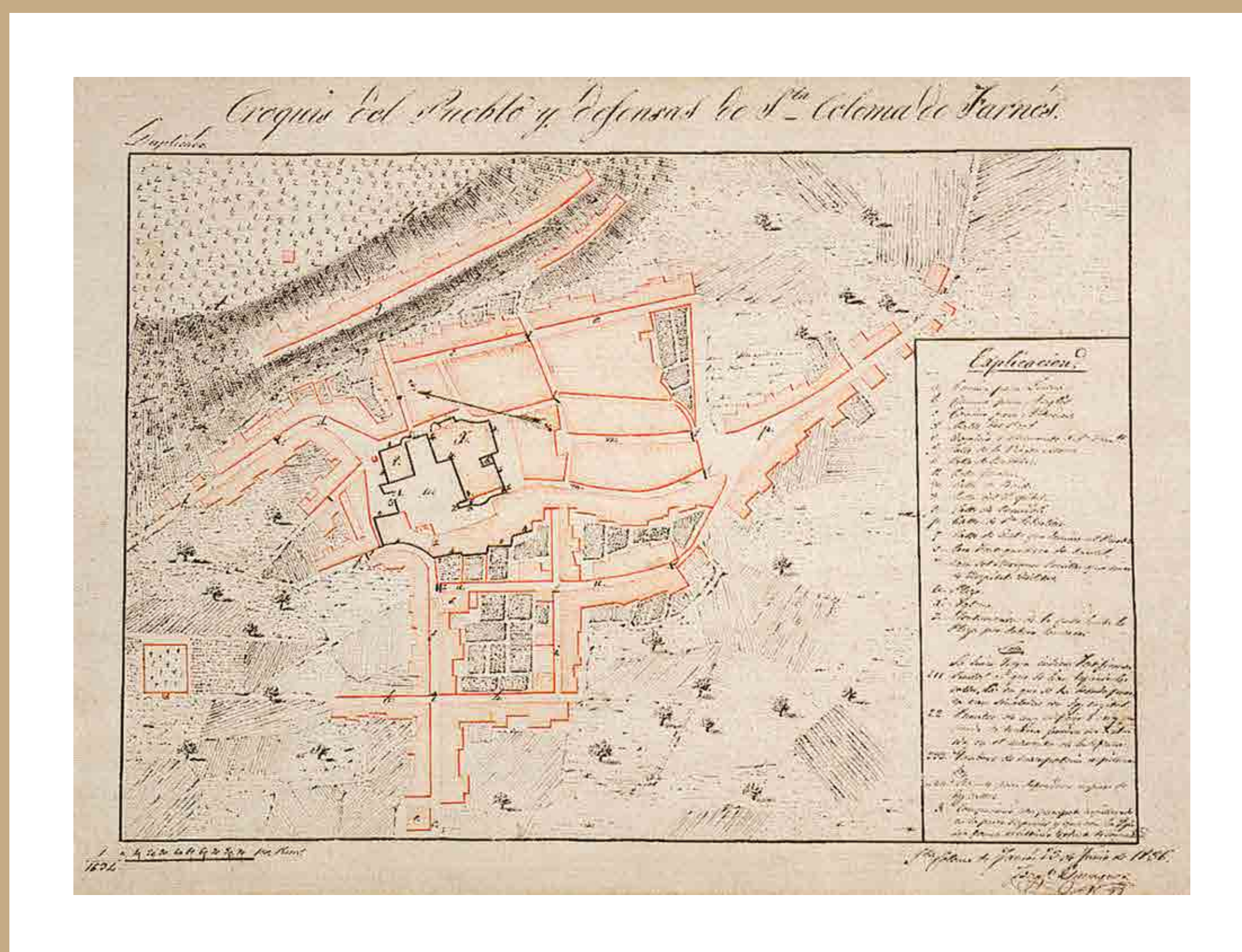
Les competències dels governs municipals eren limitades. En certa manera, eren organismes de gestió que actuaven per delegació de l'Estat, ja que per a qualsevol actuació necessitaven l'autorització de la Diputació i del governador. Tenien competència en ensenyament, urbanisme, higiene pública, gestió del cementiri i de l'hospital de pobres, i en la formació de quintes. També s'encarregaven del repartiment d'impostos (contribució territorial, contribució industrial, amillament, impost de consums) i de recaptar contribucions municipals (impost sobre consum de carn, vi, oli, entre altres). Podia recaptar-los directament a través de l'agutzil, subhastar el cobrament de l'impost al millor postor, o contractar una persona perquè els cobrés. L'Ajuntament de Santa Coloma combinà els tres sistemes, i per decidir quina opció elegien era habitual acordar-ho conjuntament amb una junta local o d'associats formada per diversos veïns.

Relació d'alcaldes de farnesencs en vida de Francesc Rosquellas (1802-1867)

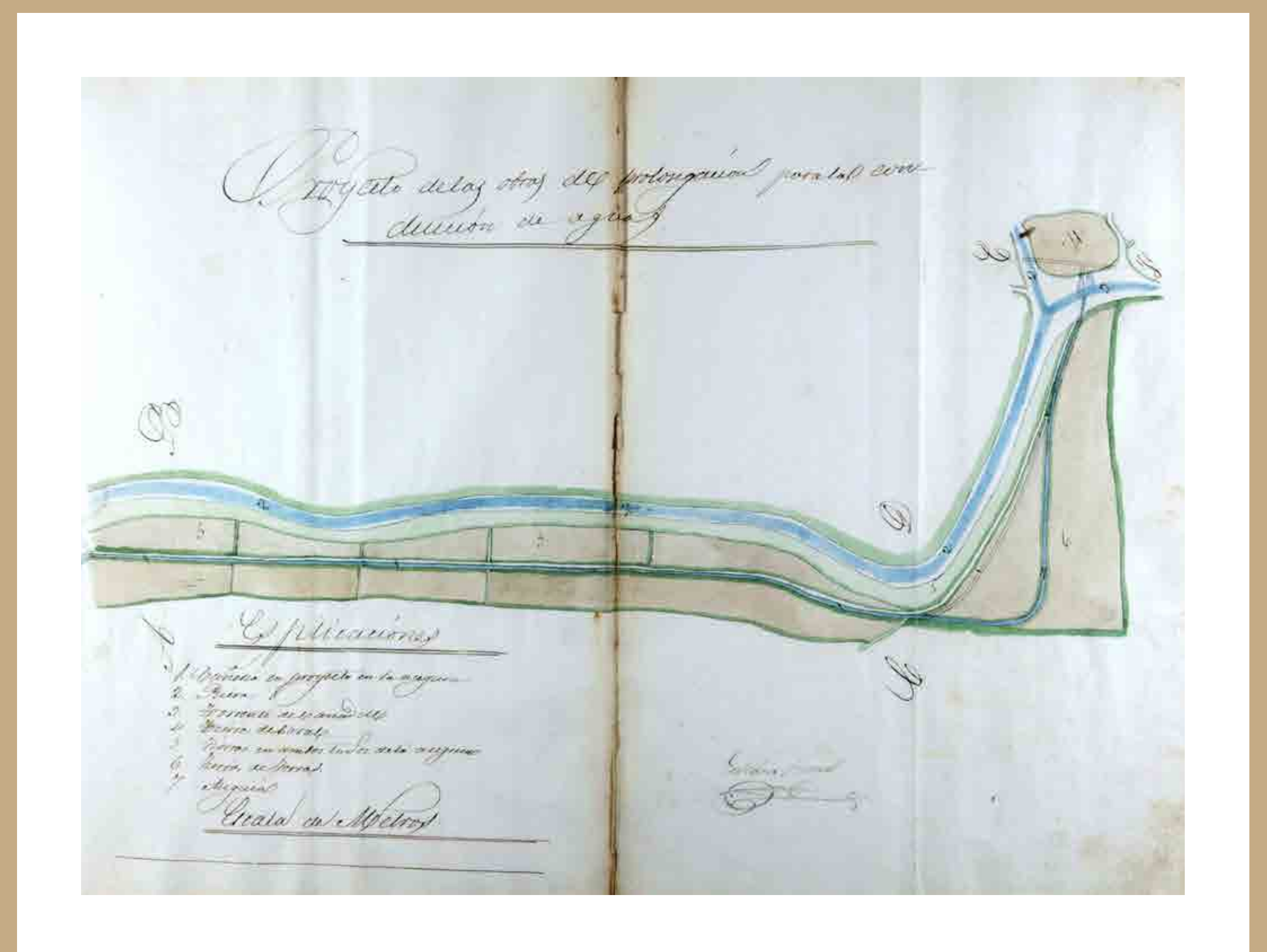
ANY	ALCALDE	ANY	ALCALDE	ANY	ALCALDE
1820	Pau Borrell	1839	Gaspar Masoller	1854	Joan Daldon
1821	Benet Geronés	1839	Josep Escarrà	1854	Salvador Comas
1822	Gaspar Janer	1840	Sebastià Quintana	1856	Joan Bayer
1823	Ramon Bigas i Riera	1841	Pere Mias	1857	Miquel Cortina
1823	Dalmau Carandell, regidor degà	1841	Joan Victori	1858	Salvador Vernedas
1827	Francesc Forn, regidor degà	1842	Benet Geronés	1859	Joan Deulofeu
1833	Pau Borrell, regidor degà	1844	Marcial Iglesias	1861	Miquel Cortina
1834	Josep Coll, regidor degà	1846	Dalmau Fàbregas	1863	Ramon Simon
1834	Narcís Forn, regidor degà	1847	Salvador Comas	1863	Miquel Cortina
1836	Pere Mias	1850	Ramon Geronés	1865	Josep Vilaplana
1837	Benet Geronés; regents: Salvador de Prat i Josep Cors	1852	Josep Massaneda	1867	Ramon Monràs
1838	Salvador Comas	1854	Antoni Negre		
1839	Salvador Viader	1854	Josep Capdevila		

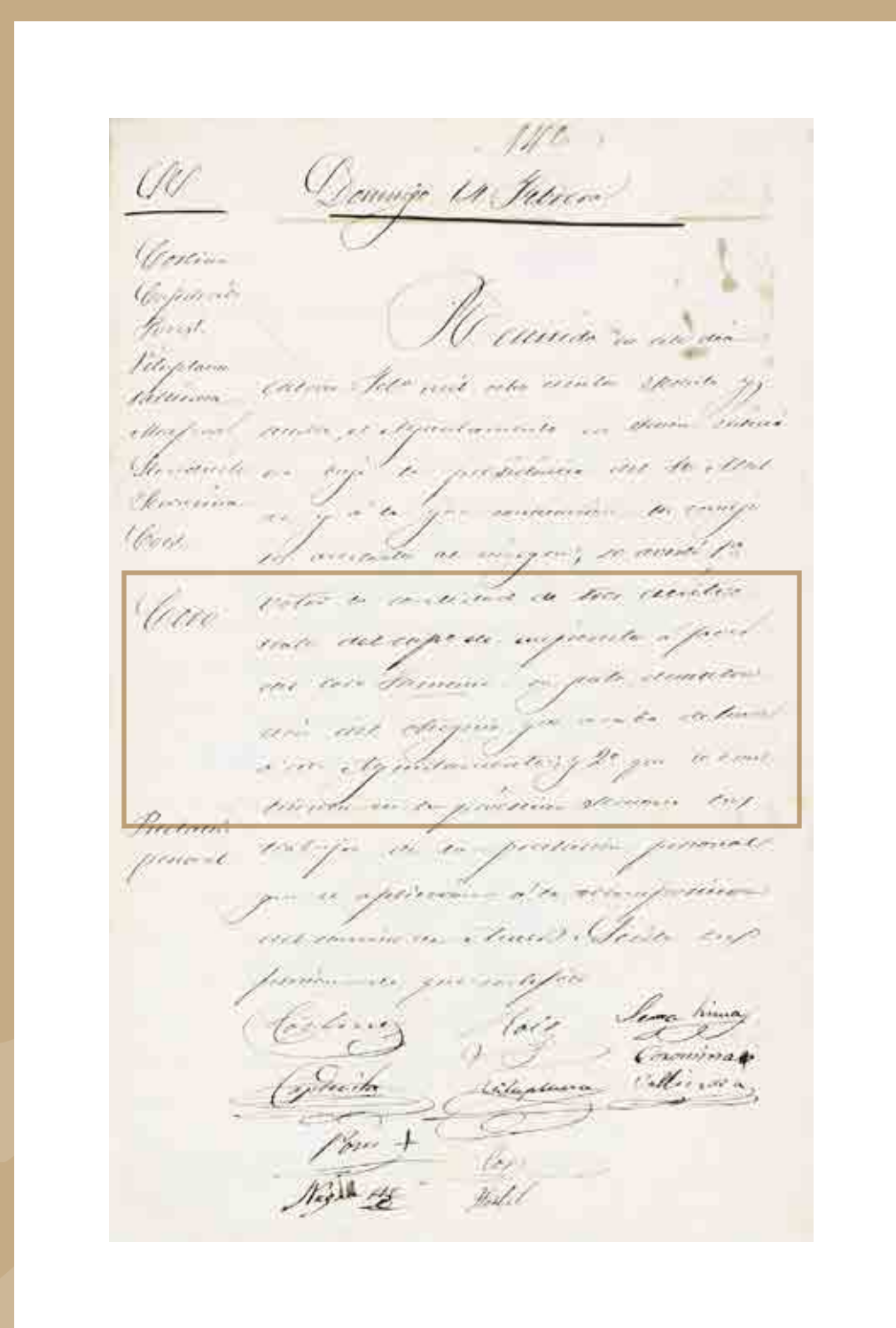
Creixement demogràfic i urbanístic, treball i esbargiment

Plànol de Santa Coloma de Farners de 1836.
(ACSE, fons Ajuntament de Santa Coloma de Farners)

Plànol de la mina de captació, any 1858, per abastir d'aigua potable Santa Coloma de Farners. El creixement demogràfic i urbanístic del municipi també significà l'adequació de certes infraestructures a les noves necessitats. Entre altres, de l'any 1858 al 1867 s'amplià la xarxa d'aigua potable, la xarxa de clavegueram i es construïren voreres als carrers.
(Esteve Borrell / ACSE, fons Ajuntament de Santa Coloma de Farners)

En el ple municipal del 14 de febrer de 1864 l'Ajuntament acordà pagar al Coro Farnense 300 rals per haver-los entretingut. El Coro Farnense no tingué continuïtat, i no es torna a trobar activitat cantaire fins al 1903 amb la creació de l'Orfeó Farnense i la Sociedad Coral La Artística, essent aquesta última la que inicià el 1904 la tradició de pujar a Farners el Dimarts de Pasqua.
(ACSE, fons Ajuntament de Santa Coloma de Farners)

Al llarg del segle XIX Catalunya doblà la població. Santa Coloma no es mantingué al marge d'aquest creixement i, dels 2.425 habitants que tenia l'any 1787, passà als 4.660 el 1900, amb un sostre de 5.165 el 1877. Aquest augment es concentrà en els anys centrals del segle XIX: entre el 1838 i el 1857 Santa Coloma passà de tenir 2.592 habitants a tenir-ne 4.814. En paral·lel a aquest creixement s'intensificà la trama urbana ja existent i el nucli urbà cresqué per tres vies: per l'est (carrer de Noguera, plaça del Firal, carrers de Girona i del Firal), per l'entrada del municipi (carrers de Francesc Camprodon i carrer de la Violeta), i per l'eixample farnesenc (carrers de Sant Ignasi, del Clavell, de la Rosa i de la Malva). També es guanyaren nous espais públics. El mercat setmanal se celebrava en l'espai del voltant de la Casa Farners i havia quedat petit. Un cop destrossada el 1874, en un primer moment es planificà edificar cases al solar que ocupava, però s'optà finalment per convertir-la en plaça. Es comprà el terreny per subscripció popular i el 1883 s'inaugurà amb el nom de plaça de la Constitució.

L'economia farnesenca del segle XIX, per un costat, fou continuista, és a dir, l'explotació forestal i agrícola era la principal activitat econòmica, la menestralia cobria les necessitats bàsiques dels

farnesencs, i la celebració del mercat setmanal i de fires estacionals eren un gran pol d'atracció comarcal. D'altra banda, la capitalitat del Partit Judicial impulsà la importància del sector dels professionals del dret i del de serveis. El 1860, en l'embassament de "les basses calentes d'en Molins", es construï un edifici amb quatre banyeres, que a finals de segle es convertí en balneari, de vital importància per a l'establiment d'una colònia d'estiuejants. La reforma agrària que propicià la revolució liberal comportà un augment del nombre de propietaris. Sense oblidar que el segle XIX també va ser el de la industrialització. A la regió de Girona el sector que la liderà va ser el surer, i Santa Coloma no deixà escapar l'oportunitat: a partir de 1860 es troben els primers tractants de panes de suro i, a partir de 1890, les primeres fàbriques de taps, que mecanitzaren la producció a l'inici del segle XX.

Els cafès i els casinos han estat tradicionalment espais de lleure per als farnesencs. En alguns bars hi havia un billar, i eren habituals les representacions teatrals i la celebració de balls, sobretot els diumenges i per les festes més importants. La Festa Major n'era una. Se celebrava el 20 d'agost, per sant Bernat, però el poc arrelament del sant a Santa Coloma explica que a partir de 1835 se celebrés el 24 de setembre, el dia que morí sant Dalmau Moner. Respecte els casinos i els cercles, els seus objectius eren fomentar la lectura, els jocs permesos per la llei, el teatre i el ball. El 1863 es fundà el Casino Farnense, que el 1868 passà a anomenar-se Círculo de la Unión Farnense, també conegut com a Casino Artístico. El 1874 plegà i es refundà el 1882, però tornà a plegar el 1891 i es tornà a refundar el 1893. El 1872 es creà el Casino de Recreo en el cafè que Hermenegild Pons tenia al carrer de Jacint Verdager. I el 1898 es fundà el Círculo Columbense, que aglutinava els terratinents i els professionals liberals.

Població a Santa Coloma de Farners entre els anys 1787 i 1900

ANY	HABITANTS
1787	2.425
1838	2.592
1842	3.269
1857	4.810
1860	4.936
1877	5.165
1900	4.660

Gerard Buxeda / J.M.T. Grau, J. Mestre, R. Puig.

El sostre màxim de 5.165 habitants de l'any 1877 no fou superat fins al padró de 1970 (6.096 habitants).

Distribució, per sectors, de la població activa de Santa Coloma de Farners el 1838 i 1901 en percentatges

	1838	1901
Sector Primari	52'2	55
Sector Secundari	25'2	14'6
Sector Terciari	22'6	30'4

J. M. T. Grau, J. Mestre, R. Puig.

Dins el sector primari, destacava la producció i exportació de dogues i de rodells. Sobre el sector secundari, destaquen els oficis lligats al treball del bosc i de la terra. Referent al sector terciari, el mercat i les fires també eren una bona font d'ingressos municipals ja que l'Ajuntament gravava els productes que s'hi venien.

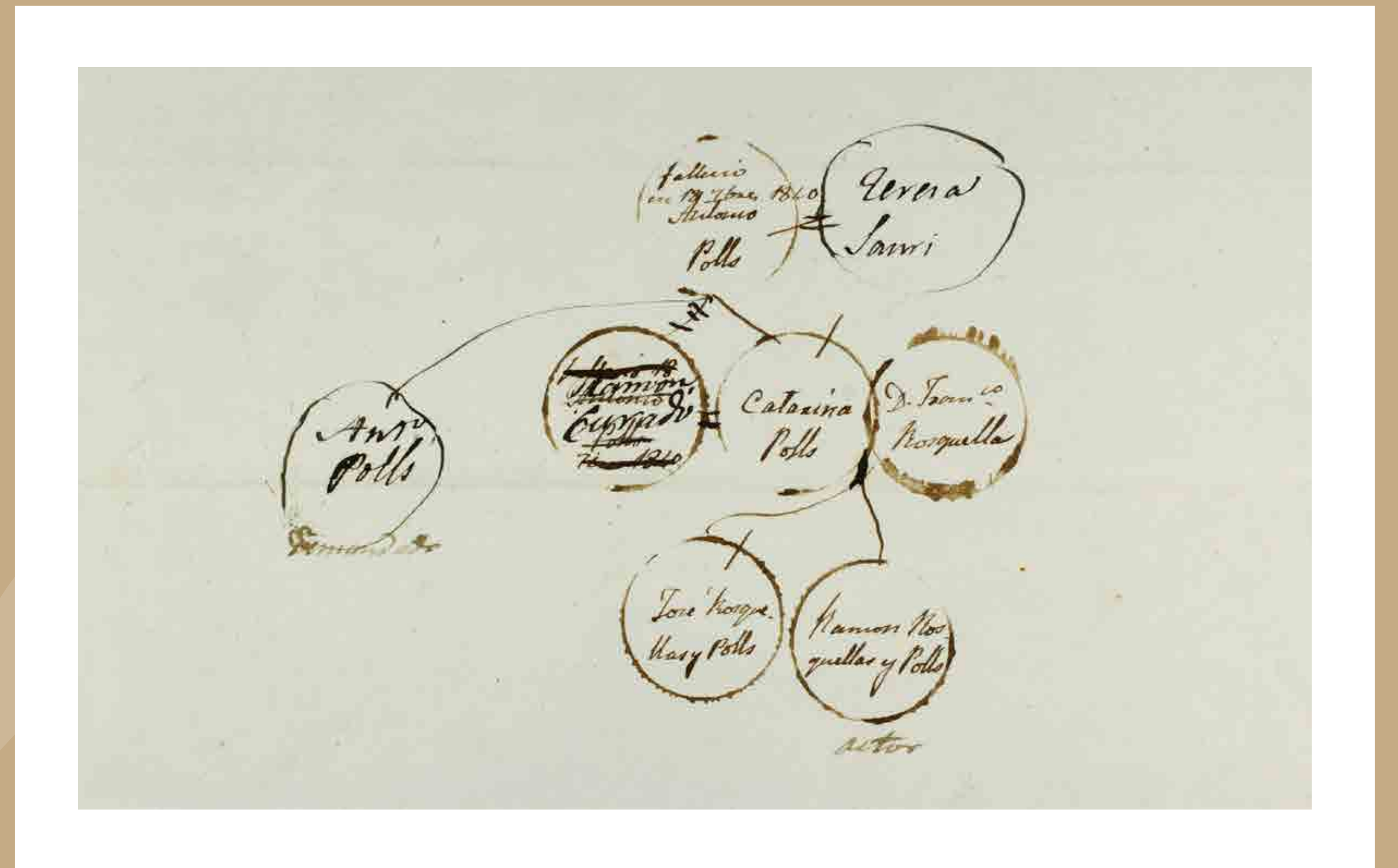

Francesc Rosquellas i Alomar: família i guerra (I)

Ramon Rosquellas amb l'uniforme de milícia del seu pare Francesc Rosquellas.

(A. Guyot / ACSE, Fons Rosquellas)

En el fons Rosquellas es conserva un arbre genealògic, probablement fet per algun familiar. Els pares de Catalina Polls, la segona muller de Francesc Rosquellas, van ser Antoni Polls i Teresa Saurí. Catalina Polls era casada en primeres núpcies amb Ramon Curadó, i amb Francesc Rosquellas tingué dos fills, Josep i Ramon. El primer va romandre solter, mentre que el segon es casà amb Coloma Vilà, amb la qual va tenir dues filles, Empar i Maria, que moriren el 1884 i el 1904, respectivament.

(ACSE, fons Rosquellas)

L'Aixecament Reialista visqué el moment de màxima intensitat entre la primavera i la tardor de 1822. En aquest context Francesc Rosquellas intervingué en l'atac liderat pel capità Ramon Barroso a Amer el Diumenge de Rams. El 8 de maig de 1822 ingressà a la Companyia de Miquelets de Mataró. El 21 d'agost participà en la defensa Sant Feliu de Guíxols de l'atac de la partida de mossèn Anton, i el 20 i el 21 d'octubre en la de Santa Coloma.

El fracàs de les partides reialistes portà les potències absolutistes europees a intervenir per posar fi al Trienni Liberal, amb França al capdavant amb els anomenats Cent Mil Fills de Sant Lluís. Francesc Rosquellas prengué part en els enfrontaments per aturar l'Exèrcit francès a Besalú el 21 d'abril de 1823, a Castellterçol pel maig i pel juny en l'atac sorpresa de Mataró i a Molins de Rei. Per l'octubre intervingué a Altafulla i Oliva, i també defensà Tarragona durant el seu setge fins al dia de la rendició, el 7 de novembre de 1823. Des de Tarragona, conjuntament amb altres milicians, s'exilià a França, d'on tornà el 23 de febrer de 1824. El 26 de gener de 1842 el regent Espartero, en nom de la reina Isabel II, el condecorà amb un diploma per haver format part de la Milícia Nacional que el 1823 s'exilià per haver defensat el Govern constitucional.

El 1802 moriren 128 farnesencs i en nasqueren 127, entre els quals, Francesc Rosquellas i Alomar, fill del corder farnesenc Ramon Rosquellas i Vilà i de l'hostalriquenca Francesca Alomar i Tort. El 1824 Francesc Rosquellas es casà amb Maria Vidal, natural de Cassà de la Selva. Enviudà, i el 1828 es casà en segones núpcies amb la breddenca Catalina Polls.

Els conflictes bèl·lics no tardaren a marcar la vida de Francesc Rosquellas. Durant la Guerra del Francès (1808-1814) s'expatrià amb la seva família a Hostalric, en concret a casa de la seva àvia Francesca Tort. Participà de manera directa en els aixecaments reialistes: les primeres partides s'organitzaren per la primavera de 1821, i el 31 de maig de 1821 Francesc Rosquellas s'allistà voluntari de la Milícia Nacional de Santa Coloma.

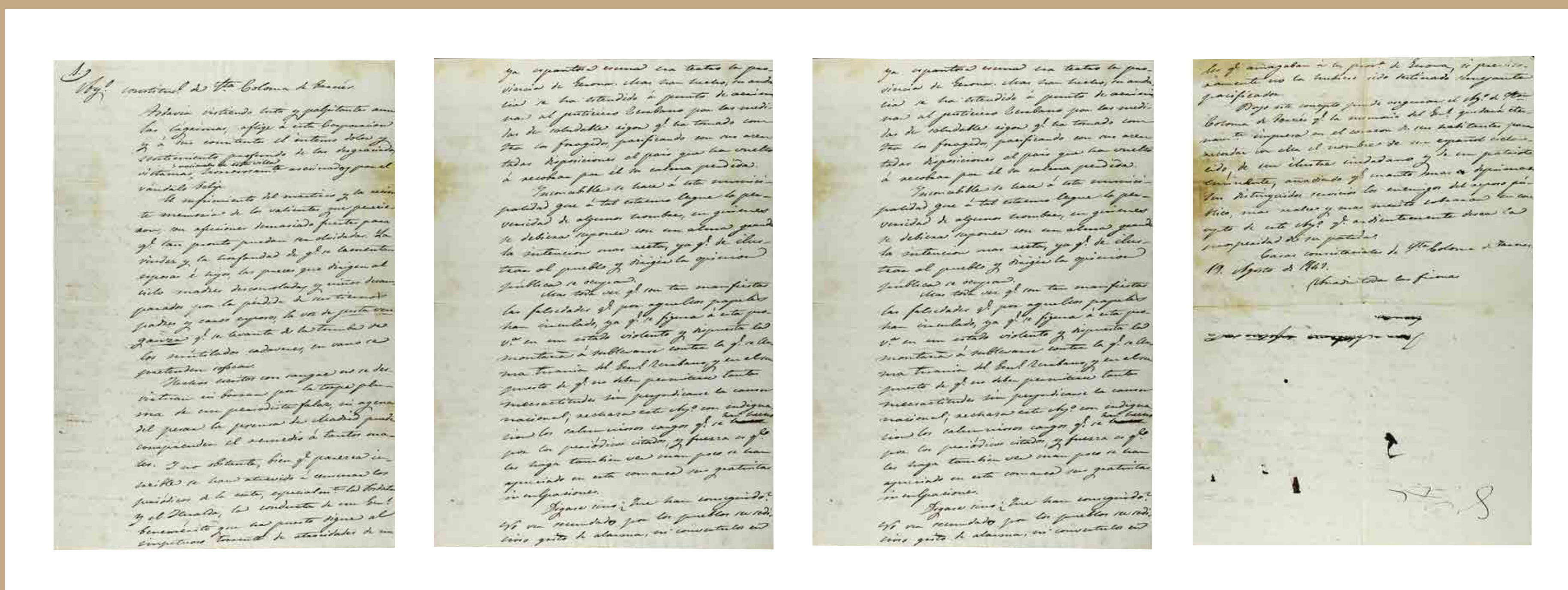

Diploma concedit a Francesc Rosquellas per haver format part de la Milícia Nacional i per haver hagut d'exiliar-se a causa de la seva defensa del Govern constitucional durant el Trienni Liberal (1820-1823). Reconeixement otorgat durant un període de Govern progressista.

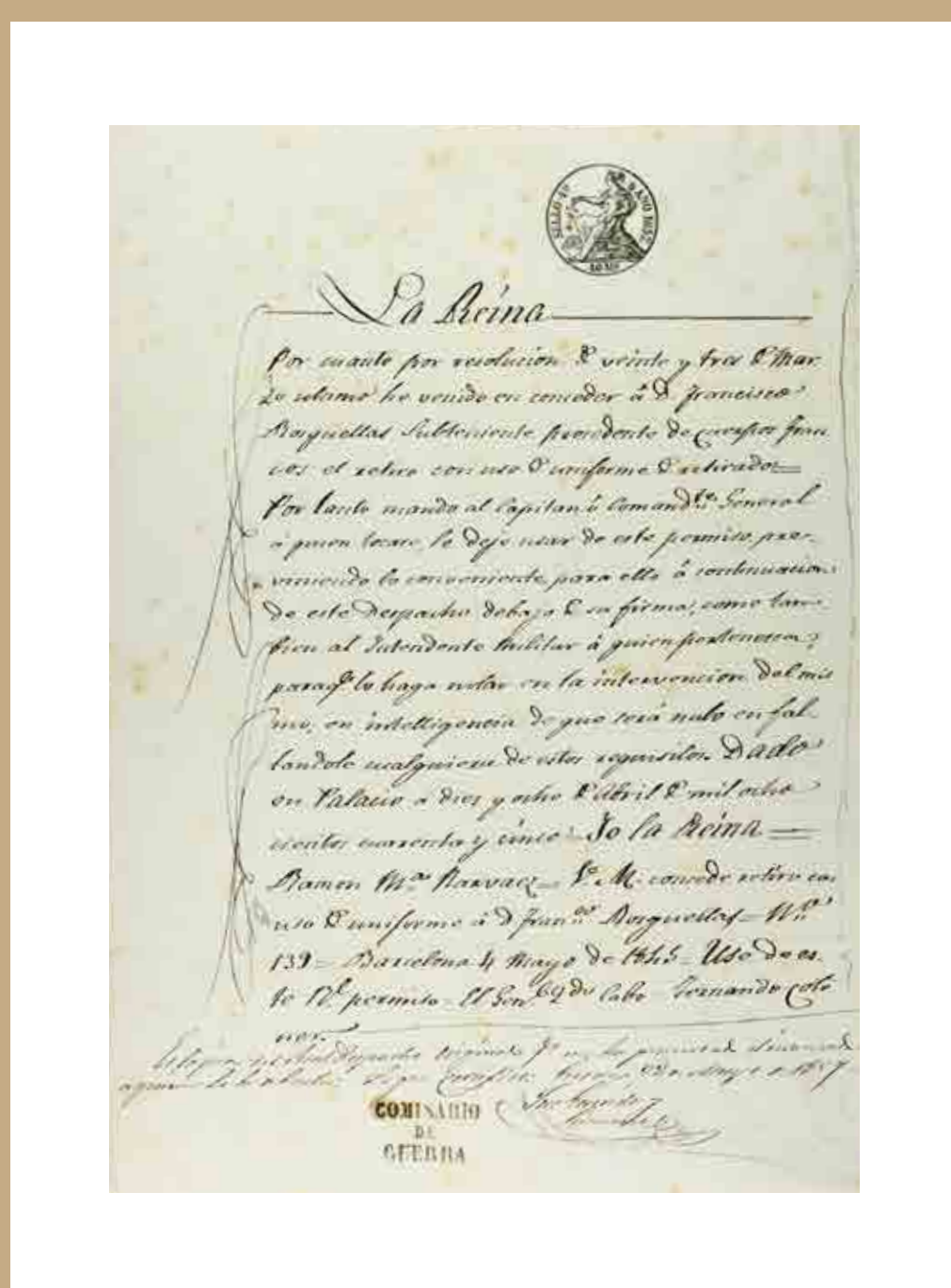
(ACSE, fons Rosquellas)

Francesc Rosquellas i Alomar: família i guerra (II)

En el fons Rosquellas es conserva un escrit sobre l'assassinat de cinc milicians per part del trabucaire Felip a l'Esparra el 6 d'abril de 1842. Els anys compresos entre la Primera i la Segona Guerra Carlina va ser el període de màxim apogeu d'aquests bandolers coneguts amb el nom de trabucaires. La seva aparició s'explica per la crisi del camp català, i sovint se'ls troba barrejats amb excombatents carlins. Es dedicaven a assaltar diligències i a robar i segrestar propietaris rurals o autoritats.
(ACSE, fons Rosquellas)

Concessió del permís d'ús d'uniforme per part de la reina Isabel II el 18 d'abril de 1845.
(ACSE, fons Rosquellas)

Els aixecaments reialistes no foren l'únic conflicte armant en què participà Francesc Rosquellas. El 5 d'octubre de 1833 començà la Primera Guerra Carlina i a final de mes s'allistà com a voluntari a la Milícia Urbana de Santa Coloma de Farners. Inicialment formà part de la Companyia d'Urbans, de la qual va ser nomenat caporal el 16 de novembre de 1833. Com a urbà s'encarregà de vigilar i de defensar Santa Coloma d'atacs de partides carlistes.

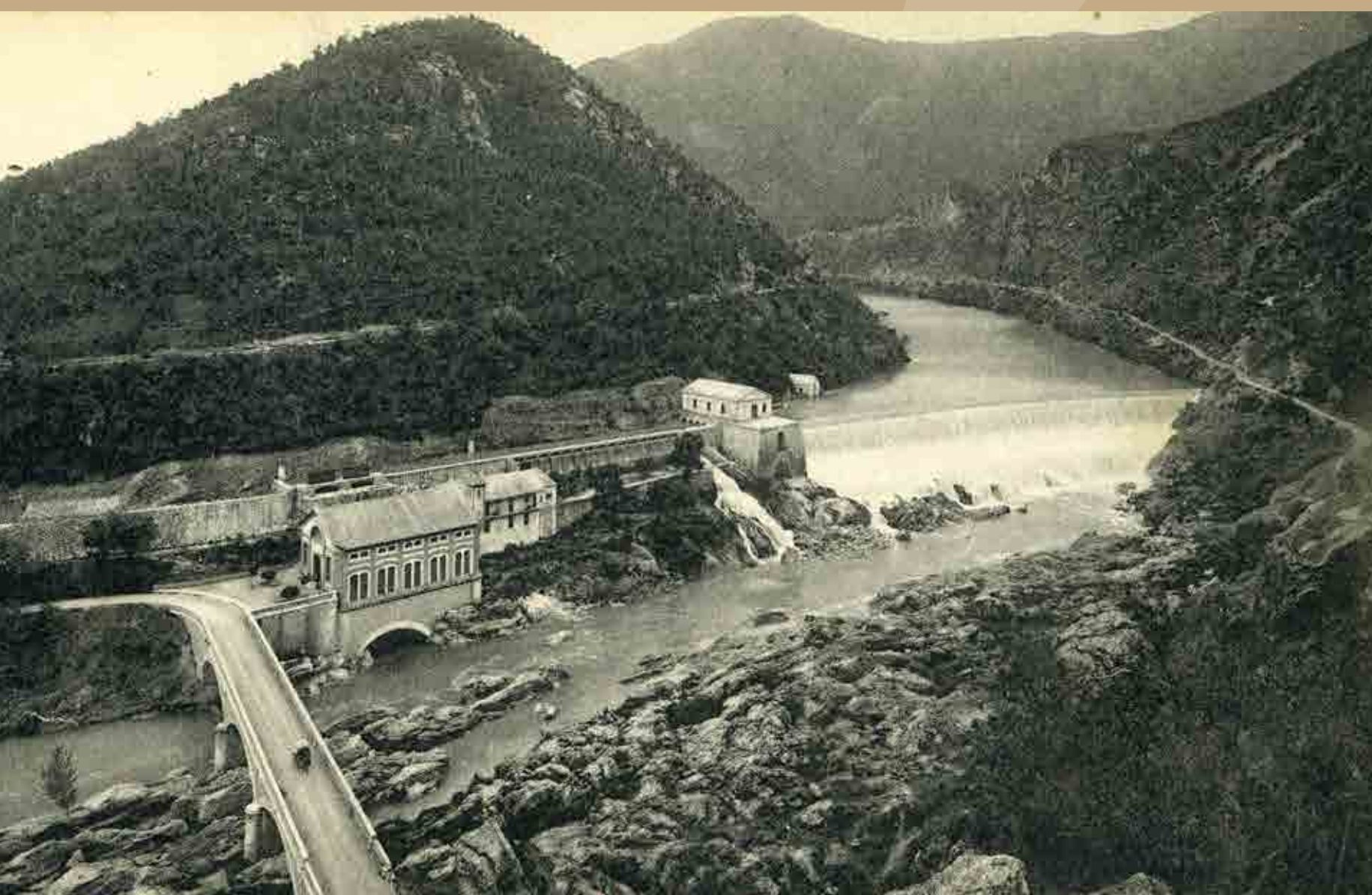
El 9 d'agost de 1835 fou nomenat subtinent de la Companyia de Cossos Francs del Partit de Girona. Els cossos francs eren una companyia que es movia pel territori, i com a tal recorregué les comarques gironines seguint carlins. El 1839 tornà al destacament de Santa Coloma. Formà part de la comissió del Comandant d'Armes de Santa Coloma, i destacà per la seva capacitat per cobrar les contribucions, per esbrinar els moviments i els plans dels carlins, i pel bon funcionament del servei de correspondència en direcció a Vic, zona de difícil comunicació perquè a les Guillerries s'hi refugiaven partides carlistes.

Acabada la guerra, el 12 de gener de 1841 el llicenciaren, l'1 de març de 1844 passà al dipòsit dels Caps i dels Oficials de reemplaçament de Vic, on s'estigué fins al 15 de juliol de 1844, en què tornà a Santa Coloma a l'espera de la concessió del retir. Aquest arribà el 23 de març de 1845, i el 18 d'abril de 1845 Isabel II li concedí el dret d'ús d'uniforme, és a dir, li donaren permís per quedar-se l'uniforme de milícia i posar-se'l en dies i festivitats concrets.

La concessió del retir no significà que es mantingués al marge de tota activitat militar. Al contrari, en cas d'alarma era dels primers a presentar-se a l'Ajuntament. La nit del 10 de juny de 1846, quan corregué la notícia que el trabucaire Barrera es dirigia a Santa Coloma, Francesc Rosquellas fou nomenat comandant de la Companyia de Paisans i dels Mossos d'Esquadra amb l'objectiu de defensar la Casa Farners, on hi havia reunit l'Ajuntament. Durant la Segona Guerra Carlina (1846-1849), s'oferí per prestar els serveis que se li encomanaven, i en cas d'atac de les partides carlines era dels primers a presentar-se voluntari. I en el Bienni Progressista (1854-1856) fou tinent de la companyia de carrabiners de la Milícia Nacional entre el 15 d'octubre de 1854 i el 30 d'agost de 1855.

Accions militars en què Francesc Rosquellas participà durant la Primera Guerra Carlina

DATA	LLOC
19 agost 1835	Sant Feliu de Buixalleu
12 setembre 1835	Brunyola
13 novembre 1835	Atac sorpresa de les partides dels cabdills Turon i Busques
6 i 25 novembre de 1835	Santa Coloma de Farners
1835	La Celler de Ter
10 i 17 setembre 1836	Viladrau
26 agost 1837	Sant Joan de les Abadesses
28 agost 1837	Castelltallat
Setembre 1837	Es mogué entorn dels municipis de Llagostera, Cassà de la Selva i la Bisbal d'Empordà
17 maig 1838	Vilafant

El massís de les Guillerries va ser un magnífic refugi per als carlins. En les imatges, el pas del Pasteral abans i després de la construcció de la presa, molt a prop de l'indret on va tenir lloc una de les batalles més decisives de la Segona Guerra Carlina (1846-1849).

(ACSE, Col·lecció de postals)

Gerard Baixada

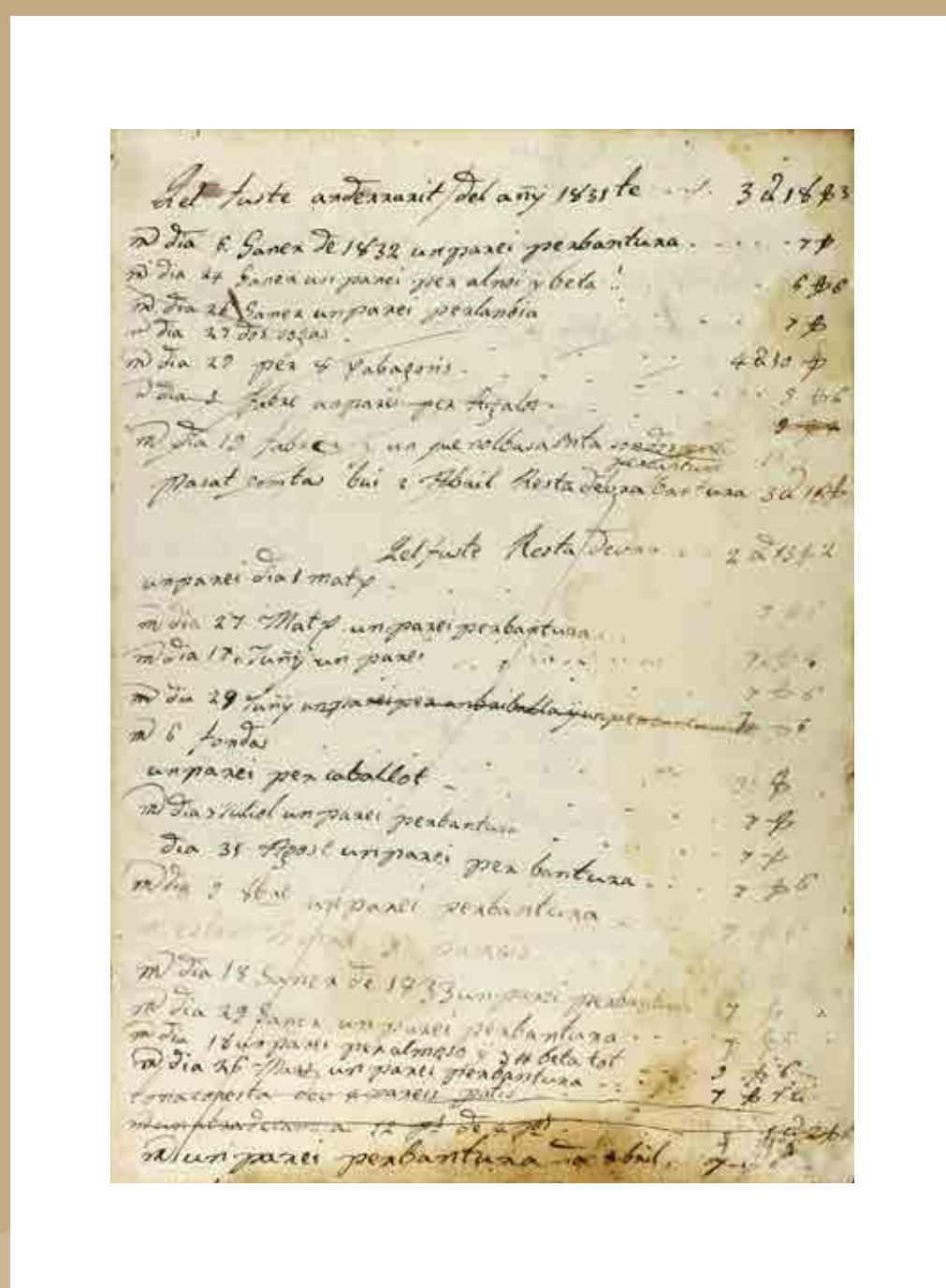
Francesc Rosquellas i Alomar: política i treball

En aquest indret Francesc i Ramon Rosquellas hi tingueren la seu del cafè durant uns anys.
(J. Carreras Barnés / ACSE, Col·lecció d'imatges)

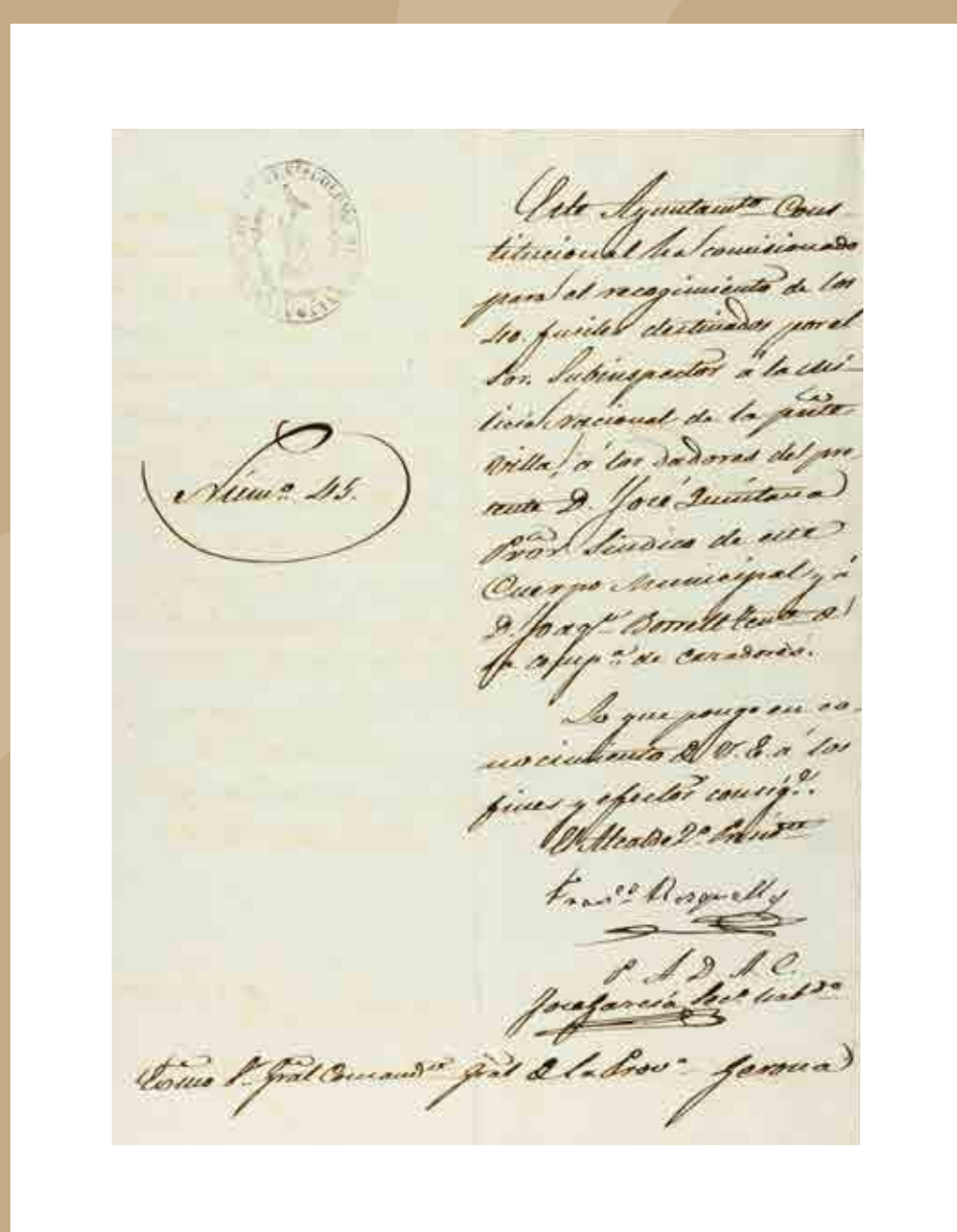
El carrer de Sant Sebastià amb l'església, aleshores capella, dedicada a l'esmentat sant, a finals del XIX. Ramon Rosquellas visqué els darrers anys de vida a la casa número 64 del carrer de Sant Sebastià.
(ACSE, Col·lecció de postals)

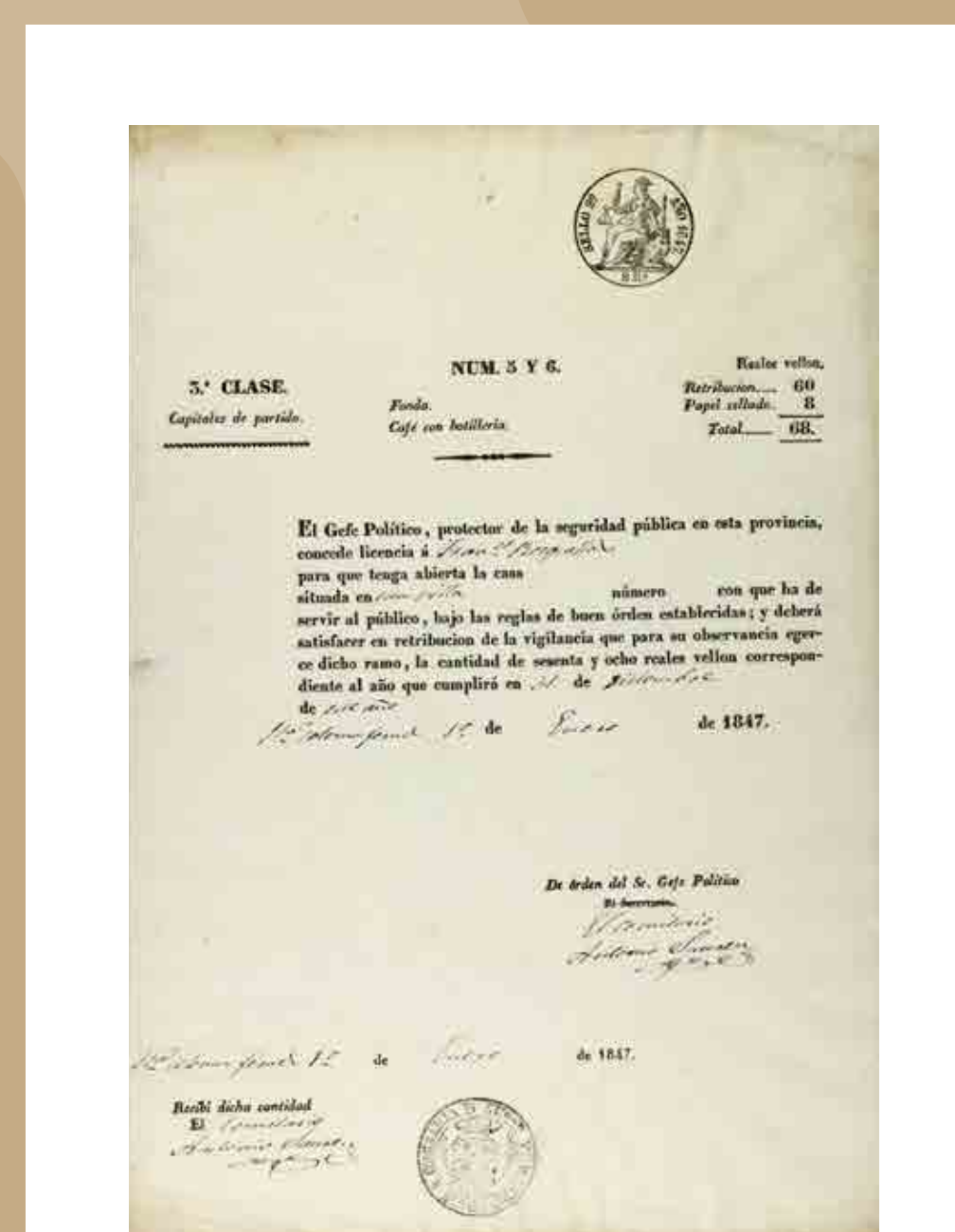
Comptabilitat de la corderia de Francesc Rosquellas a les darreries de 1831, inicis de 1832. Es té constància dels comptes de la corderia entre els anys 1831 i 1835, és a dir, es deixa de tenir-ne notícies quan Francesc Rosquellas s'incorporà en la companyia mòbil. Això porta a pensar que mentre era membre de la companyia sedentària compaginà la seva presència a la milícia amb la corderia. Amb data de 1849, també es té notícia de la factura d'una corda: tal vegada, un cop tancada la corderia, Francesc Rosquellas encara realitzava encàrrecs puntuals.
(Francesc Rosquellas / ACSE, fons Rosquellas)

El compromís de Francesc Rosquellas amb el liberalisme explica que fos elegit alcalde segon de l'Ajuntament de Santa Coloma de Farners durant dos períodes progressistes. El primer, entre l'1 de gener de 1842 i el 6 de gener de 1843, durant la Regència d'Espartero (1840-1843). Formà part de la comissió que s'encarregà de pagar als substituïts dels quintos farnesencs. El segon, entre el 2 d'octubre de 1854 i el 30 de juliol de 1856, durant el Bienni Progressista (1854-1856). A l'agost de 1854 el consistori farnesenc, per tal de fer front al còlera, aprovà una sèrie de mesures higièniques i s'encomanà a sant Sebastià. La pesta passà de llarg de Santa Coloma de Farners i els veïns, com a agraïment, organitzaren una comissió per reformar la capella de Sant Sebastià, en la qual participà Francesc Rosquellas, com a representant del consistori. Rosquellas també va ser membre de la comissió que valorà afirmativament la proposta ciutadana de comprar 60 faroles d'oli per il·luminar els carrers de la vila. I ell mateix anà a Barcelona a cobrar els rebuts per al personal de la torre telegràfica de Santa Coloma.

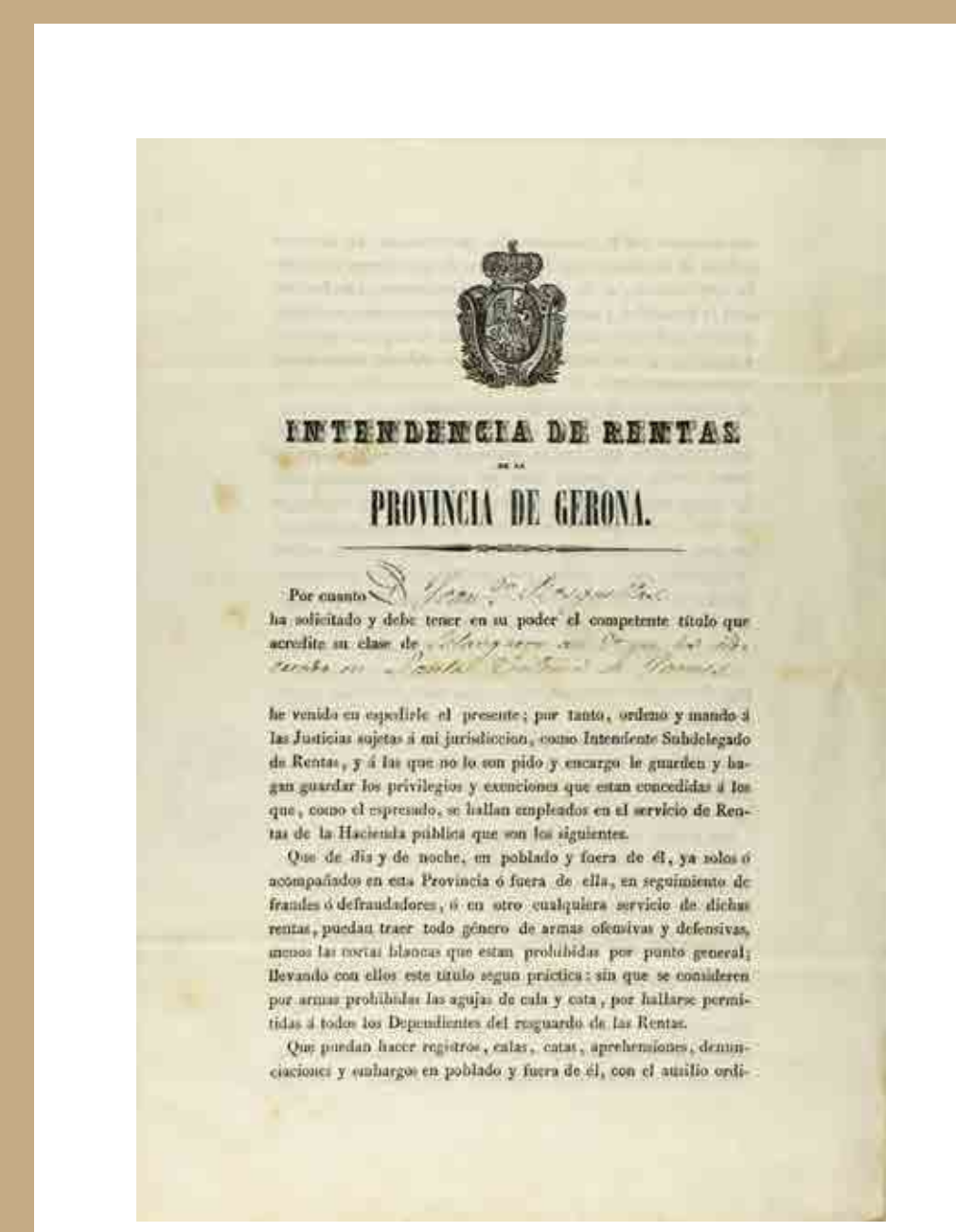
Respecte a les seves dedicacions laborals, dels anys anteriors a la Primera Guerra Carlina se sap que entre 1831 i 1835 tingué una botiga on venia fils, cordills, cordes, sogues, fundes, sacs i draps de sacs. És a dir, en un primer moment continuà l'ofici de corder del seu pare. Un cop retirat de l'exèrcit, el 1847 obtingué la llicència per a obrir una *fonda i/o cafè con botilleria* i el títol d'estanquer de l'Estanc 2n de Santa Coloma. L'estanquer depenia del servei de Rendes de la Hisenda Pública i era l'encarregat d'emetre certificacions del bestiar venut al municipi. Respecte al cafè, estava situat al carrer Nou, l'actual carrer de Jacint Verdaguer. Ens els seus inicis també s'hi venien espècies, llegums i objectes diversos com làmpades, llaunes, cera, atxes, tabac, dolços o licors, entre altres. De manera puntual el 1857, i continuada des de 1862, el cafè d'en Rosquellas disposava de taula amb billar. En un document de 1863 hi ha anotada l'arribada i la sortida de persones, cosa que obre la possibilitat que el cafè oferís també el servei de fonda. Francesc Rosquellas morí el 20 de desembre de 1867, mesos abans de la Revolució de Setembre de 1868.

Document signat per Francesc Rosquellas com a alcalde 2n de l'Ajuntament de Santa Coloma autoritzant l'organització d'una comissió per a recollir 40 fusells destinats a la Milícia Nacional.
(ACSE, fons Rosquellas)

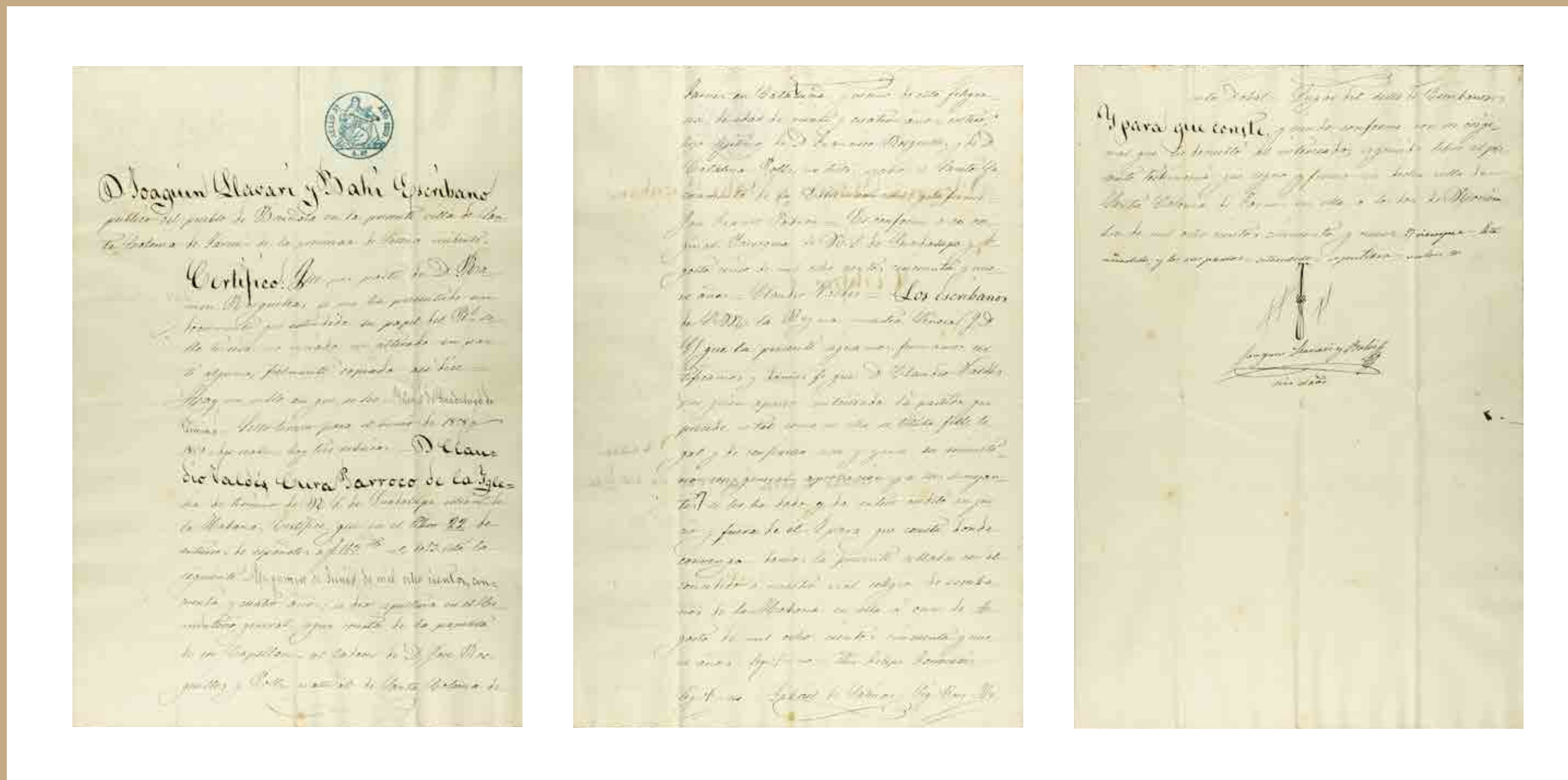
L'1 de gener de 1847 Francesc Rosquellas obtingué permís per a obrir una *fonda cafè con botilleria*.
(ACSE, fons Rosquellas)

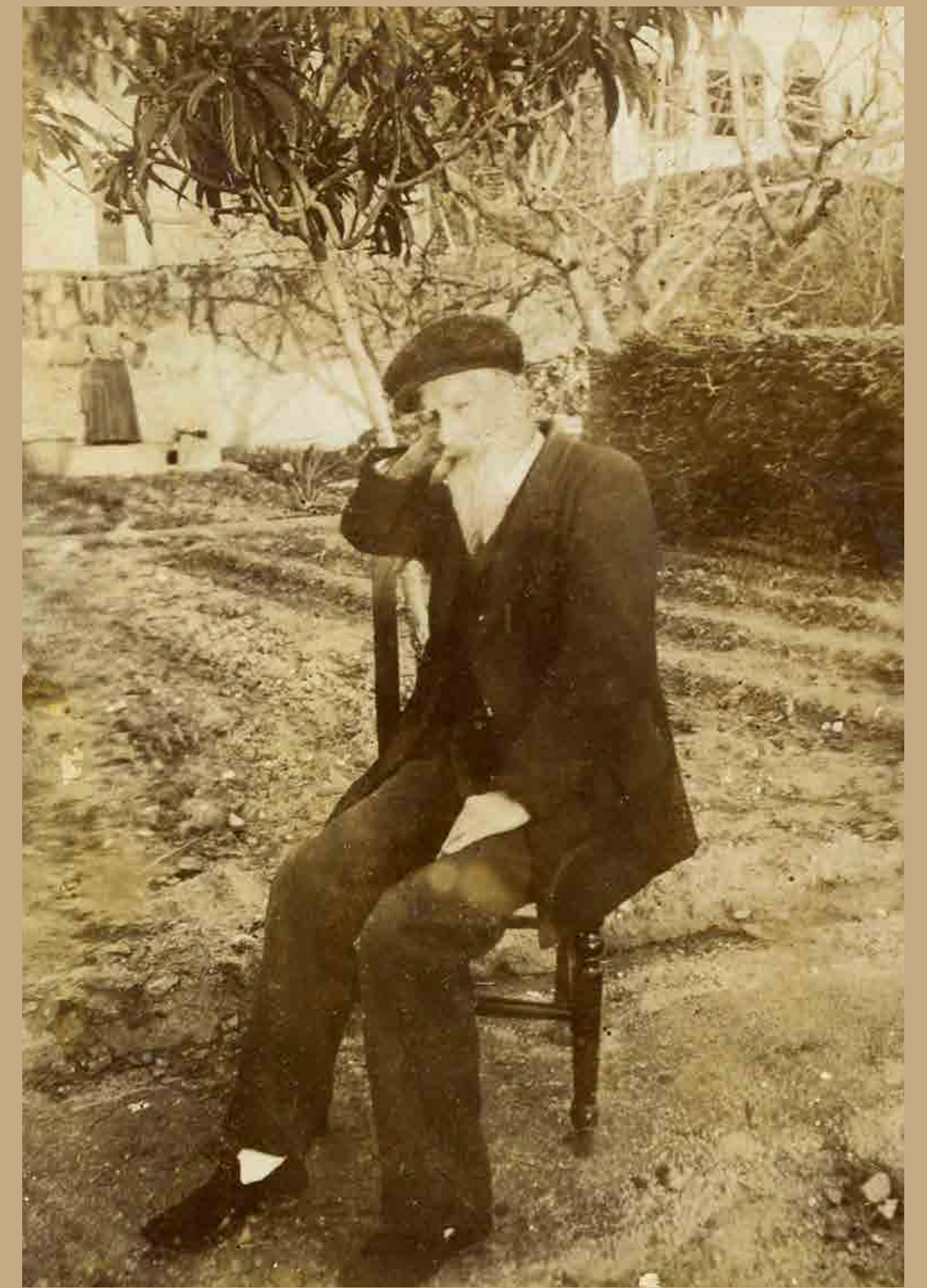
El 22 de maig de 1847 Francesc Rosquellas fou nomenat estanquer de l'Estanc 2n de Santa Coloma.
(ACSE, fons Rosquellas)

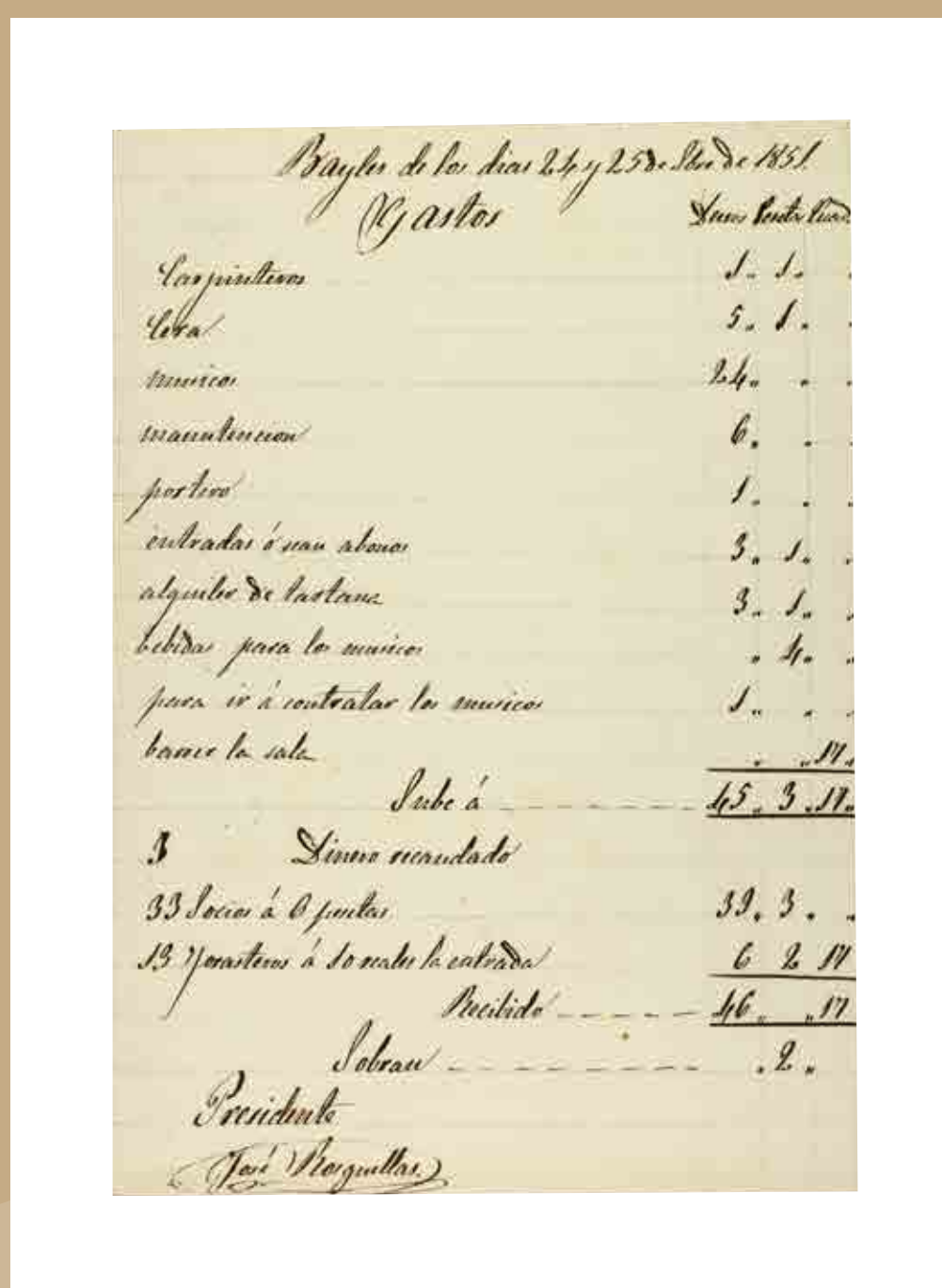
Josep i Ramon Rosquellas i Polls: els hereus (I)

Certificat de la mort de Josep Rosquellas emès per Claudio Valdés, capellà de l'església de Guadalupe (Cuba).
(Claudio Valdés / ACSE, fons Rosquellas)

Ramon Rosquellas de gran.
(ACSE, Fons Rosquellas)

Rebutjats signats per Josep Rosquellas de les despeses dels balls organitzats per la Festa Major de 1851.
(Josep Rosquellas / ACSE, fons Rosquellas)

L'any 1825 moriren 83 farnesencs. També en nasqueren 177, entre els quals, el 22 de març, Maria Rosquellas i Vidal, la primera i única filla de Francesc Rosquellas amb Maria Vidal. Amb tot, només va viure fins al 1830, any en què es compten 107 defuncions per 164 naixements. Aquest mateix any, el 3 de juny, naixia el seu germà Josep Rosquellas i Polls, el primer fill de Francesc Rosquellas amb Catalina Polls. Francesc Rosquellas també s'afilià Carolina Vidal, una neboda seva.

Josep Rosquellas començà els estudis el 1835, amb cinc anys, amb el mestre Rubio. Va haver de marxar a Girona, segurament arran del nomenament del seu pare Francesc Rosquellas com a subintendant de la Companyia de Cossos Francs del Partit de Girona. Posteriorment tingué altres mestres com en Romaní, en García, en Janer i en Jovanet, que li ensenyà a tocar la flauta.

Regidories i comissions en què Ramon Rosquellas formà part

ANY	REGIDOR	COMISSIÓ
Abril - maig 1881		Comptes, pressupost i comptabilitat Enllumenat
Juliol 1881 - juliol 1883	Interventor	Comptes, pressupost i comptabilitat
Juliol 1883 - juliol 1885	Interventor	Polícia urbana, rural, ornament, neteja i mercats
Gener 1890 - juliol 1891	Interventor	
Juliol 1891 - gener 1894		Allotjaments i bagatges

Gerard Buxeda

Juntes en què Ramon Rosquellas formà part com a vocal

ANY/S	JUNTA	FUNCIÓ JUNTA
1873 1876	Junta Municipal	Acordar amb l'Ajuntament el mitjà per a cobrar l'impost de consums, i aprovar el pressupost municipal
1881	Junta Municipal	Elaborar cens de la població
1883-1885	Junta d'Amillament	Acordar recaptació de l'impost d'amillament
1894	Junta d'Associats	Acordar amb l'Ajuntament el mitjà per a cobrar l'impost de consums

Gerard Buxeda

El 1844, amb catorze anys, marxà a Girona a aprendre l'ofici de confiter i de licorer a la Casa Ribas. El seu patró fou Jaume Salas i s'hi estigué tres anys. D'aquests anys data el primer dels quatre conjunts de llibretes amb receptes de licors, dolços i remeis que durant anys diverses persones escriviren. En una d'aquestes llibretes es troben quatre receptes de ratafia, de les més antigues fins ara conegudes. El 1850 Josep Rosquellas tenia a Santa Coloma una confiteria. Entre 1850 i 1853 va ser president d'una entitat que organitzava balls els dies de la Festa Major i altres dates assenyalades. Anà a Cuba, on morí l'1 de juny de 1854.

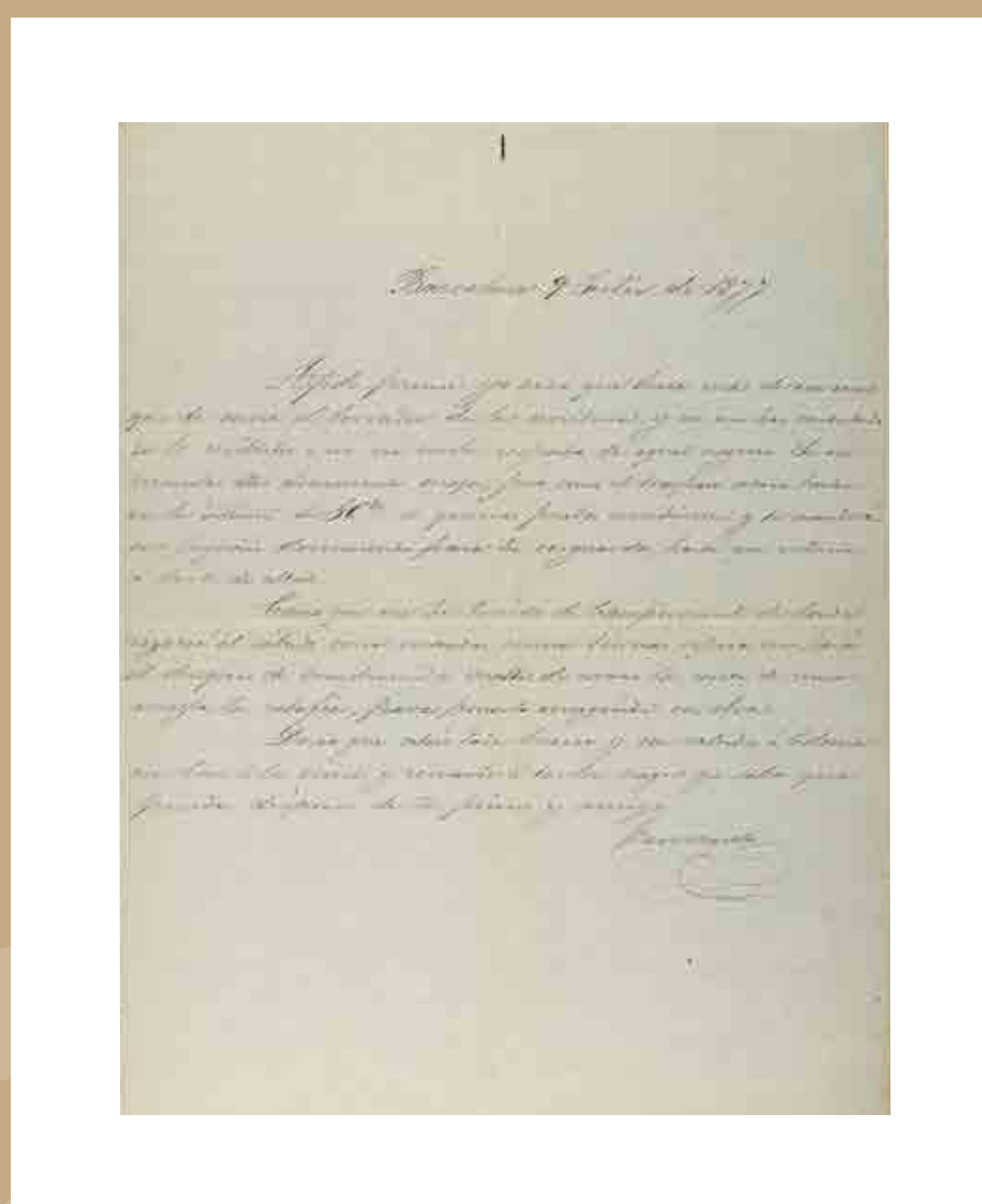
El 1836 moriren 140 farnesencs. També en nasqueren 122, entre els quals, el 27 de novembre, Ramon Rosquellas i Polls. Es casà amb la farnesenca Coloma Vilà i tingueren dues filles, Maria i Empar Rosquellas i Vilà. Políticament, com el seu pare, fou un liberal i, en diferents períodes, tingué responsabilitats polítiques. Esdevinguda la Revolució de Setembre de 1868, des del 2 d'octubre fins a les eleccions municipals de final d'any, fou l'alcalde 2n de la Junta Local Revolucionària. Durant la Restauració, del 3 d'abril al 25 de maig de 1881, el governador suspengué l'Ajuntament i en nomenà un d'interí, un regidor del qual fou Ramon Rosquellas. El juliol del mateix any s'havia de renovar mig ajuntament. En un primer moment la Junta Local Electoral no l'inclougué com a elegible, però apel·là, li fou donada la raó i entrà al Consistori. En va ser regidor fins al juliol de 1885. També fou regidor entre el gener de 1890 i el gener de 1894, i formà part de diverses juntes municipals com a vocal.

Josep i Ramon Rosquellas i Polls: els hereus (II)

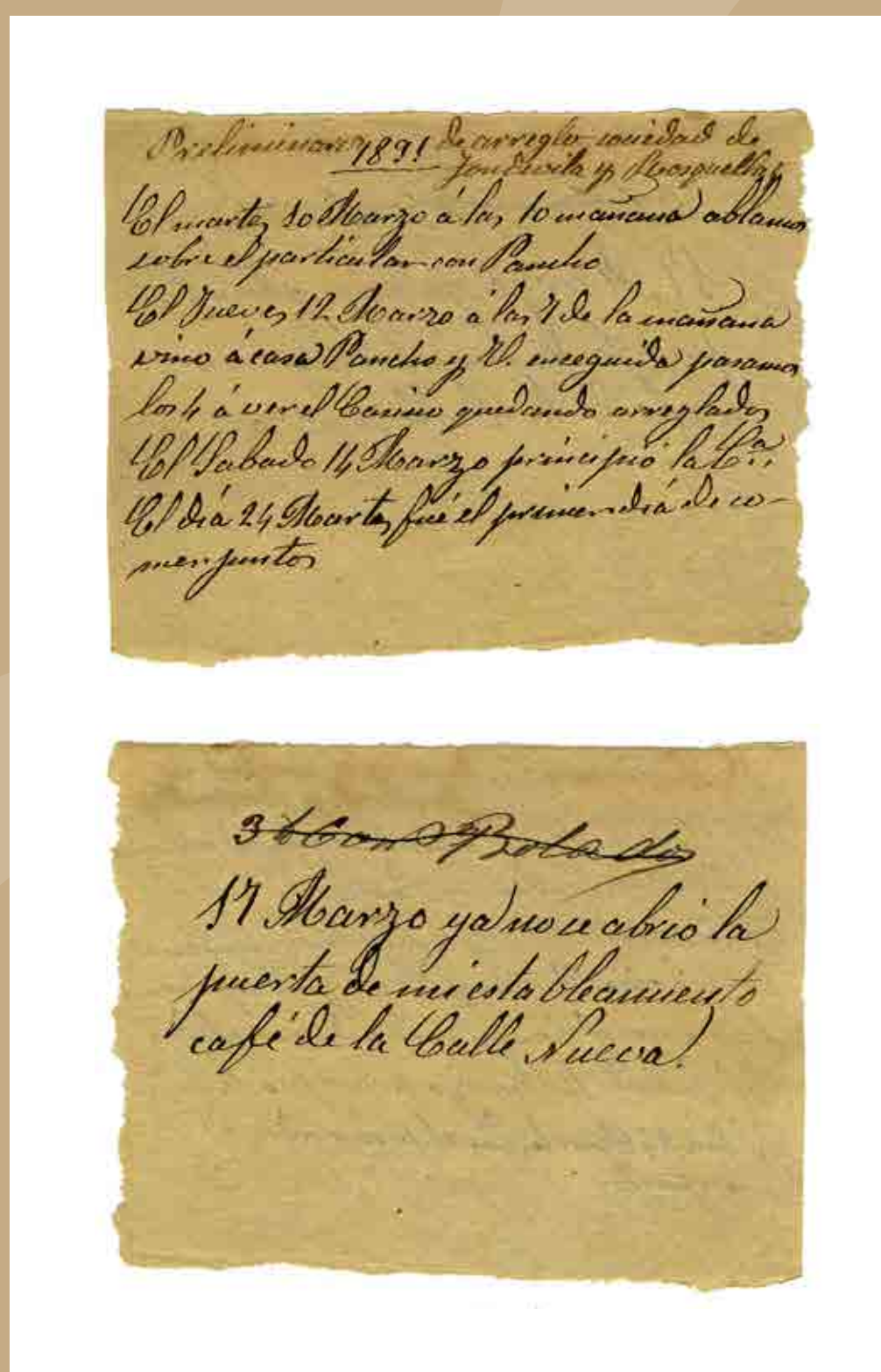

Mercat de Santa Coloma Façana a la plaça Farners a finals del segle XIX, amb can Panxo al fons i a l'esquerra. El cafè de Ramon Rosquellas i Francesc Fontdevila, Panxo, estigué obert en aquest edifici entre els anys 1891 i 1895.
(Francesc X. Auli / ACSE, fons Auli)

Carta datada a Barcelona el 9 de juliol de 1877 escrita per Ferran Rosquellas al seu cosí Ramon Rosquellas apressant-lo perquè signés els papers que havien d'oficialitzar el traspàs del cafè. També li explica que ha tornat de Campdevàrol, on ha recollit nous tendres, i li demana que li expliqui com ha de fer la ratafia.

(Ferran Rosquellas / ACSE, Fons Rosquellas)

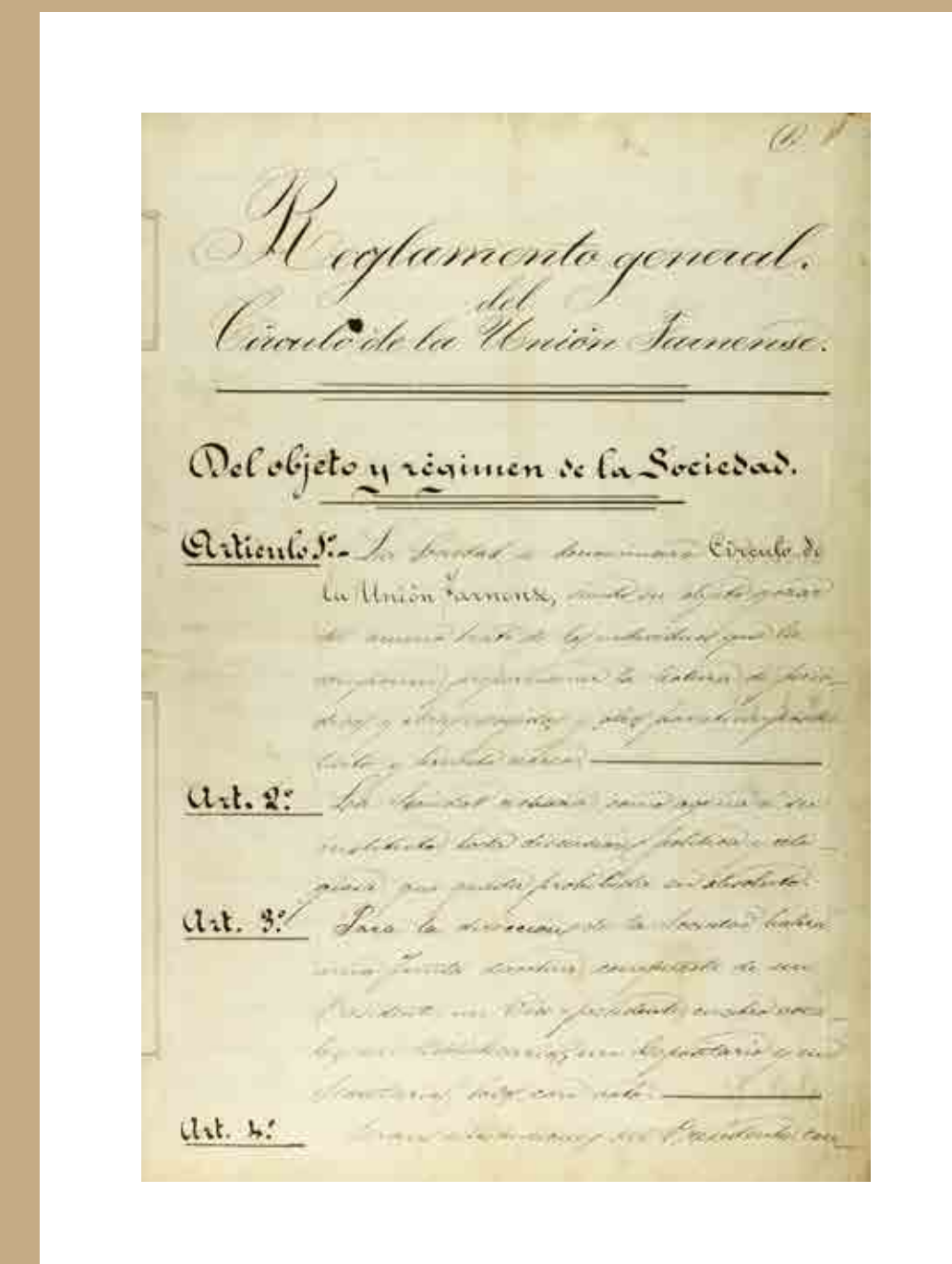
Document escrit per Ramon Rosquellas sobre els preliminars de l'acord amb Francesc Fontdevila, Panxo, que acabava d'enviudar i necessitava ajuda per a portar el cafè-casino. El 17 de març de 1891 Ramon Rosquellas ja no obri el seu cafè, i amb la seva família se n'anà a viure amb Francesc Fontdevila i la filla d'aquest. El 24 de març van fer el primer àpat junts.

(Ramon Rosquellas / ACSE, Fons Rosquellas)

Ramon Rosquellas continuà regentant el cafè del seu pare. El 1870 el tancà, però probablement per poc temps, ja que al 1874 el va traspassar al seu cosí Ferran Rosquellas com a contrapartida d'un préstec que no li podia tornar. Hi continuà treballant com a assalariat, tot i que a ulls d'hisenda l'establiment estava en nom seu, ja que a Ferran Rosquellas no li interessà notificar el canvi de propietari fins al 1877. El 1881 el cafè tornà a ser de Ramon Rosquellas. El 1885 el cafè s'especialitzà en la venda de cervesa i begudes amb gasosa. El 1891 s'associà amb Francesc Fontdevila, *Panxo*, per portar el cafè que tenia a la plaça Farners i el casino Círculo de la Unión Farnense. D'aquesta manera Ramon Rosquellas tancà el seu cafè, que ja no tornà a obrir quan es dissolgué la societat el 1895.

Amb tot, Rosquellas tampoc no es limità al món de la hostaleria. També treballà per a l'Administració pública. Com el seu pare Francesc, fou l'estanquer de l'Estanc 2n de Santa Coloma, en el seu cas entre els anys 1858 i 1865. El desembre del 1868 fou nomenat administrador de l'estafeta de correus de Santa Coloma, i també l'exercí de manera interina durant els mesos d'abril i maig de 1873. L'Ajuntament, a més, el nomenà recaptador de la contribució territorial i industrial entre el 1885 i el 1888 i per l'any 1891, i de l'impost sobre el vi de la collita i la matança particular de porcs el 1889 i el 1890. En l'empresa privada, el 1882 fou nomenat agent de la companyia d'assegurances contra incendis La Catalana.

També es té constància de la participació de Ramon Rosquellas en el fet associatiu. Va ser soci de la Germandat de Santa Coloma, del qual fou secretari els anys 1864 i 1870, i el 1886 formà part de la comissió que estudià la reforma pels estatuts. Se sap que fou recaptador d'una entitat de lleure on els seus socis pagaren una quota mensual amb l'objectiu de muntar un envelat per a la Festa Major de 1859. El 1864 el casino El Círculo de La Unión Farnense el nomenà director del teatre de l'entitat, però declinà el càrrec per excés de feina. A partir del març de 1891 Ramon Rosquellas, conjuntament amb Francesc Fontdevila, passà a portar-lo. El maig del mateix any el casino plegà i, a finals de 1893, inicis de 1894, l'organitzaren de nou, amb Ramon Rosquellas com a secretari i Francesc Fontdevila com a president. Ramon Rosquellas morí el 29 de juny de 1909, setmanes abans de l'esclat de la Setmana Tràgica.

Primera pàgina del reglament del Círculo de la Unión Farnense on es defineix l'objectiu de la societat i les funcions de la Junta i del president. El reglament va ser aprovat per la Junta el 30 de desembre de 1873 i enviat al governador de Girona per a aprovar-lo el 3 de gener de 1874.

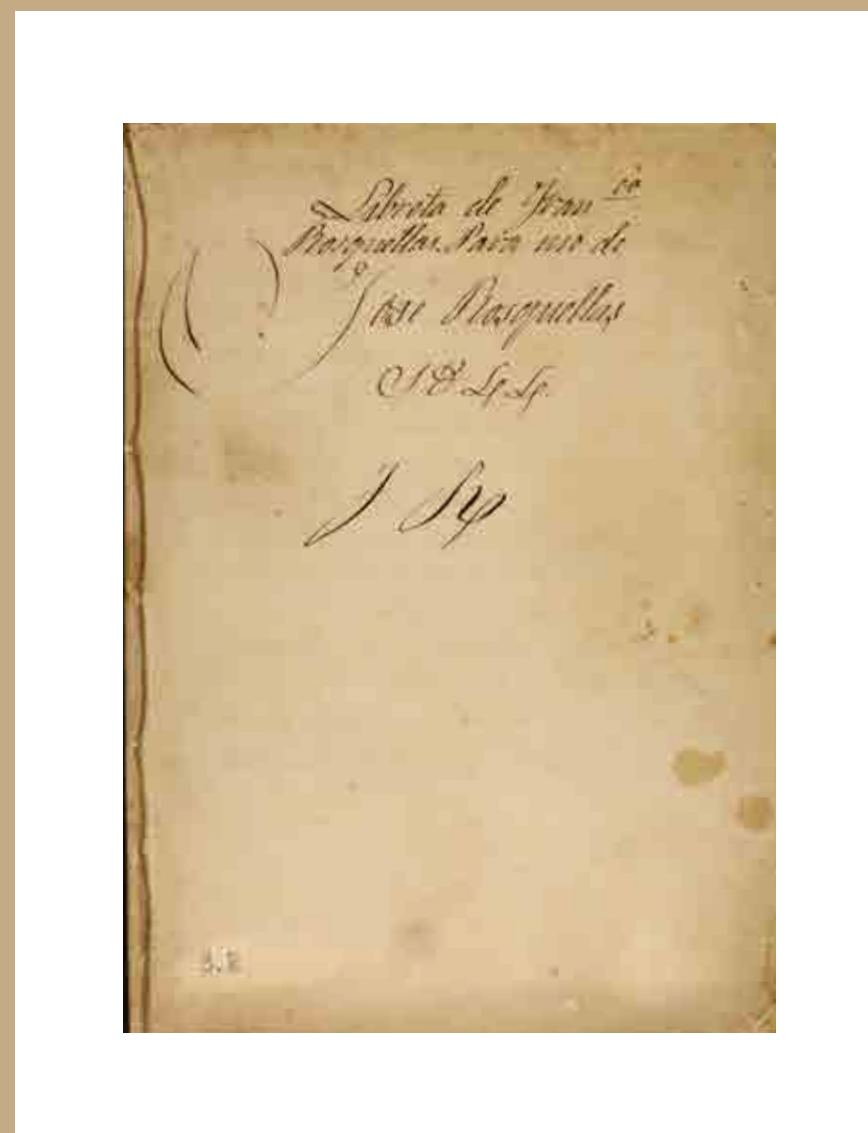
(Ramon Rosquellas / ACSE, fons Rosquellas)

Les llibretes dels Rosquellas (I)

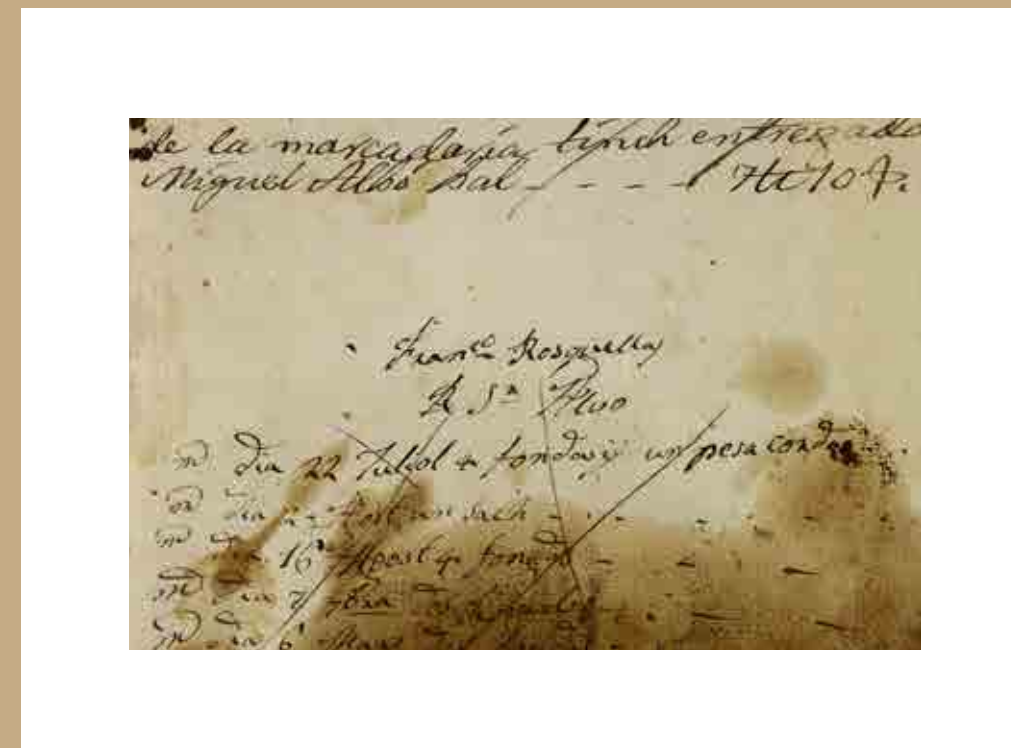

Llibretes dels Rosquellas.
(J. Carreras Barnés / ACSE, col·lecció d'imatges)

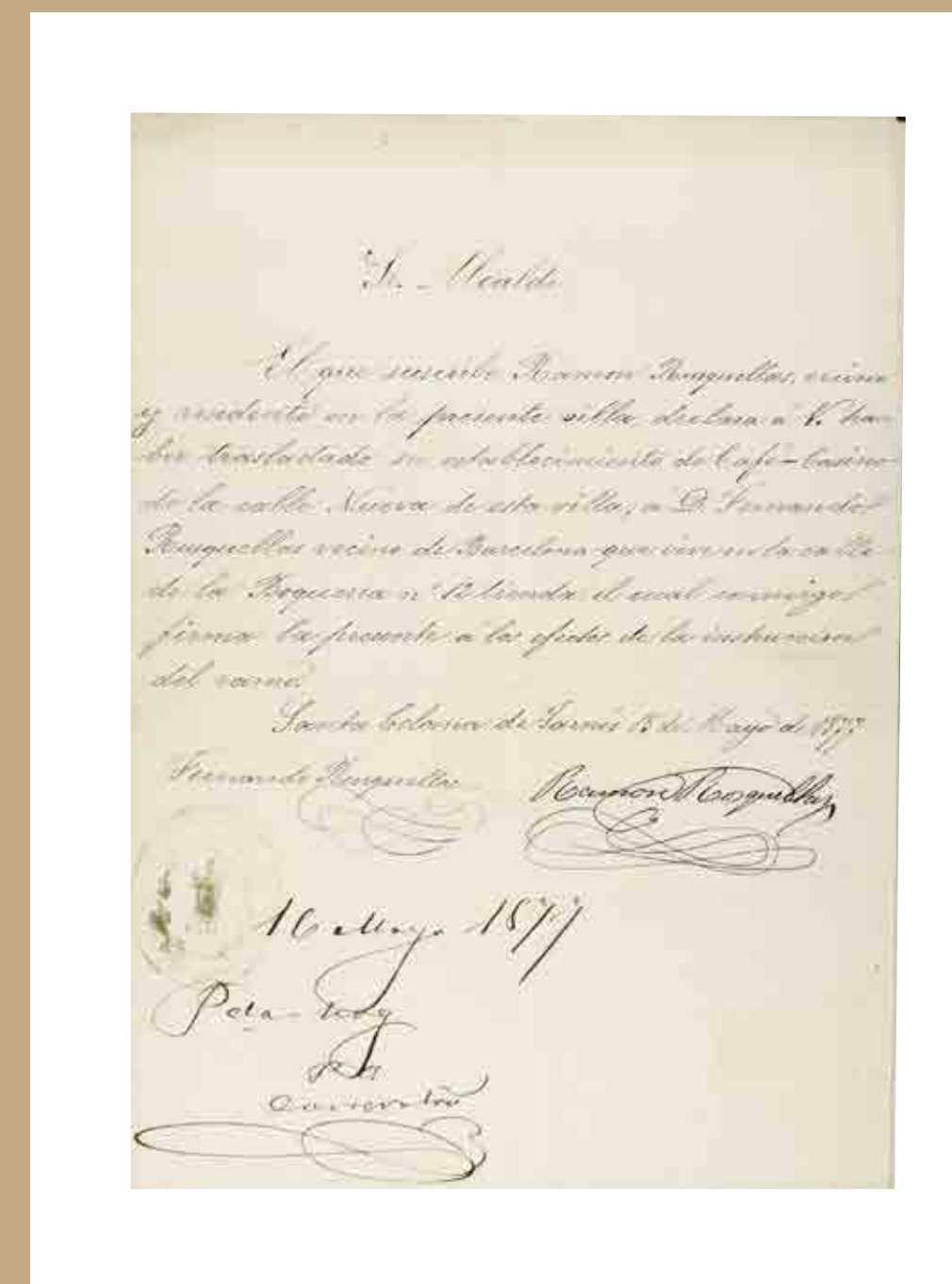
Portada de la llibreta de receptes que Francesc Rosquellas prepara per al seu fill Josep. Possiblement va ser escrita pel mateix Josep, que en aquells moments tenia 14 anys, copiant la selecció que li havia preparat el seu pare en una llibreta a part.

(ACSE, fons Rosquellas)

Signatura de Francesc Rosquellas en el seu llibre de comptes de la soguera. Any 1831.

(ACSE, fons Rosquellas)

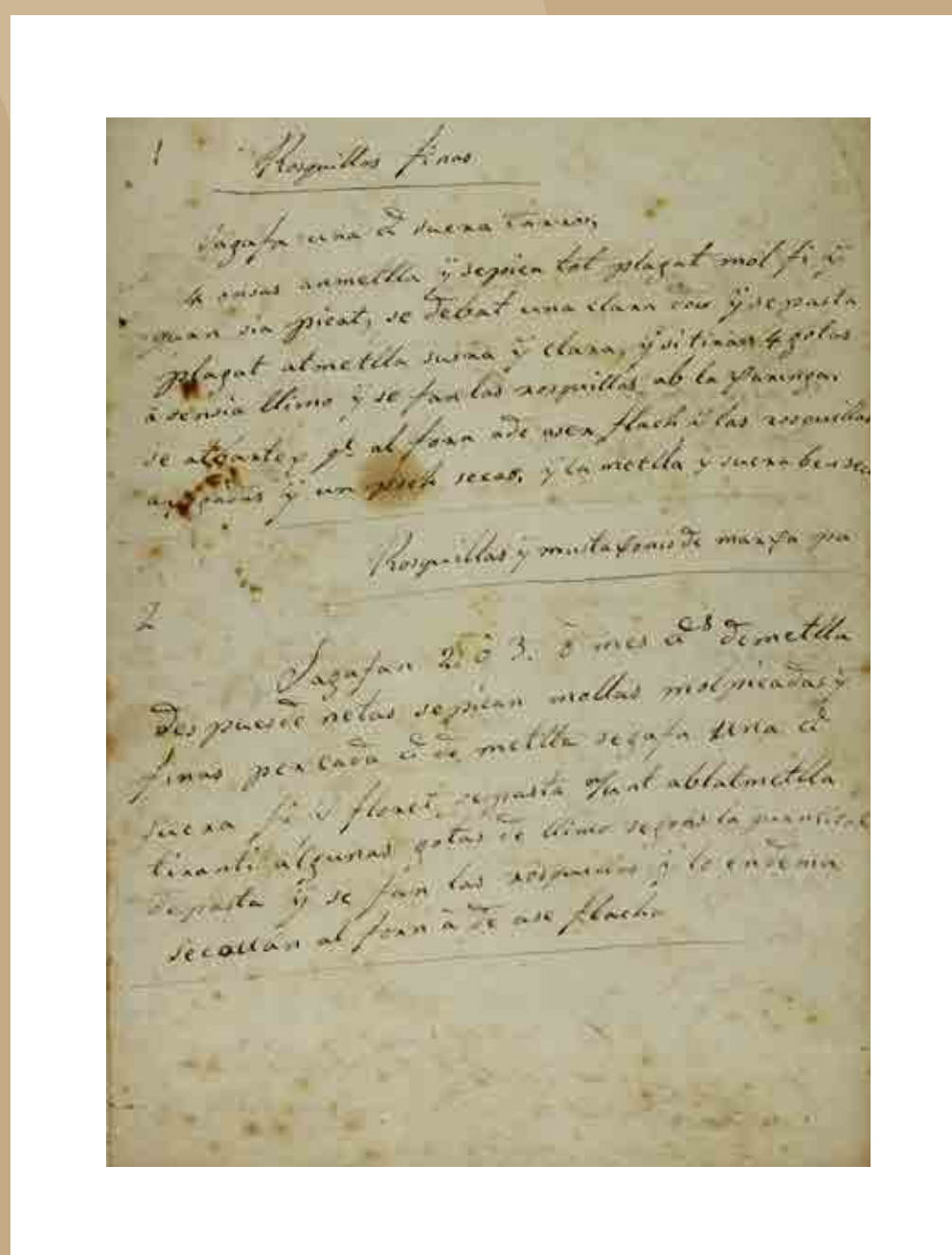
Signatura de Ramon Rosquellas quan signa la cessió al seu cosí Ferran. Any 1877.

(ACSE, fons Rosquellas)

El fons Rosquellas dipositat a l'Arxiu Comarcal de la Selva compta amb una gran diversitat de documents (llibres de comptes, receptes, cartes i testaments entre d'altres). La primera cessió de documents la va fer Josep Albroser l'any 1991 i la segona, la més voluminosa, la Maria Camós Vilà, dos anys més tard.

El millor tresor del fons Rosquellas són, sense cap mena de dubte, les seves llibretes, escrites entre l'any 1842 i finals de segle XIX. El recull de receptes més nombrós, en concret 94 receptes, estan manuscrites en una llibreta gruixuda amb tapa de pell. La resta, en plec de fulls relligats o alguns fulls solts. Hi ha escrits tot tipus de licors i destil·lats, postres, notes per a elaborar tints i coles i remeis per a malalties comunes de l'època.

L'autoria d'aquestes llibretes no es pot adjudicar només a Francesc Rosquellas, ja que la diversitat cal·ligràfica és molt diversa. Tot fa pensar que la majoria d'aquestes receptes van ser escrites pels diversos membres de la família Rosquellas: el pare, en Francesc, i els seus dos fills, en Ramon i en Josep. Tal vegada potser també s'hi podria incloure un escriptor desconegut.

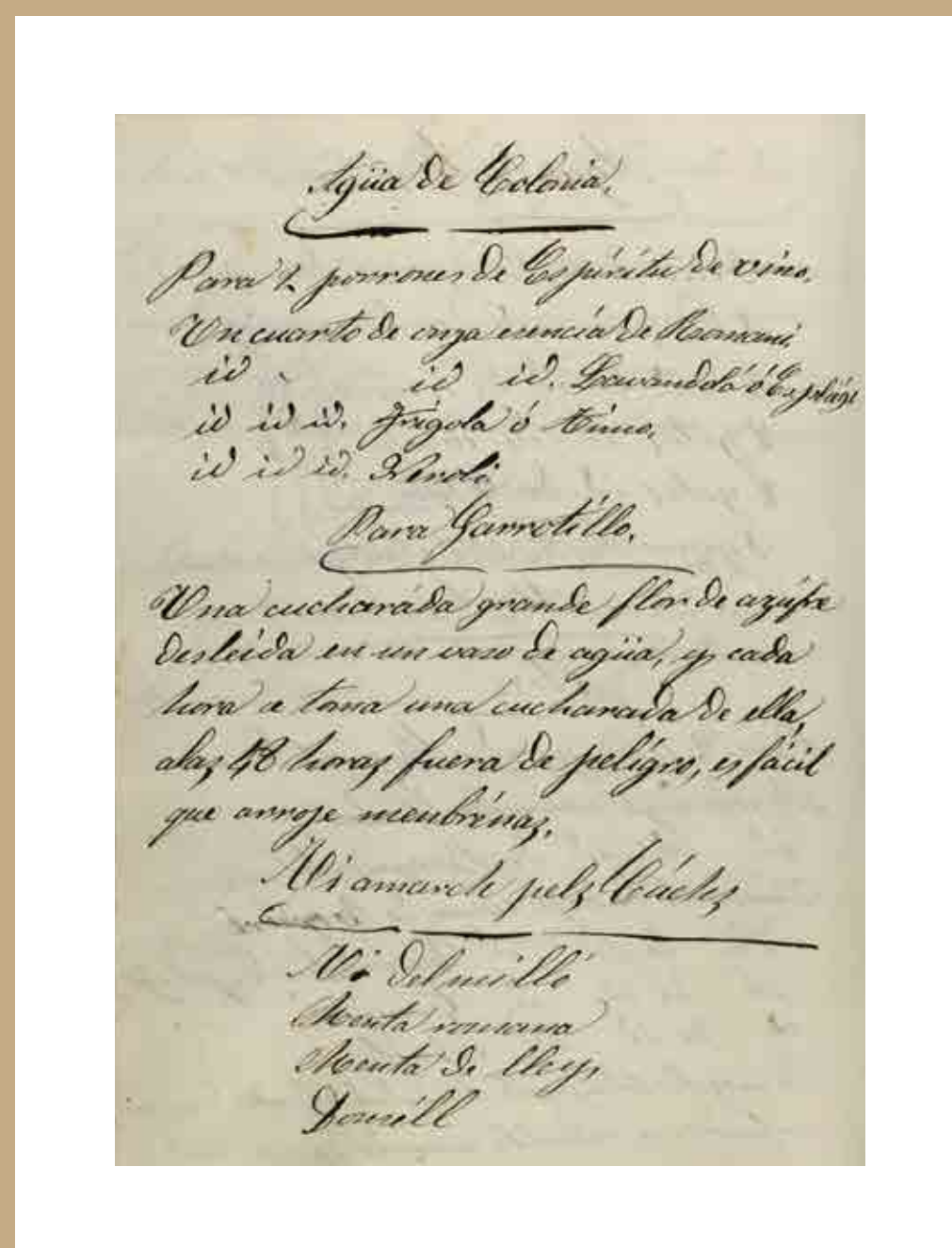
Recepta per a preparar unes rosquilles fines escrita per Francesc Rosquellas, inclosa a la llibreta que prepara per al seu fill Josep quan marxa a Girona com a aprenent de confiter.

(ACSE, fons Rosquellas)

De les receptes sobre begudes alcohòliques cal destacar l'elevada presència de licors, molts dels quals venuts al seu cafè o molt populars en aquella època, com per exemple el marrasquí¹, el licor d'anís, el noyó,² l'andaya,³ l'absenta, el rom, els francesos *parfait amour*, *chartreuse* i *champagne*, el resolis,⁴ el licor de menta i el de licor de rosa, el licor de llarga vida i la ratafia. I una de no alcohòlica, però que té una presència destacada en els llibres de comptes del cafè, l'orxata, feta a partir d'ametlla.

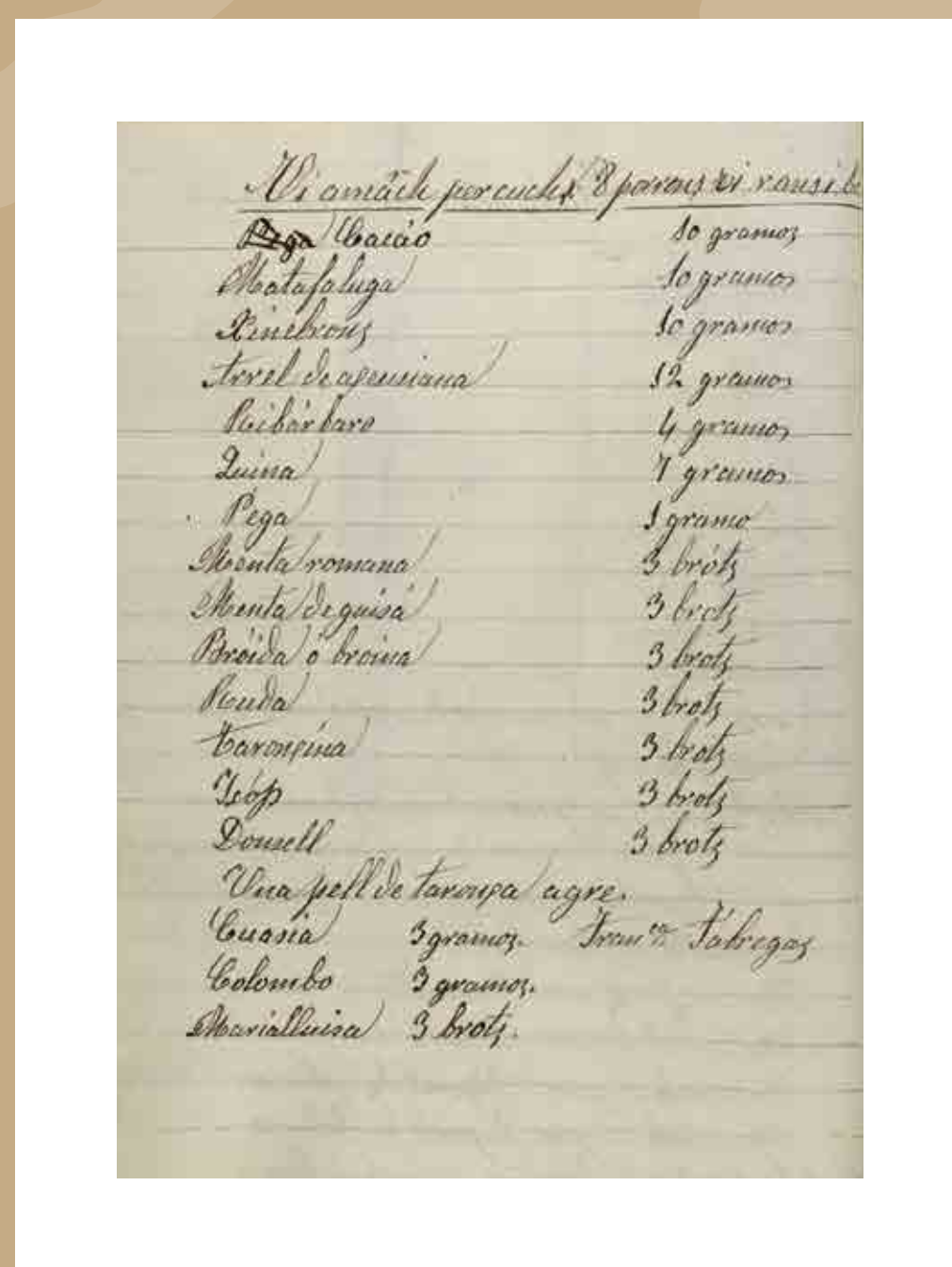
Relacionades amb els dolços, és remarcable el contingut de la llibreta que Francesc Rosquellas prepara al fill gran, en Josep, quan marxa a Girona a fer d'aprenent de "confiter i de licors" l'any 1844. Li deixa per escrit com fer licors i com donar-los color, com fer marrasquí i com elaborar diversos postres: rosquilles, menjar blanc, crema, *bulados*,⁵ melindros i mató de monja.

Finalment, entremig de les receptes de licors, hi ha una sèrie d'anotacions amb remeis casolans, ja siguin per a alleugerir el dolor (mal de ventre, mal de cap, de queixal, reuma, esquinços o cops) o remeis relacionats amb la pell, com la cicatrització de ferides o les clivelles dels pits de les dones. També anota preparacions i remeis per al dia a dia: eliminar refredats, tos, cucs intestinals, fongs (*brians*) o per a cremades; netejar la dentadura (*agua boteau*) o preparar un pot de colònia amb romaní, espígol i farigola, solucions per a fer créixer el cabell o per a tenir una bona veu. Alguns són realment sorprenents, com el remei per als tumors, amb anotacions, com ara "es probat" o "pel garrotillo", tal com s'anomenava la diftèria al segle XVIII. Rosquellas també hi va anotar consells útils per al seu cafè, com ara fer betum, enlacrar ampolles, maneres de netejar la llauna (*hoja de lata*, escriu), enganxar la vaixel·la i el cristall, conservar la caça o fer tinta i tenyir la roba.

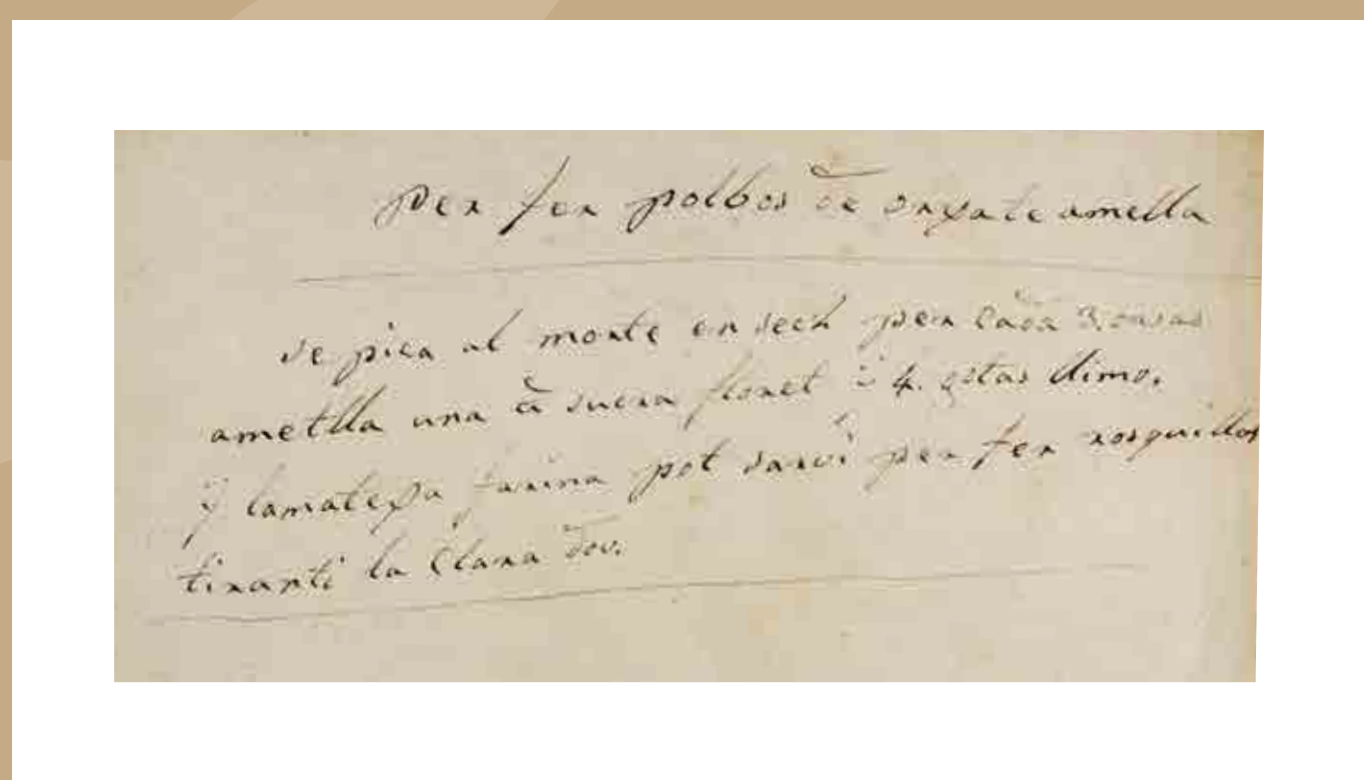
Recepta per a curar el garrotillo (diftèria).

(ACSE, fons Rosquellas)

Recepta de vi amarg per als cucs.

(ACSE, fons Rosquellas)

Recepta de polvos per a fer orxata d'ametlla escrita per Francesc Rosquellas.

(ACSE, fons Rosquellas)

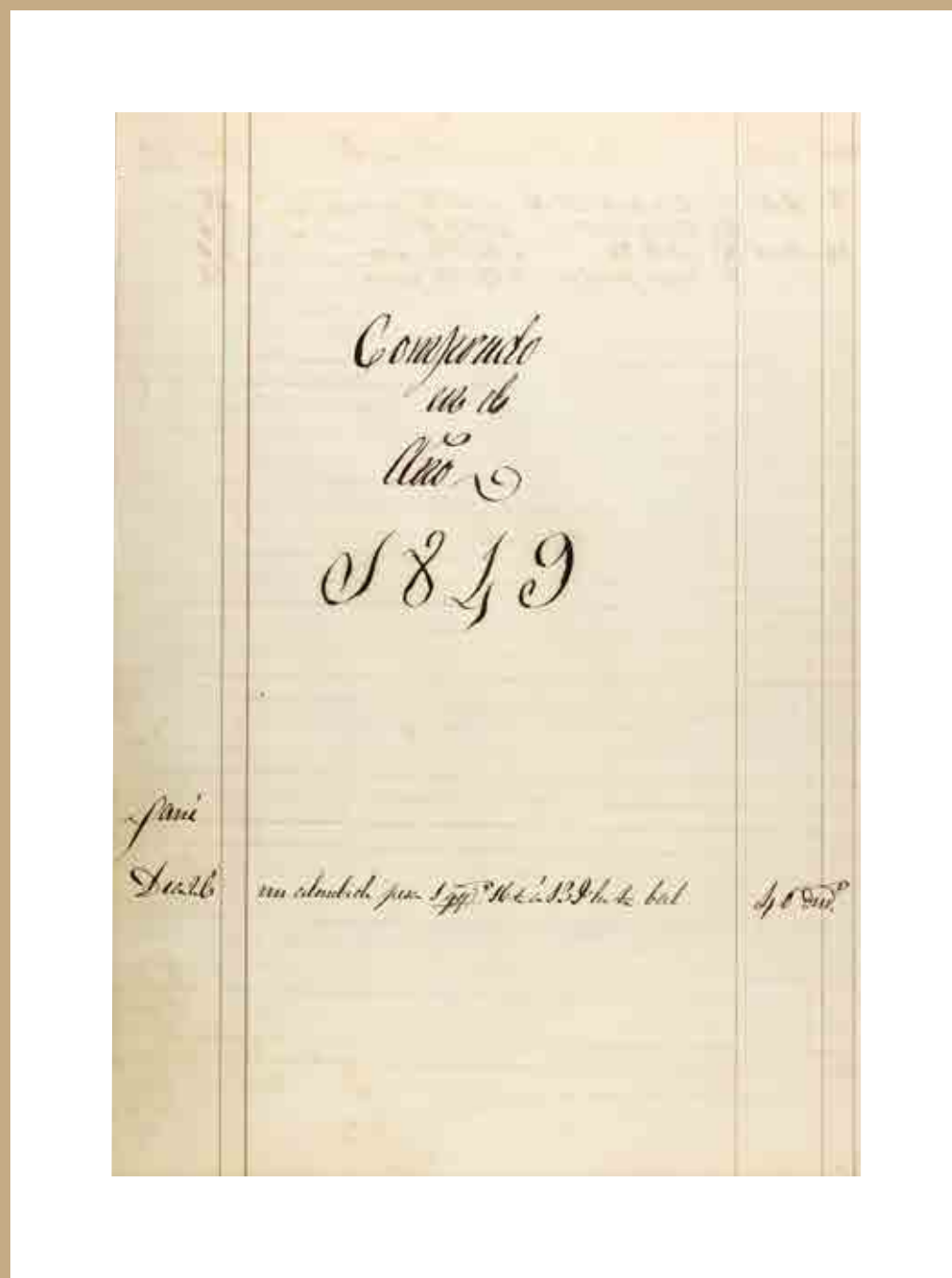
1. Licor que s'obté per mitjà de la fermentació del suc de cirera silvestre anomenada *meris*. I la seva destil·lació. El producte és un aiguardent anomenat *kirschwasser*.
2. Licor fet a partir de la maceració de pinyols d'albercoc o préssec en aiguardent.
3. Licor fet a partir d'opert de vi, sucre, aigua i oli essencial d'anís.
4. Aiguardent al qual s'afegeix sucre, canyella i altres ingredients aromàtics. Anomenat també *redolís* o *rosolis*.
5. Pastisset fet amb clara d'ou, sucre i llimona molt semblant a les merengues.

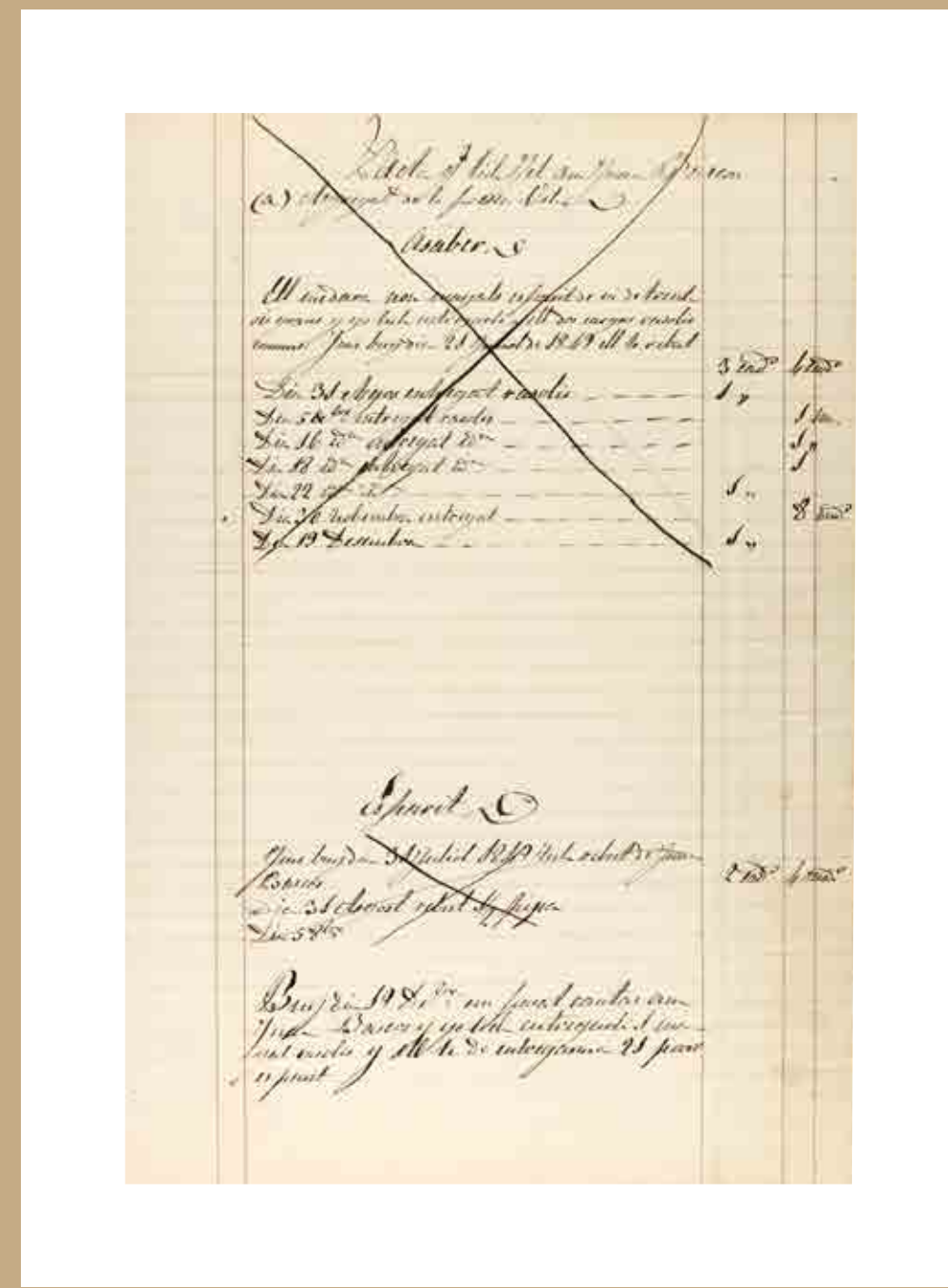
Les llibretes dels Rosquellas (II)

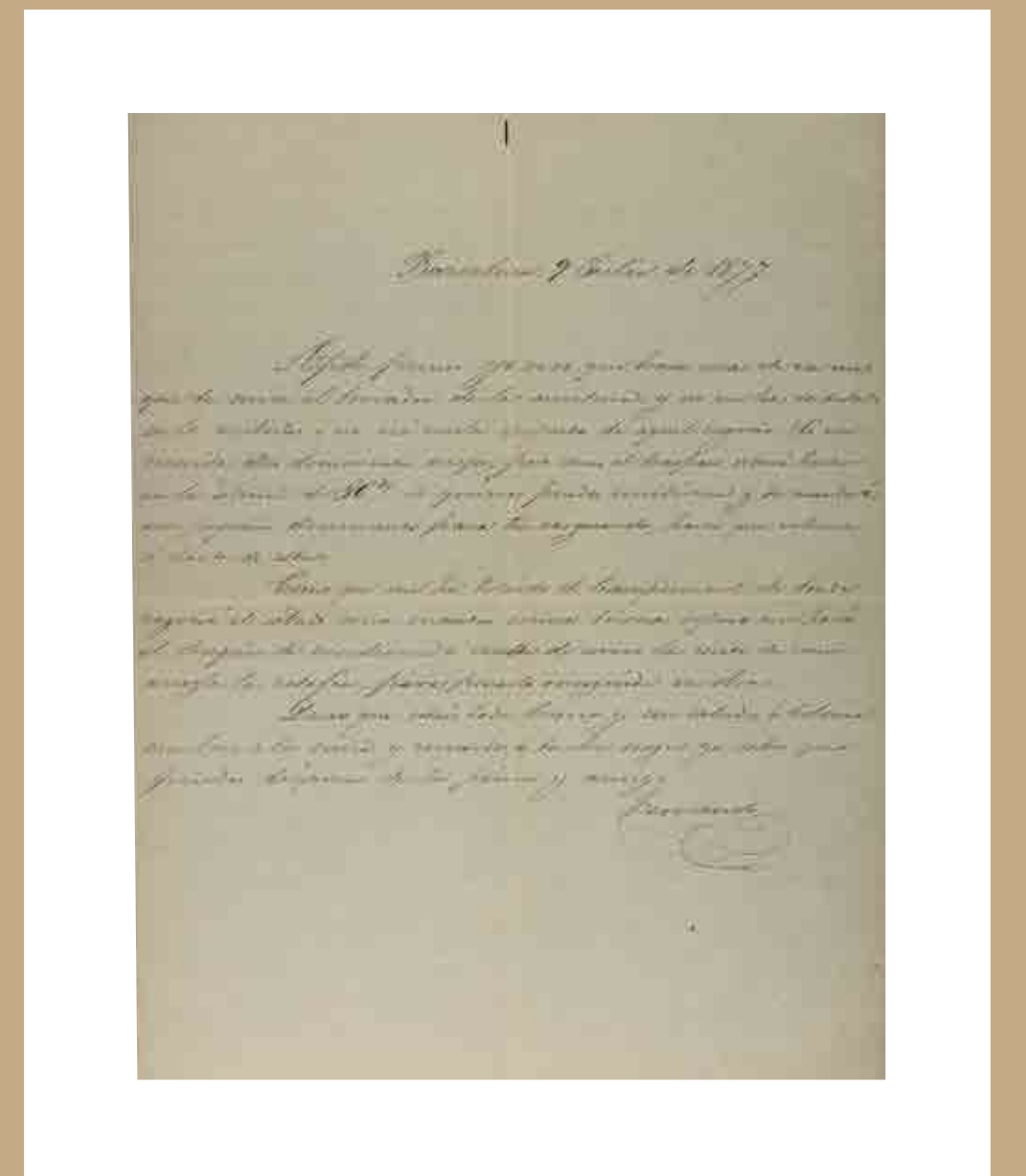
Ampolla del licor Raspail, basat en la fórmula inicial del metge François Vincent Raspail. Es presentava com un licor higiènic per ser pres a les sobretaules i que tenia propietats medicinals. Rosquellas el té anotat com a *licor anticòleric* amb les següents herbes: angèlica, càlam, mirra, canyella, suc d'aloè, claus d'espècie, vainilla, càmfora, nou moscada, safra i aiguardent d'Holanda 21 graus. (Wikipèdia)

Francesc Rosquellas compra un alambí per 40 duros l'any 1849, el qual li permetia elaborar els seus destil·lats. (ACSE, fons Rosquellas)

Pacte que Francesc Rosquellas signa amb Joan Bascós per tal d'intercanviar 9 mayals d'esperit de vi de 36 graus per 2 cargues de resolis. (ACSE, fons Rosquellas)

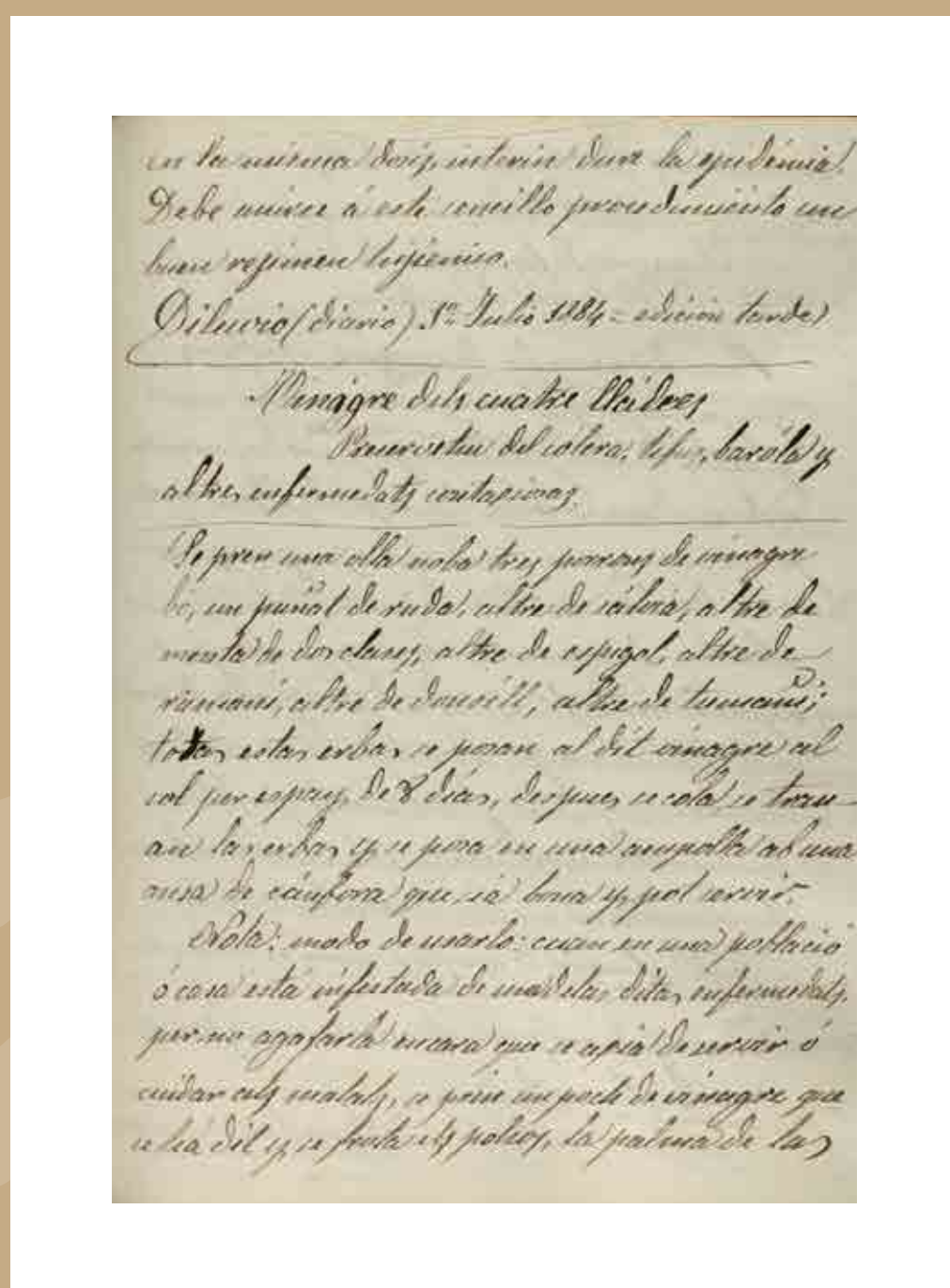

Carta que Ferran Rosquellas escriu a Ramon Rosquellas demanant-li la recepta de ratafia. (ACSE, fons Rosquellas)

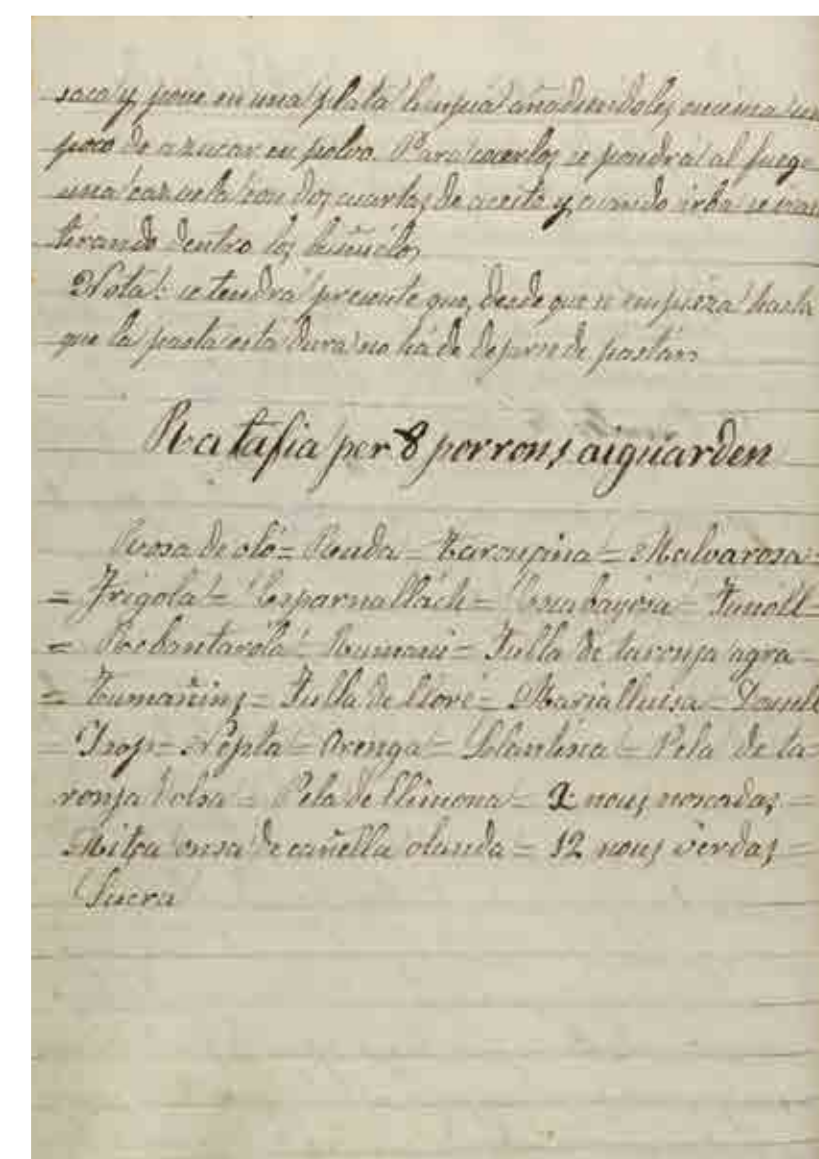
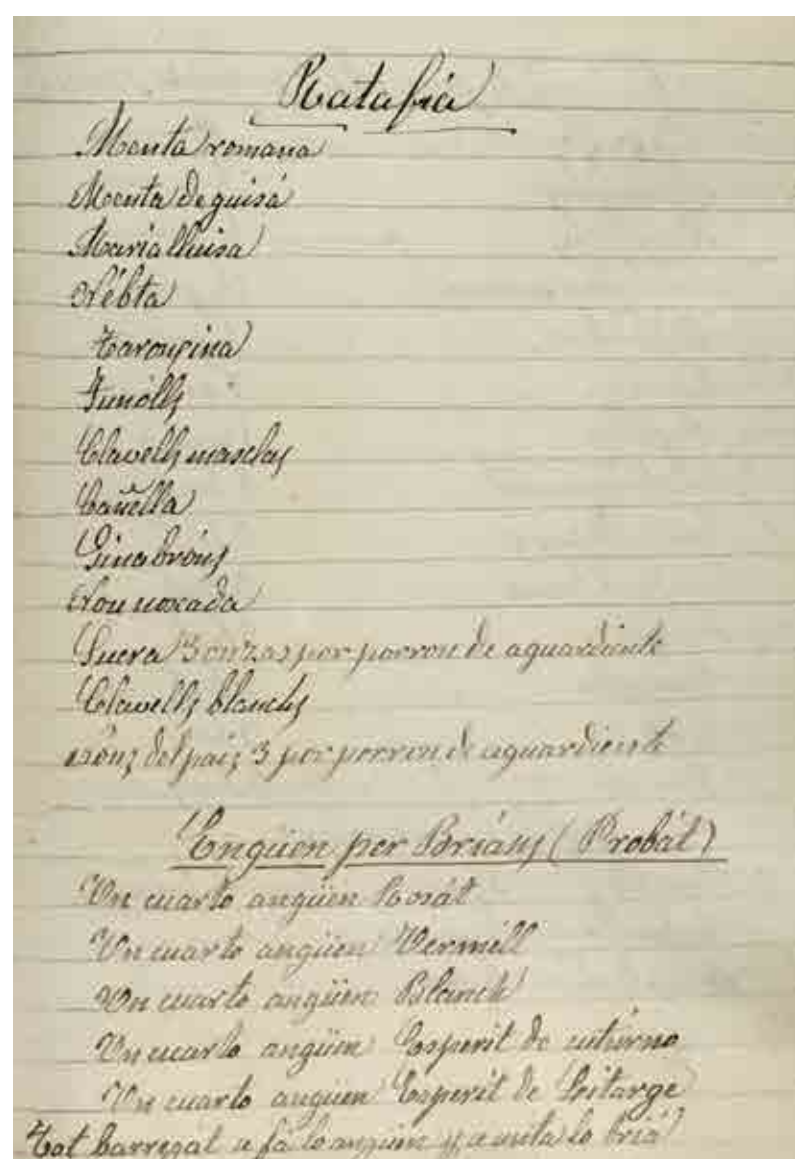
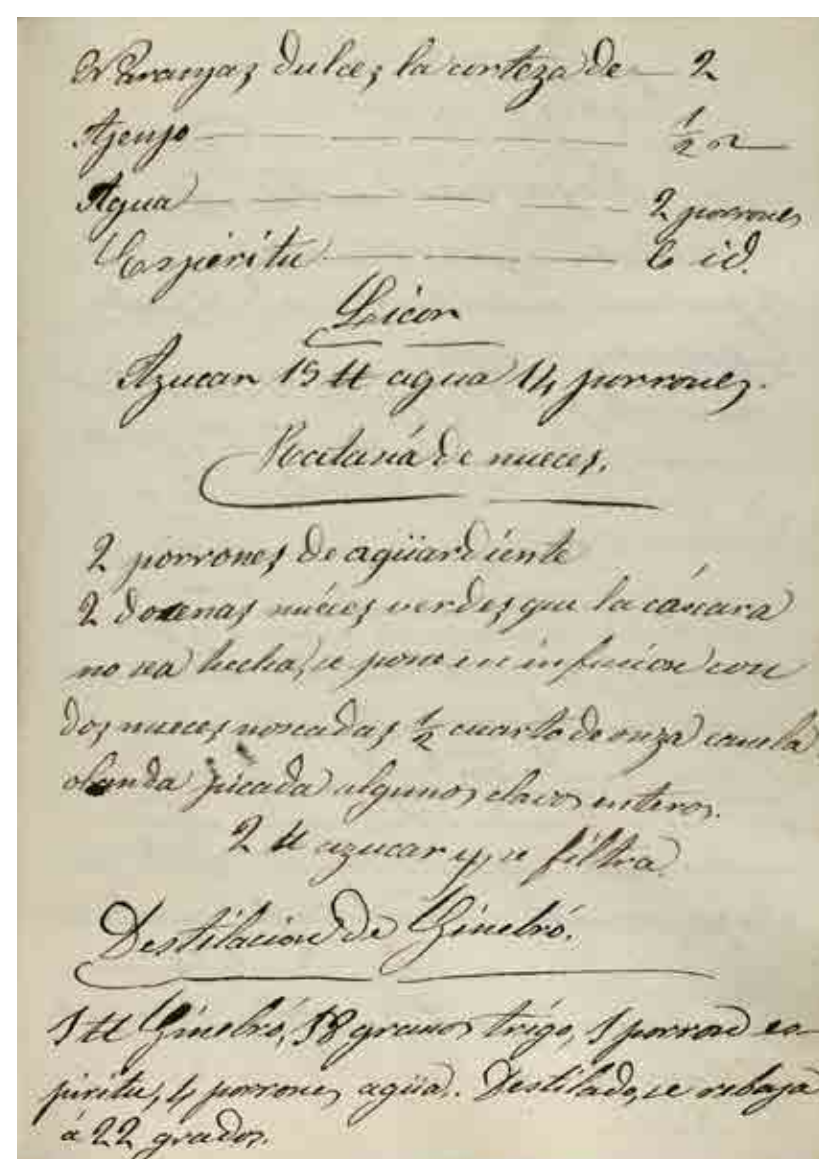
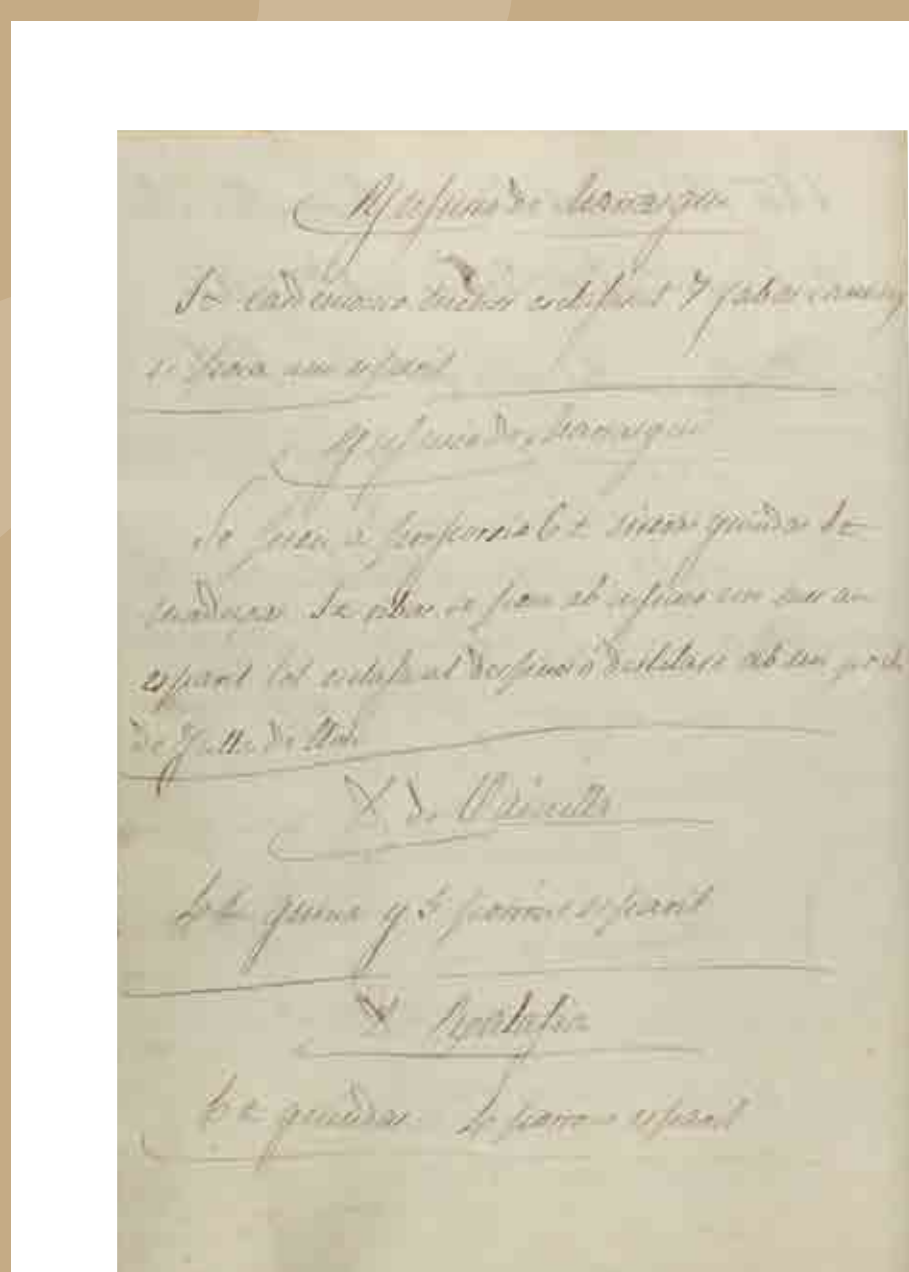
Pel que fa a la datació de les llibretes és difícil precisar, però hi ha alguna recepta, com les de “preveure el còlera” o la nota sobre la inundació del 1884, que ens poden aportar alguna pista. El còlera va ser una epidèmia que va afectar Catalunya els anys 1834, 1854, 1865 i 1885 i sobre la qual es van escriure un munt de publicacions, unes més serioses que altres, que es van difondre ràpidament entre la població, sobretot durant les dues últimes epidèmies. A Santa Coloma, l'Ajuntament va redactar unes mesures higièniques per fer front al còlera l'any 1854, any en què possiblement Francesc es va interessar pels remeis populars i els va anotar a la llibreta, com la del *vinagre dels quatre lladres*, el licor anticòleric Raspail –un licor fet amb angèlica i clau entre d'altres herbes– o el “*preservativo contra el còlera*”, que aconsella dissoldre en aigua dues gotes de cloroform. Pel que fa a les inundacions, estan documentats els desbordaments del riu Güell i Galligants i l'afectació de la població de Riudellots l'any 1884.

Si ens centrem en el tema principal d'aquesta exposició i d'aquesta Festa, la ratafia i el seu lligam amb la família Rosquellas, hem de destacar en un lloc preminent les 4 receptes que apareixen

anotades en una de les llibretes. Són la ratafia de nous i la ratafia de “*guindas*” (cireres), escrites en castellà, i la ratafia per a 8 porrons d'aiguardent i la ratafia, escrites en català. Francesc Rosquellas molt aviat mostra un gran interès en la destil·lació d'aiguardents i l'elaboració de licors. L'any 1849 compra un alambí per 40 diners i anota a la seva llibreta un pacte amb Joan Bascós, propietari de l'única fàbrica d'aiguardent del poble: “*Pacta q tich fet am Juan Bascós (a) agregat de la presen Vila. Ell me dara nou mayals esperit de vi de trenta sis graus y yo tich entregarli a ell dos cargas resolis comuns. Fins buy dia 21 Juliol de 1849 el te rebut...*”. El fill gran, Josep, va a Girona a fer d'aprenent de “*confits i licors*” i, entre la correspondència de la família Rosquellas, hi ha una carta adreçada a Ramon del seu cosí Ferran, en què li demana que li envii la recepta de “*como arreglas la ratafia*” per a poder fer-la ell amb unes nous tendres que ha baixat de Campdevàrol. És curiós, però, que en cap dels llibres de comptes, albarans o comptes pendents de consumicions al cafè, no aparegui explícitament la paraula *ratafia*. Especulem amb el fet que les anotacions *licor o copa*, escrites a la llibreta de deutes dels clients, podrien ser en realitat de ratafia.

Recepta per a preveure el còlera, molt freqüent a l'època, conegut com a *vinagre dels quatre lladres*. Segons la llegenda, quan l'epidèmia assolava la població quatre lladres es fregaven el cos amb aquest preparat, entraven a les cases dels moribunds a robar i no emmalaltien. (ACSE, fons Rosquellas)

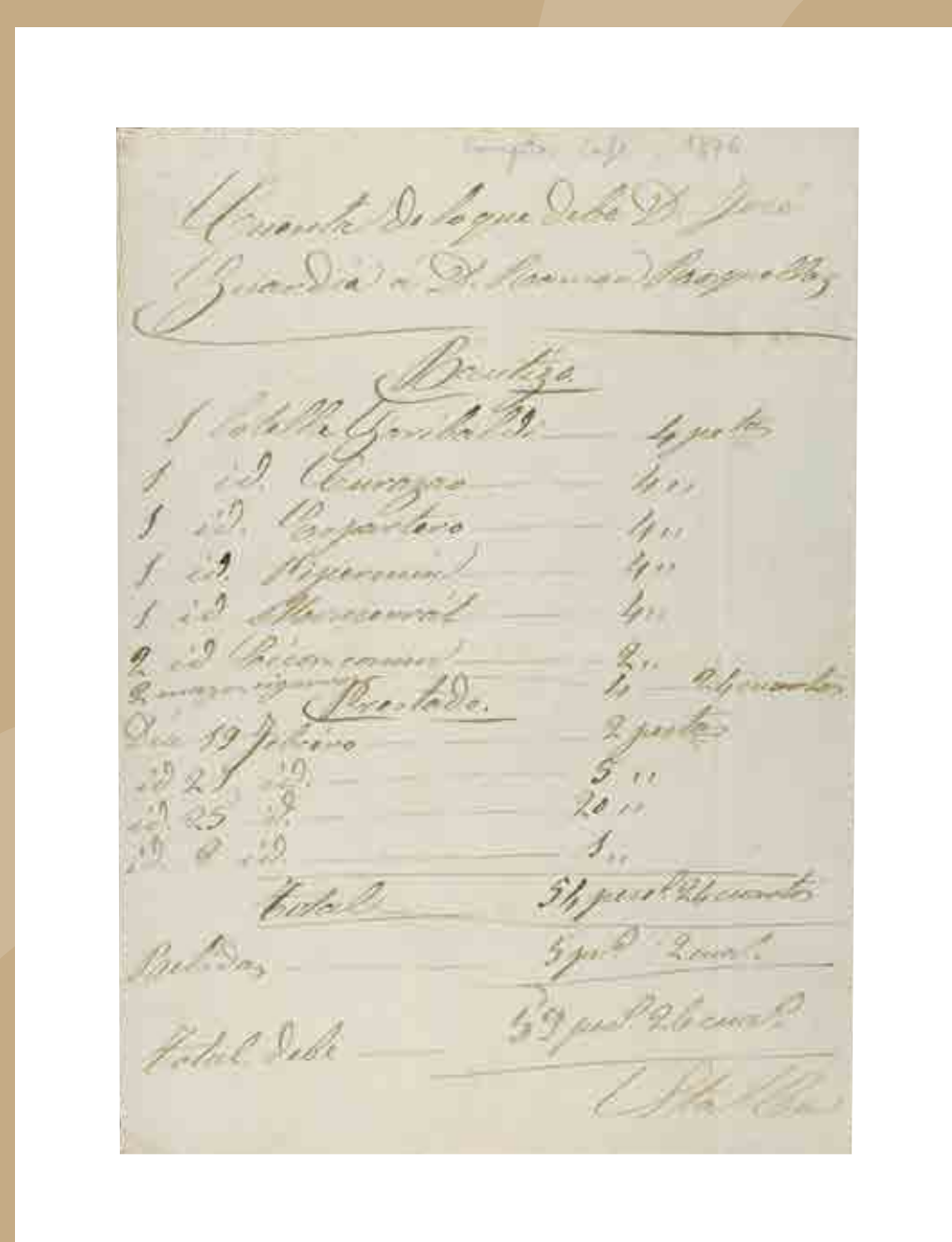
Receptes de ratafia dels Rosquellas: la ratafia clàssica, la ratafia 8 porrons, la ratafia de cireres i la ratafia de nou verda. (ACSE, fons Rosquellas)

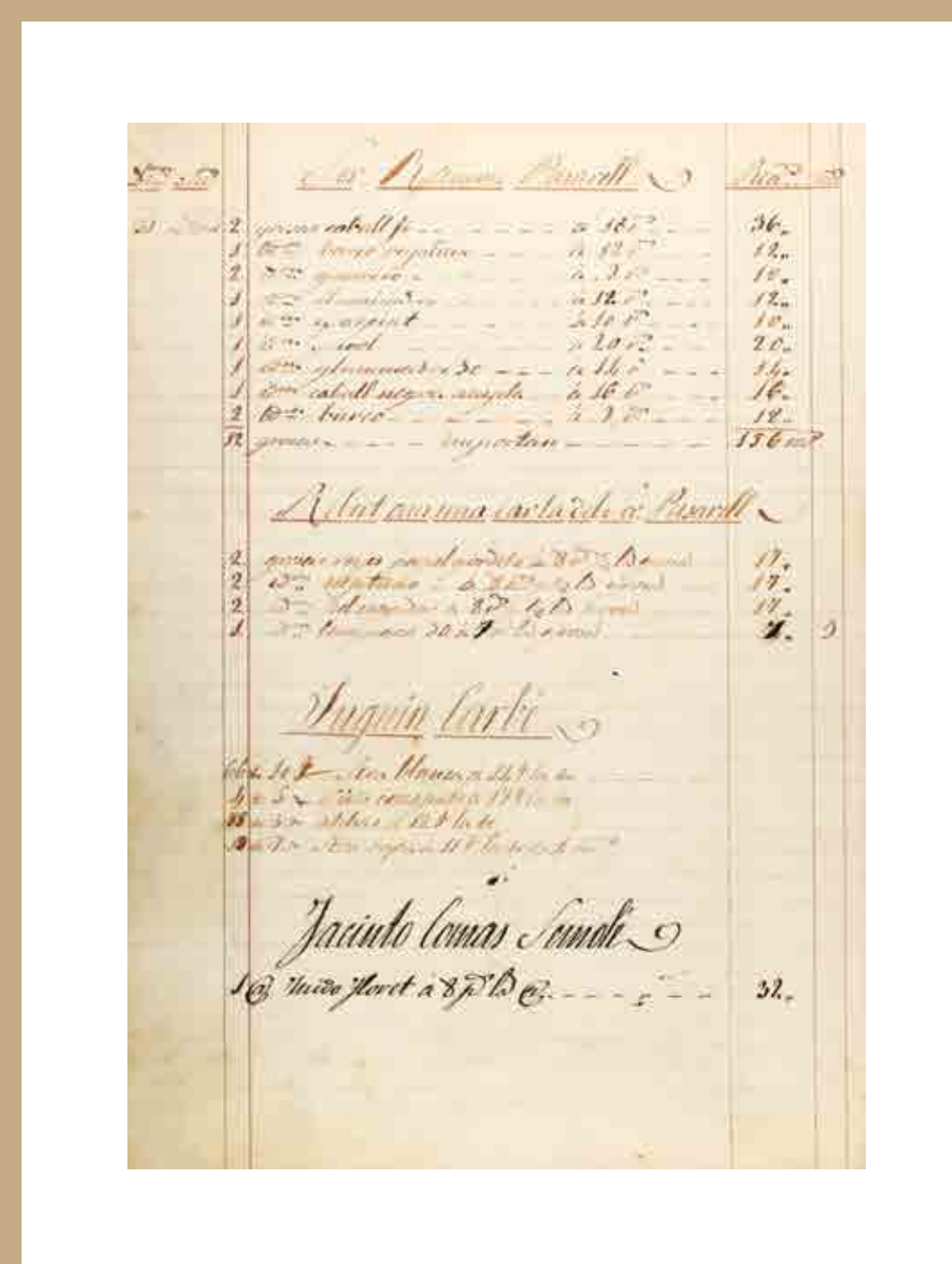
Com era i què s'hi feia al cafè-casino dels Rosquellas? (I)

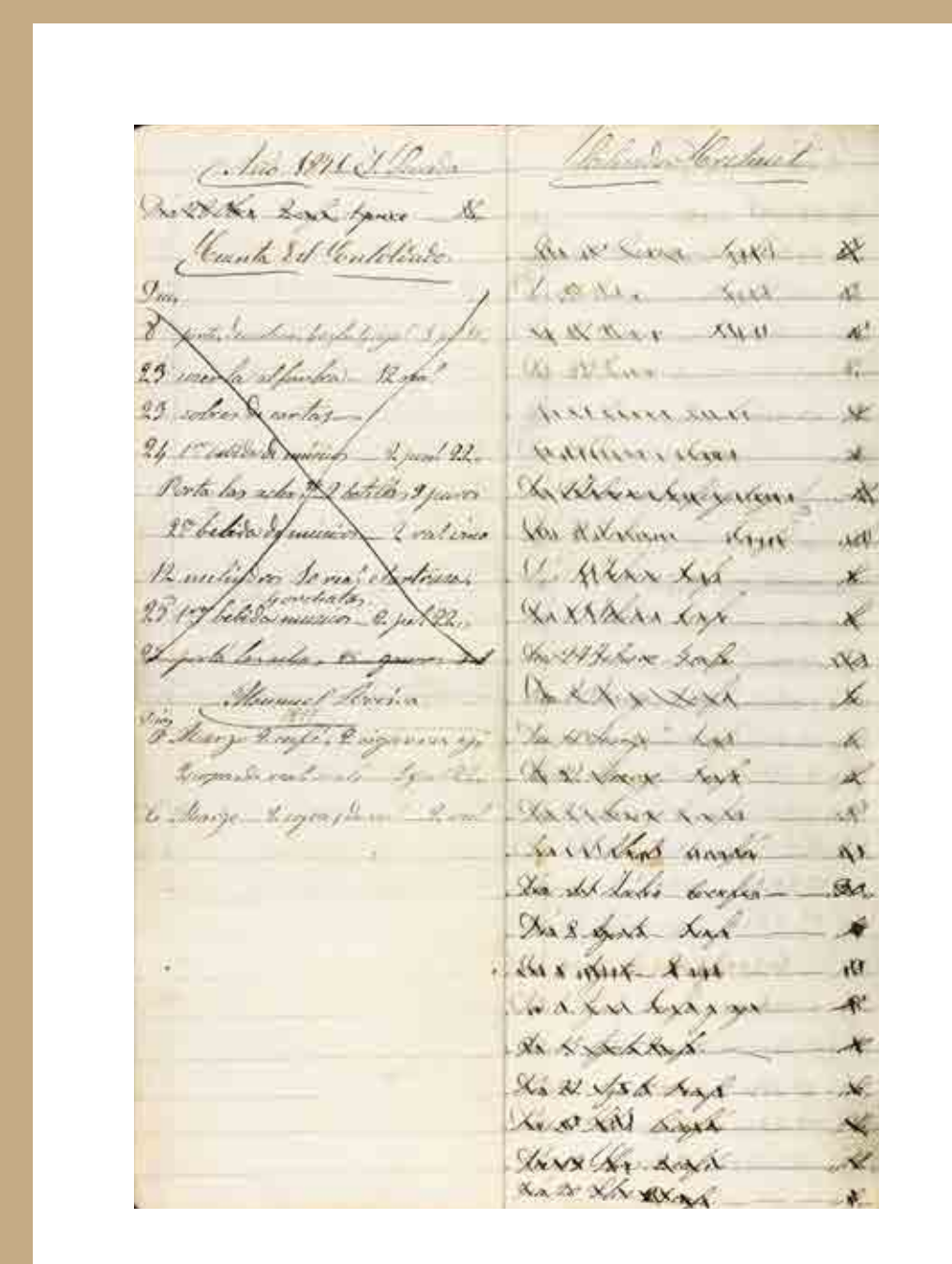
Inventari del cafè-casino de l'any 1877, any en què Ramon Rosquellas traspasa el negoci al seu cosí Ferran. (ACSE, fons Rosquellas)

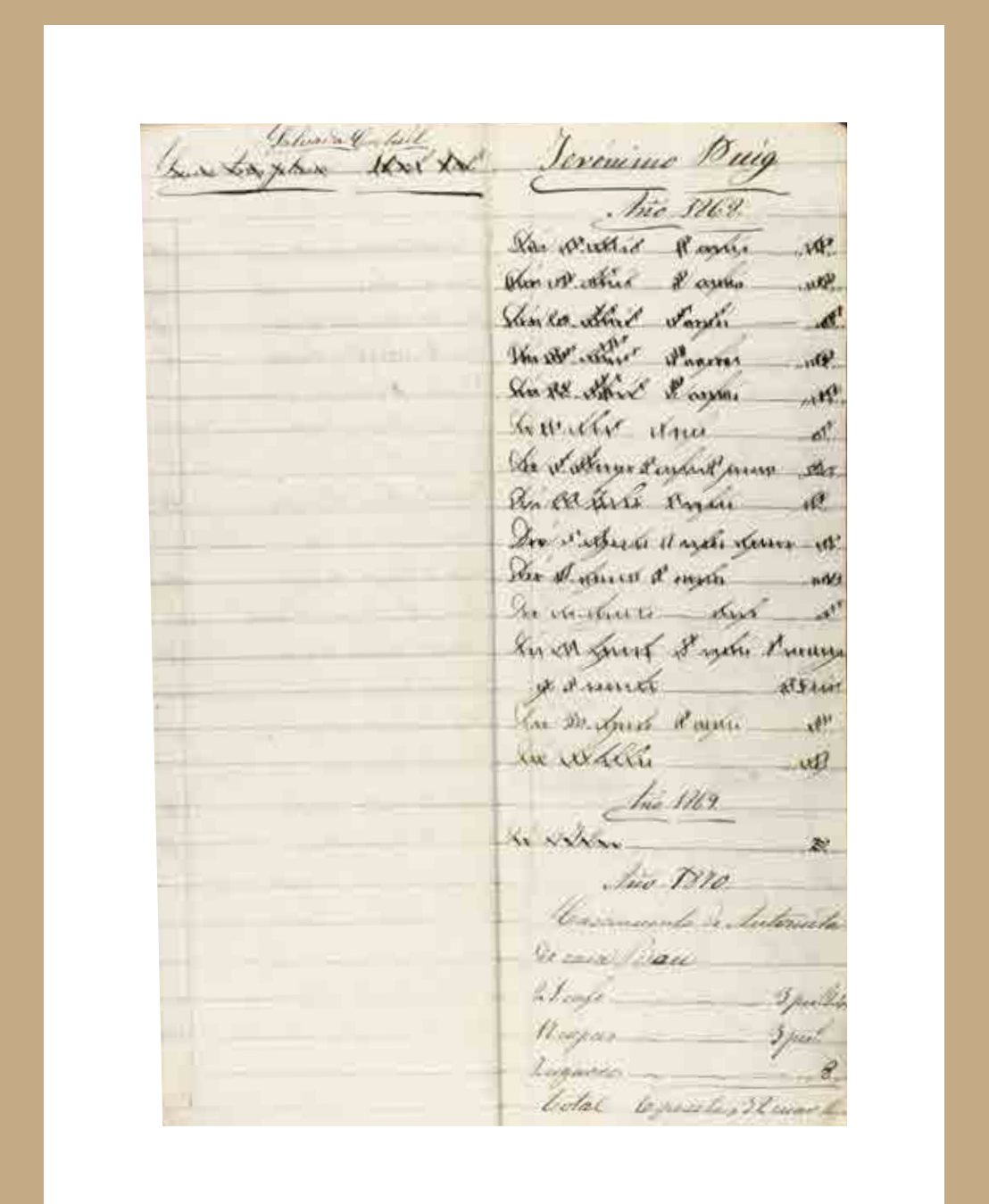
Despeses d'un bateig a nom de Josep Guardia. Destaquen els dos licors consumits, l'Espartero i el Garibaldi. Any 1876. (ACSE, fons Rosquellas)

Compres a Ramon Pasarell de material per al primer cafè de Francesc Rosquellas. Any 1849 (ACSE, fons Rosquellas)

Compte de les despeses de l'envelat organitzat l'any 1871. (ACSE, fons Rosquellas)

Casament de l'Antònia de can Bau. Any 1870. (ACSE, fons Rosquellas)

No s'ha trobat cap fotografia del local que tenia Francesc Rosquellas al c. Nou, segons les matrícules industrials, però sí unes compres de 1847 a Ramon Pasarell per a decorar el local, com ara llíbrets de làmpada, pots i un sac. També hem trobat l'inventari de l'any 1877, quan Ramon Rosquellas traspasa el local al seu cosí Ferran, cosa que ens permeten fer-nos una idea de com era. En la relació de béns hi consta una taula de billar, 12 taules de marbre i 7 de fusta i les seves corresponents cadires i coixins, 24 llunes de mirall i 2 portes amb vidriera, un rellotge de paret i 2 quinqués, un armari i un taulell, a més de tot el necessari per al dia a dia del cafè. Hi ha un segon inventari, en aquest cas ja de l'any 1891, redactat quan feia un mes que en Ramon s'havia associat amb Francesc Fontdevila, *Panxo*, al local de la plaça Farners. Hi destaquen taules de marbre amb potes de ferro, taules de fusta, un tresillo, cadires per a la zona de lectura, el saló i la secretaria, miralls, taulell, làmpades d'aranya, quinqués, fanals, billar, cafeteres d'aram i ferro per a fer cafè i cafeteres de llautó per a servir i una taula de joc.

Retornant al primer llibre de comptes, el de l'any 1847, s'observa que el consum d'herbes i espècies amb propietats medicinals i/o culinàries destaquen sobre la resta. Espècies com la canyella d'Holanda, l'anís estrellat, la bergamota, els lliris de Florència, el *calamuis*, el cardamom, essències diverses, matafaluga, el pebre negre, el safrà, la regalèssia. Però també aliments per al dia a dia, com arròs, cafè i sucre. Més endavant, en les anotacions de l'any 1850-52, fa anotacions de parament (tasses, ciris, sucreres, taules de marbre, quinqué, gots i copes de cristall, botelles de licor, paper per

cartes, cola forta, esmeril, *cenizas verdes*) i aliments (pistons, ametlles, torrons, xocolata, borregos, carquinyolis i xufes). Els licors són el gruix de les comandes, bàsicament *noyó*, menta, rosa, llimó, rom, marrasquí, poncem, a part també de gasosa (*graciosa*), orxata i un *pliego de cigarros*.

La llibreta de l'any 1852-53 el gruix de les comandes al cafè Rosquellas es basa en l'esperit de vi, tot seguit dels resolis i el cafè. El segueixen, amb menys quantitat, la rosa, l'orxata, el marrasquí i el poncem,¹ la menta i el *noyó*, el te i la cervesa, la sal i diversos tipus de sucre. El menjar i les espècies es continuen venent: ametlla, melindros, carquinyolis, rosquilles, torrons, neules, confits, fideus i pistons, xocolata, taronja i panellets, borregos, oli, pebre, essències de llimona, de rosa, flor de macís, safrà, lliris de florència i canyella. I també coses de casa: sabó i encens.

1. El poncem (*Citrus medica*) és un fruit cítric provinent de l'arbre anomenat *poncener*.

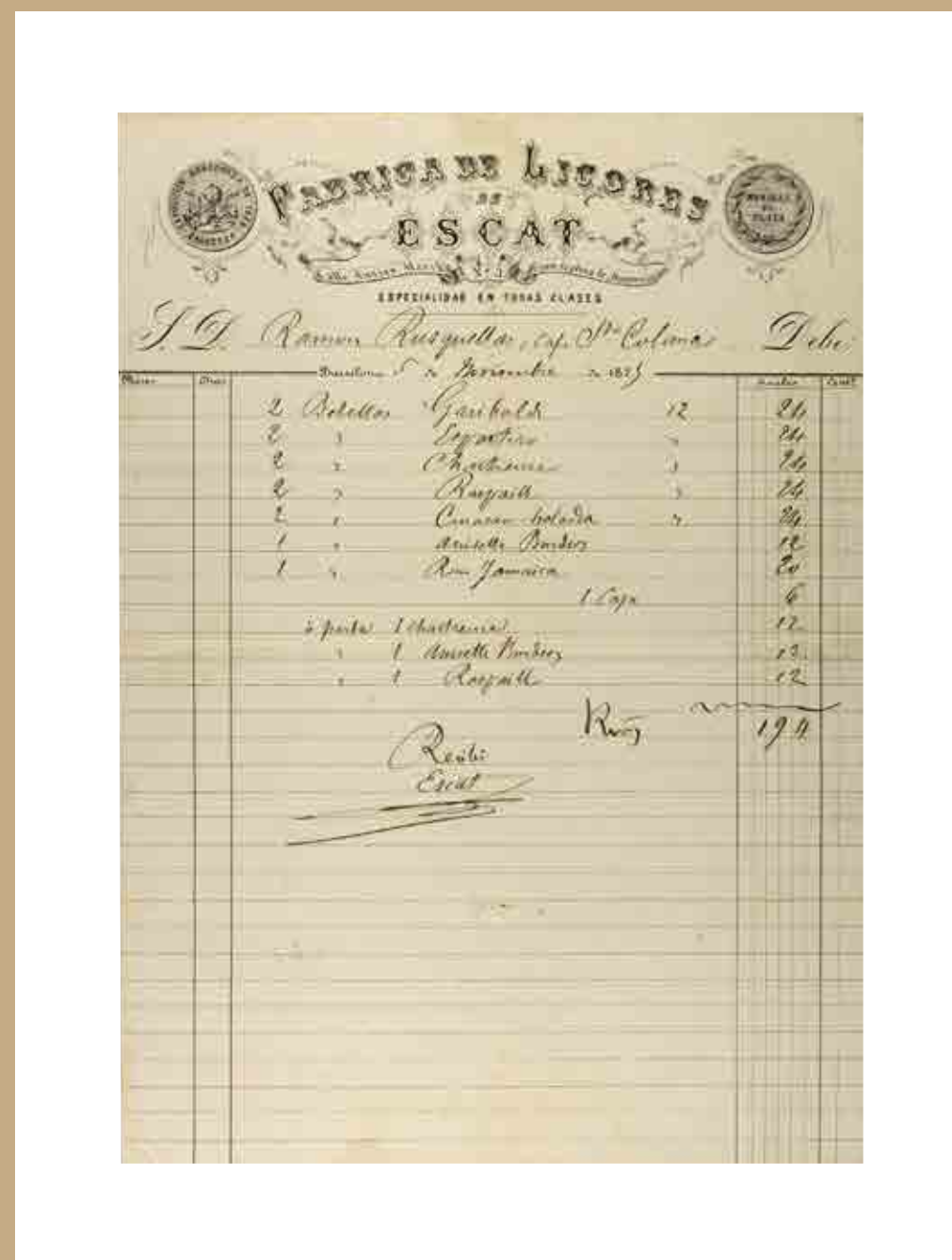
Poncem (*Citrus medica*). Apareix a la recepta de la destil·lació d'anís dels Rosquelles, concretament *esperit de poncem* i també en els llibres de comptes del cafè de l'any 1852-53 com un dels més venuts. (Wikipèdia, 01/10/2016)

Una altra de les espècies més utilitzades a les llibretes dels Rosquellas, la canyella, concretament s'esmenta la *canyella d'Holanda*. Apareix a 3 de les 4 receptes de ratafia. (Wikipèdia, 01/10/2016)

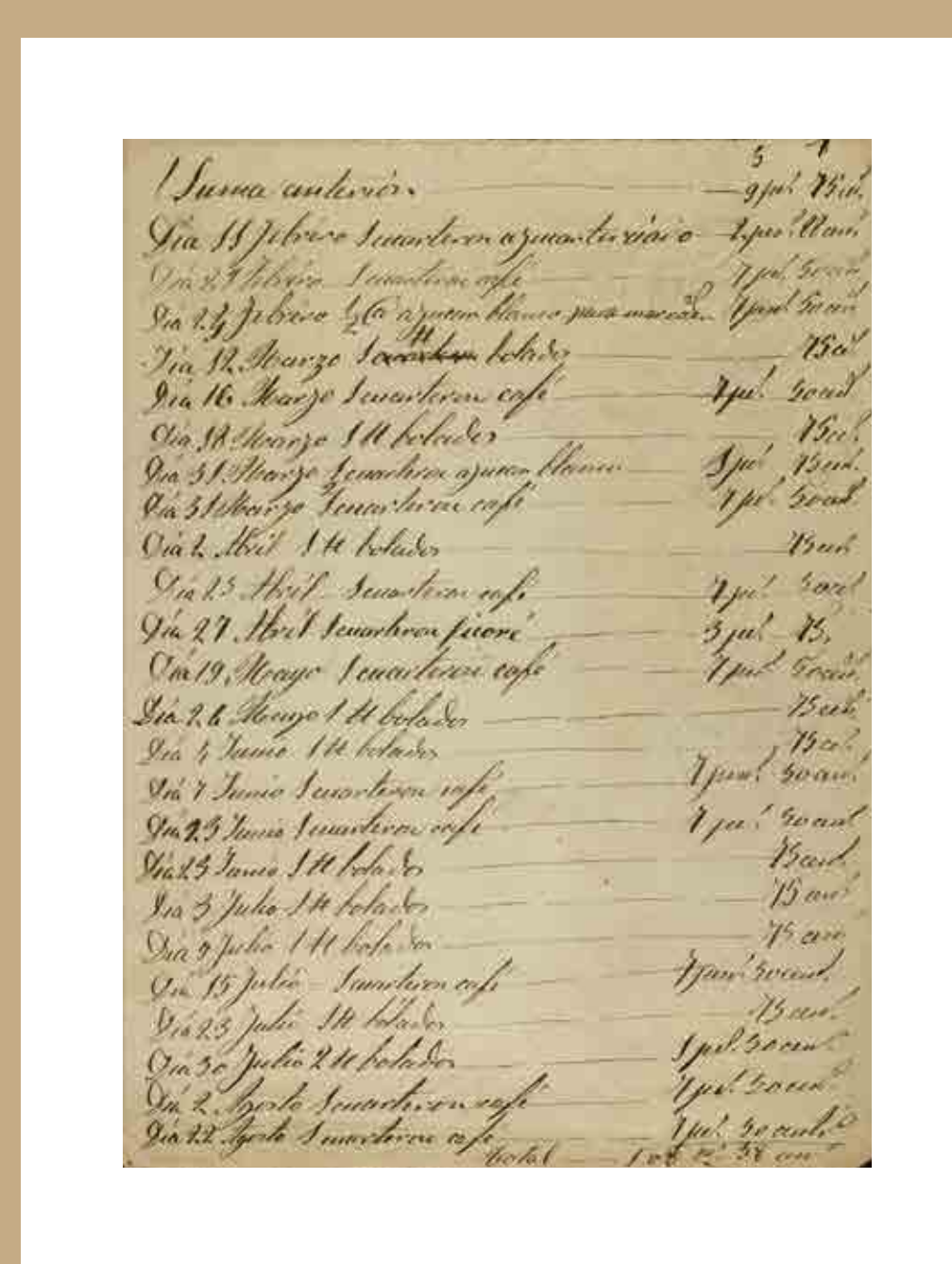

Com era i què s'hi feia al cafè-casino dels Rosquellas? (II)

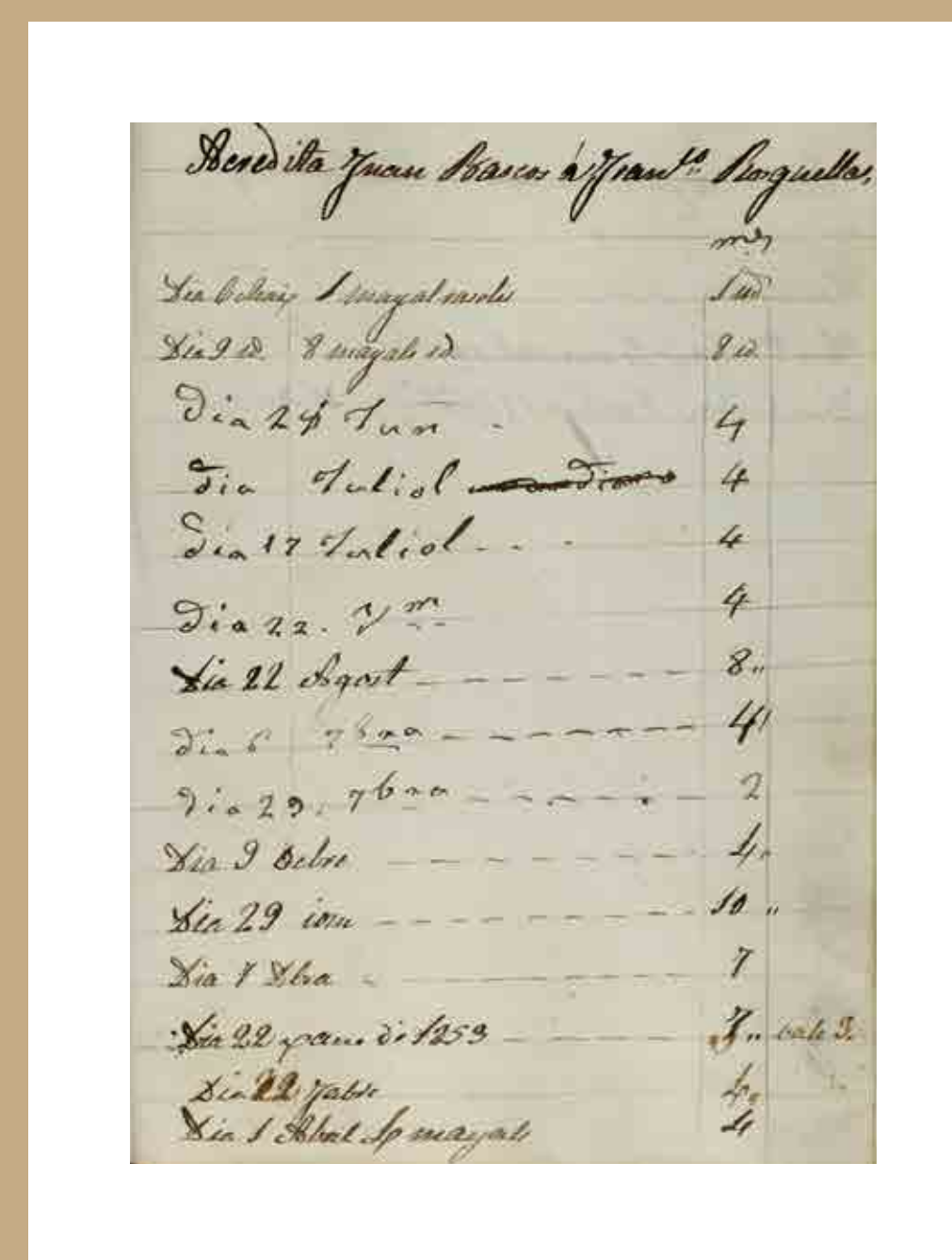

Albarà de comanda a la casa Fàbrica de Licores Escat. Hi destaca l'Espartero, un licor presentat a l'Exposició Universal de l'any 1867, que també es troba en el compte de despeses d'un casament celebrat al cafè dels Rosquellas.

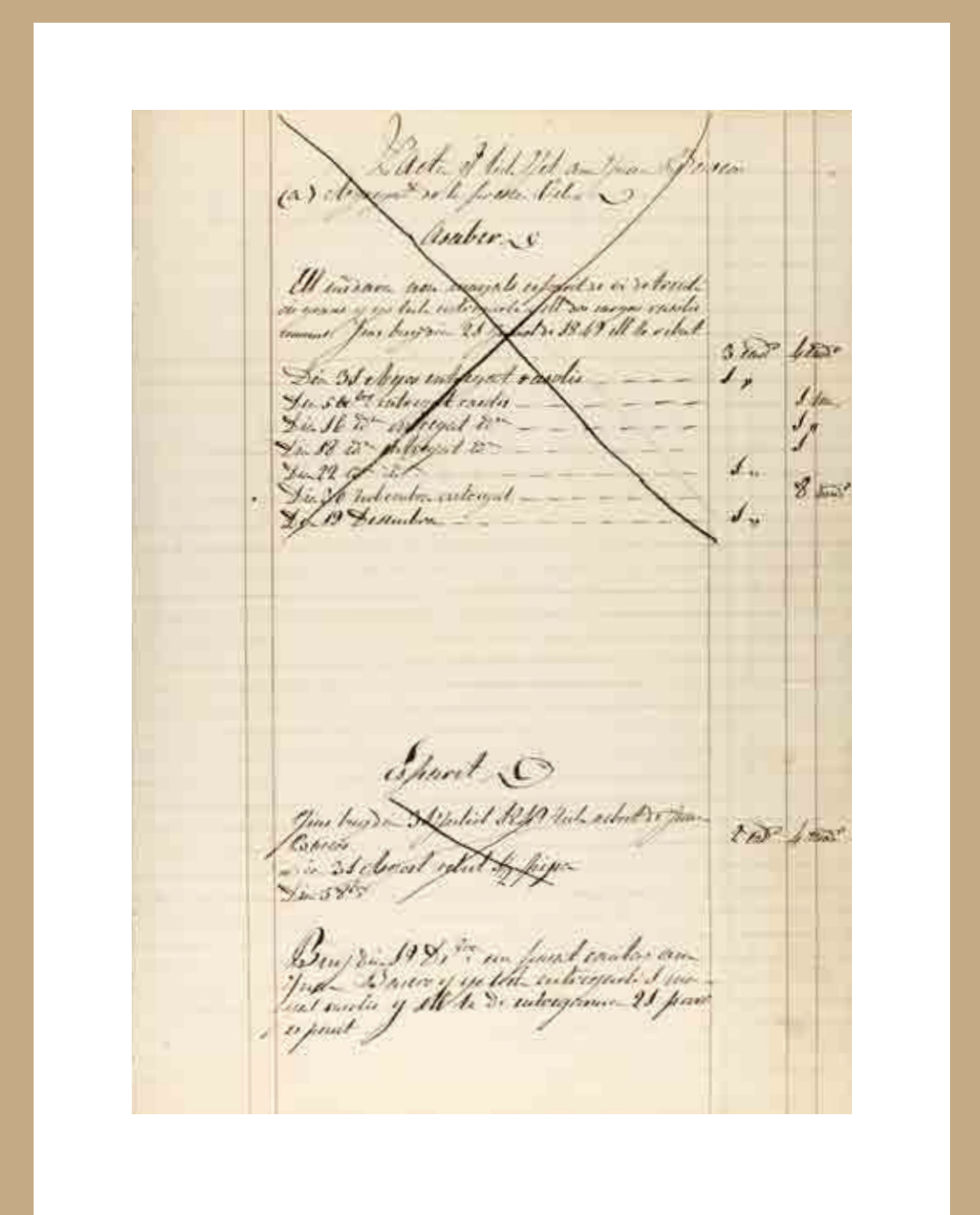
(ACSE, fons Rosquellas)

Compres a J. Sureda, confiter, on apareixen les paraules *cuarterón*, *lliura*, *arroba*.

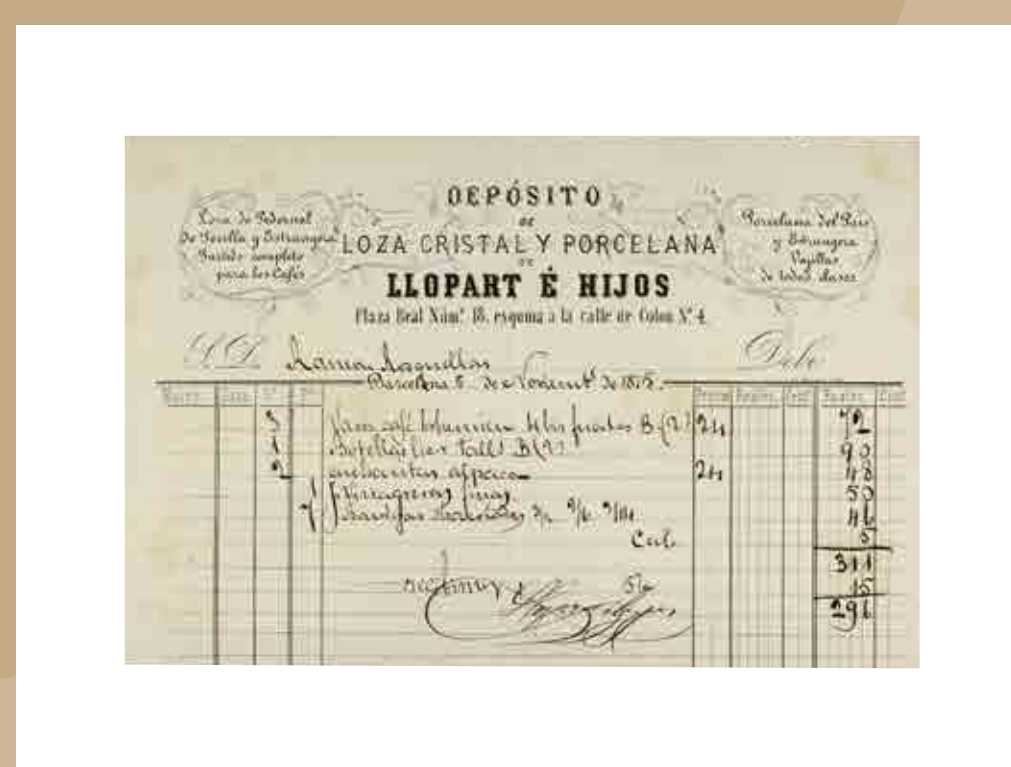
Acord entre Francesc Rosquellas i Joan Bascós, fabricant d'aiguardent de Santa Coloma on apareix les paraules *andiano* i *mayal*.

Acord entre Francesc Rosquellas i Joan Bascós, on apareixen les paraules *carga*, *porró*, *mayal* i *pipa*.

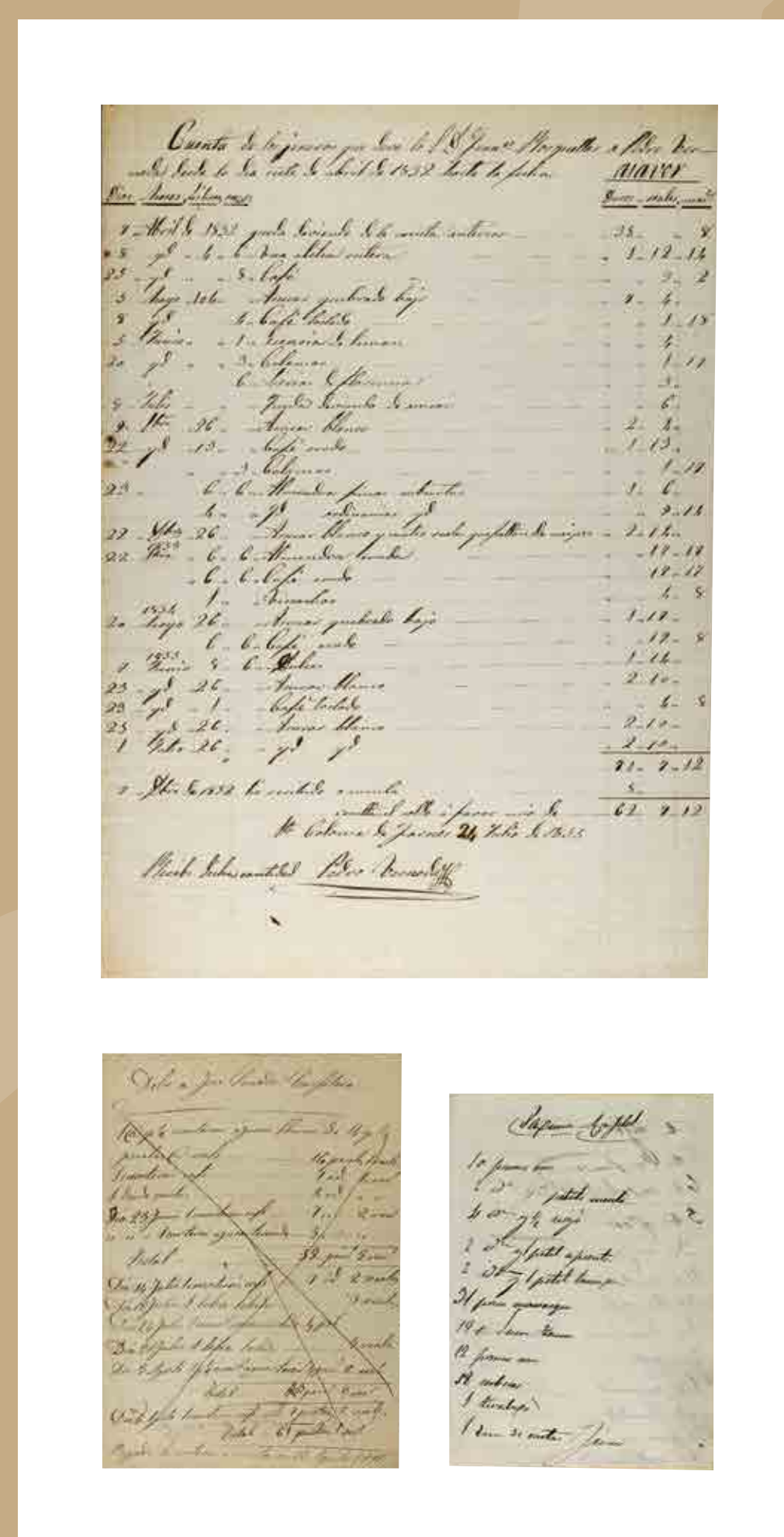
Són interessants el llistat de noms de clients i el que havien consumit i quedava pendent de pagar. Ens revelen que n'hi havia d'habituals i que la majoria de consumicions eren individuals (un cafè i un cigar), tot i això n'hi ha que inclouen diverses consumicions que podrien coincidir amb els dies de més activitat al cafè, com eren els balls i les rifes. És remarcable la troballa d'un parell de notes sobre les despeses d'un casament, concretament a nom de l'Antonietta de casa Bau, l'any 1870: 21 cafès, 17 copes, 2 cigars. El total va pujar a 6 pessetes 32 *cuartos*. O les del bateig de l'any 1876 a nom de Josep Guàrdia, en què es va consumir una ampolla de Garibaldi, una de *curaçao*, una d'Espartero, una de *Pipermint*, dues de licor comú i dos *mazos de cigarros*. El total va ser de 59 pessetes 24 *cuartos*.

Entre la documentació del fons també hi havien uns quants albarans, tots datats de finals del segle XIX. Per exemple, el parament del cafè (culleretes, copes, plats, safates) Rosquellas el comprava a Llopart e hijos, a la plaça Reial de Barcelona, i a Florensa Hermanos, fàbrica de porcelana, al carrer Escudellers. Per als licors tenia uns quants proveïdors, com Salvador Font de Mataró, Escat. Fàbrica de licores, al carrer Ausiàs March de Barcelona, Pasqual y Cía, de la plaça Hospital de Girona. Els compra licors de 1a i de 2a, *curaçao* d'Holanda, *Pipermint*, *Chartreuse*, Garibaldi, Espartero, *Raspail*, aniset de Bordeus, rom de Jamaica, licor de rosa, absenta, zara,¹ conyac i marrasquí. I, finalment, albarans de les espècies (lliris de Florència, nou moscada i flor de macís, anís estrellat i gessamí, tintura d'arnica), comprades a Hijos de José Vidal, de la plaça del Born de Barcelona. La botiga de comestibles de Josep Sureda i Nogués, de Girona, li proporcionava bolados, cafè, sucre floret i pa de pessic.

Albarà de la casa Llopart e Hijos de parament per al cafè.

(ACSE, fons Rosquellas)

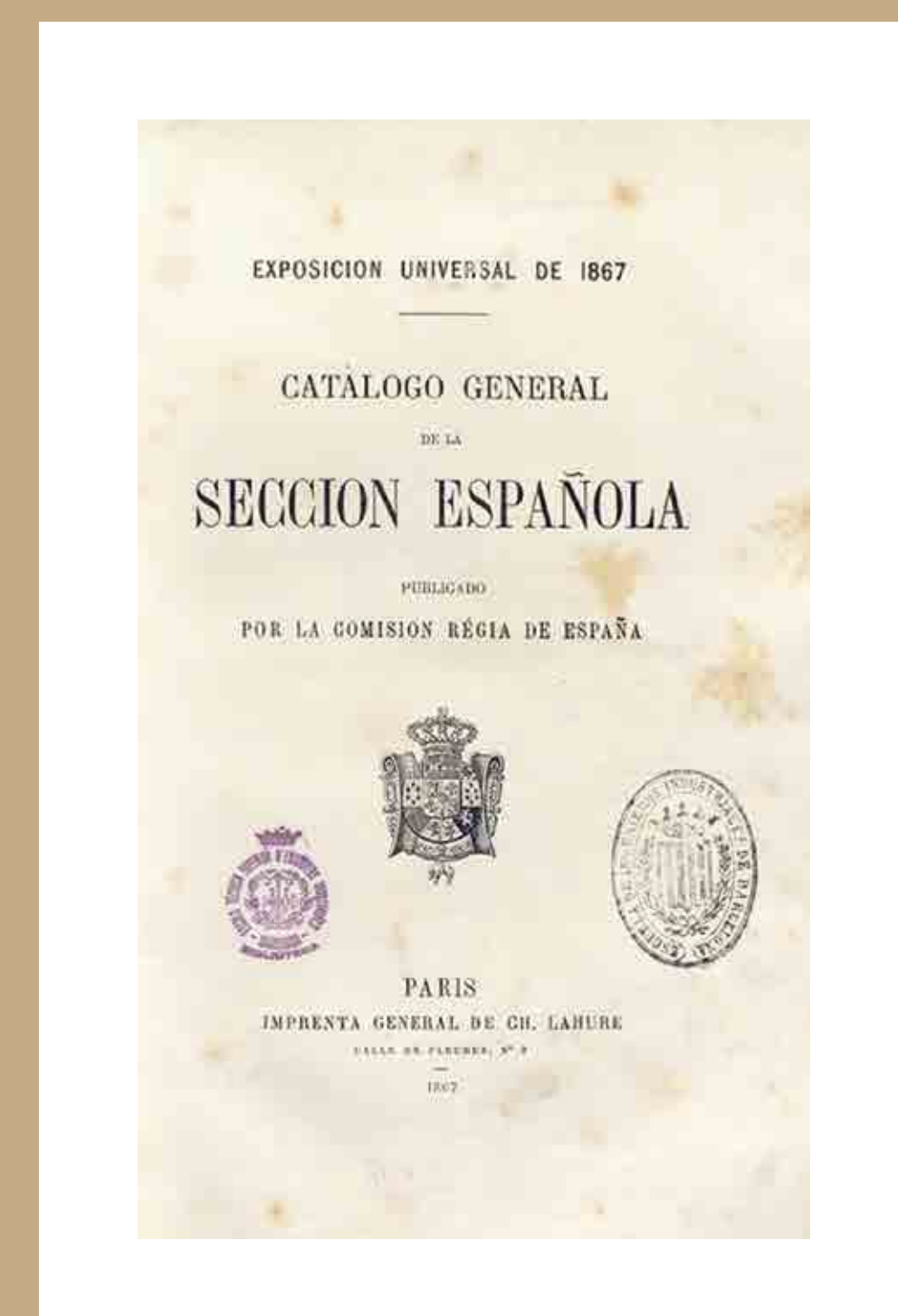

Les unitats de pesos, mides i mesures a les llibretes d'en Rosquellas

AIGUARDENT I LICORS	
Mayal	= 16 porrons
(mallal)	= 15,48 litres
Barril	De dos tipus:
	• de càrrega = 118 porrons (112,1 litres)
	• andiano (indianos) = 78 porrons (74 litres)
≤ Càrrega	= 123,84 litres
	(a Santa Coloma de Farners: 1 càrrega = 133,976 litres)
	= 2 botes
	= 8 mallals
	= 128 porrons
	(aiguardent) 4 càrregues
	= 64 quartans
	= 1 pipa regular
MENJAR	
Quintar	= 40.000 kg
	= 4 arroves (roves)
	= 104 lliures
	= 1.248 unces
Quarterón	Curulla:
	= 59,622 litres
	= 2 quartera
	= 16 quarterons

Laura Jiménez Fabregas

1. Marrasquí de Zara, fet amb una citrera de la península de la regió de Dalmàcia.

Catàleg general de la secció espanyola dels productes presents a l'Exposició Universal de 1867. Entre ells, la casa Escat i el seu elixir Espartero, que Ramon Rosquellas sol·licitava per al seu establiment.

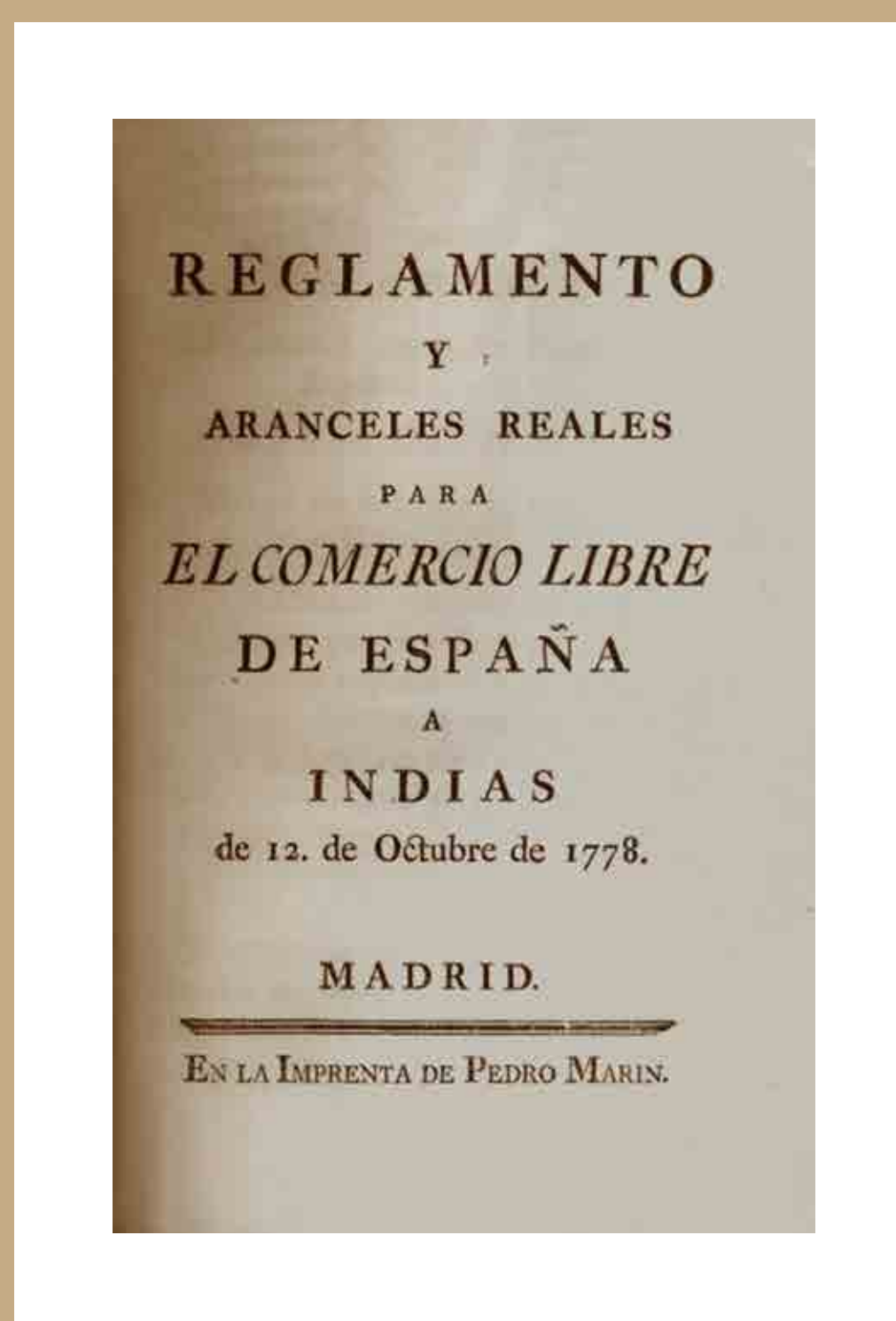
(Universitat Politècnica de Catalunya)

Comptes fets a proveïdors en les diverses etapes del cafè (1852- 1881- s. d.).

(ACSE, fons Rosquellas)

El negoci de l'aiguardent a Catalunya

El Decret de lliure comerç trencava el monopoli gadità de comerç amb Amèrica. Any 1778. (Universitat de Barcelona)

Registre del Port de Sant Salvador (El Vendrell). Any 1819. El llonero Verge del Carme de 36 tones, procedent de Lloret amb botes buides i càrrega de vi i aiguardent amb destinació Cadis.

(Laia Jiménez Fàbregas / Museu del Mar - Can Garriga de Lloret de Mar)

Per a trobar les primeres destil·lacions a l'Europa cristiana hem de situar-nos al segle XIII, amb dos personatges abastament coneguts, Ramon Llull i el metge Arnau de Vilanova. Però la implantació de destil·leries a Catalunya per a la producció industrial d'aiguardent va començar a Reus tot just encetat el segle XVI, i molt aviat es va estendre pel prelitoral català. La penetració dels comerciants catalans en els circuits del comerç atlàntic i, posteriorment, en els del comerç americà¹ va afavorir aquest procés d'especialització vinícola. L'aiguardent fou durant el segle XVIII una de les primeres fonts de riquesa de Catalunya. Els últims anys del segle XVIII i primers del XIX les exportacions d'aiguardent van perdent pes en l'economia catalana i comença un nou cicle, el del vi.

Diverses raons van portar la Catalunya vinícola a especialitzar-se en la destil·lació dels aiguardents, un producte més resistent que el vi, de menys pes i més car. La primera raó va ser la deficient qualitat de la majoria dels vins; la segona, les dificultats de transport, i la tercera, la creixent demanda de begudes alcohòliques en els mercats europeus.

Les cases de pagès eren autosuficients en molts aspectes i els destil·lats eren comuns per a aprofitar el vi i obtenir-ne aiguardent amb un simple alambí. Quan la demana augmentà, menestrals i pagesos també ho aprofitaren per a treure'n un benefici, produint a petita escala aiguardents anisats, misteles i resolis.

En aquest context sorgeixen gran quantitat de documents sobre l'elaboració de licors, aiguardents i ratafies. Juan Pola de Medina, un licorista menorquí, en el seu llibret *El perfecto licorista, ó arte de destilar*, de 1840, explica detalladament tot el procés de destil·lació i els estris necessaris i distingeix entre destil·lació i maceració: "Se llaman *licores* las preparaciones compuestas con aguardiente o espíritu de vino, aguardiente común, azúcar, y el aroma o zumo extraído de ciertas sustancias. Estas composiciones se sacan por destilación o por infusión, y se llaman *licores* las primeras y las segundas, *ratafias*."

Escala quantitativa de graduacions d'aiguardent

	Segons J. Pola de Medina (1840) Aeròmetre de Cartier	Segons E. Giralt (actual) Escala centesimal o de Gay-Lussac
Aiguardent dèbil	16°	
Aiguardent al punt	17-18°	
Aiguardent simple	19-20°	
Aiguardent a prova d'Holanda	21-23°	49°
Aiguardent a prova d'oli	24-28°	64°
Aiguardent a prova de pólvora	28-31°	90°
Esperit de vi	36-37°	

Laia Jiménez Fàbregas

1. 1778 Reglamento y aranceles reales para el libre comercio de España a Indias.

Aquesta denominació dels diferents tipus d'aiguardents no apareix a les llibretes manuscrites pels Rosquellas, sinó en un recull que forma part de la documentació de la família anomenat *Carpeta instructiva. Para fomentación de licores y jarabes con el superfino adorno que escige el mayor establecimiento. Gerona, 16 Mayo 1842.*

Prova d'Holanda: Consistia a xarbotar l'esperit destil·lat dins d'un pot mig ple i examinar la rapidesa amb què les bombolles d'aire retornaven a la superfície, així com la seva persistència. Aquesta prova es convertí en mesura de referència en les transaccions comercials d'aiguardent.

Prova d'oli: Consistia a introduir una gota d'oli en un recipient amb aiguardent destil·lat. Si la gota surava, indicava que hi havia un excés de flegma aquosa, mentre que si aquesta gota s'enfonsava, la graduació alcohòlica es marcava en 58-59°.

Prova de pólvora: Consistia a col·locar una mica de pólvora en una cullera juntament amb l'aiguardent destil·lat i llavors calar-hi foc. Si no s'encenia es considerava que encara hi havia aigua al destil·lat i calia tornar a destil·lar.

L'ambigüitat d'aquestes proves va portar a buscar noves solucions. A finals del segle XVII es van desenvolupar els pesallicors (aeròmetres) per quantificar la concentració alcohòlica mitjançant una escala de densitats relatives.

El negoci de l'aiguardent a Santa Coloma de Farners

Nombre y apellido de los contribuyentes	INDUSTRIA	CALLE Y N.º	CLASE	VALOR	VALOR	VALOR	VALOR	VALOR	VALOR	VALOR
Joan Bascós	Fábrica de aguardiente	Carrer Verge Maria	1.ª	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Josep Bascós	Fábrica de aguardiente	Carrer Verge Maria	1.ª	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

Matrícula industrial on apareix la fàbrica d'aiguardents de la família Bascós (Joan, Salvador i Josep, en diferents anys). Des de l'any 1856, data de les primeres matrícules disponibles fins l'any 1890. La matrícula de l'any 1881 és interessant perquè indica que tenia 500 litres en alambins fixos.

(ACSE, fons Ajuntament de Santa Coloma de Farners)

CLASE	NOMBRE DE LOS CONTRIBUYENTES	TITULO DE PROPIEDAD QUE TIENE	VALOR	VALOR	VALOR	VALOR	VALOR	VALOR	VALOR	VALOR
1.ª	Joan Bascós	Fábrica de aguardiente	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
1.ª	Josep Bascós	Fábrica de aguardiente	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

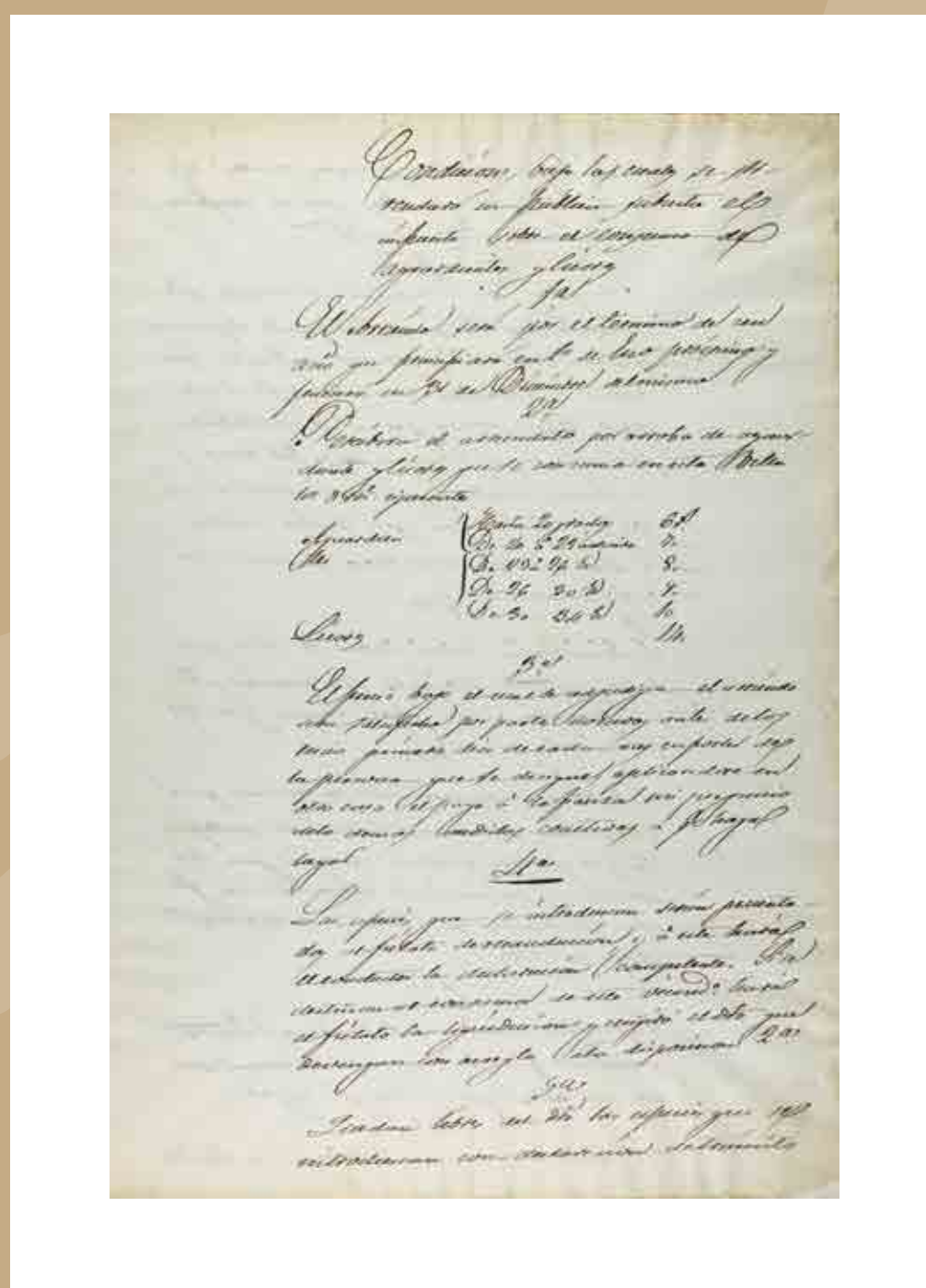
Matrícules industrials recollides sota la denominació "tiendas de aguardiente". Any 1856.

(ACSE, fons Ajuntament de Santa Coloma de Farners)

A Santa Coloma de Farners el consum d'aiguardents i licors és elevat. L'any 1848 l'Ajuntament redacta un impost sobre el consum d'aiguardents i licors. Si revisem les matrícules industrials (disponibles a partir de l'any 1856) es pot observar l'àmplia presència de "tiendas de aguardiente", més de 25. A poc a poc, però, en va disminuint el nombre, d'acord amb la tendència general a Catalunya. L'any 1870 marca un canvi i els establiments passen a vendre "aguardientes y vinos comunales al por menor". Entre el 1874 i 1880 només trobem "tiendas al por menor de aceite, vino y vinagre". L'any 1881 Josep Viader obre una "tienda de vinos y aguardientes" al carrer del Prat. L'any 1893 hi ha un repunt del comerç de l'aiguardent a Santa Coloma en combinació amb el negoci de vins, al detall i a l'engròs. El nombre d'establiments varia entre 10 i 18 fins l'any 1900. A partir del 1901 els negocis passen a anomenar-se "Taberna o vinos y aguardientes al por menor". Inicialment n'hi havia una setzena i fins l'any 1920, que en queden deu. A partir d'aquí, fins a la proclamació de la República Catalana (1931) ja només es ven vi al detall.

Cal fer esment a la família Bascós. Des de l'any 1856 ja apareix a les matrícules industrials amb el seu negoci i, amb el pas dels anys, va a l'alça a Santa Coloma. Es tracta d'una fàbrica d'aiguardent situada al carrer Verge Maria. Es conserven documents de la relació dels Bascós amb els Rosquellas, concretament els diversos acords que van signar Joan Bascós i Francesc Rosquellas per intercanviar esperit de vi per a resolis.

Les matrícules industrials recullen anotacions interessants d'aquest negoci. L'any 1870, per exemple, hi trobem aquesta: "Alambique que trabaja menos de 6 meses". L'any 1877 ja s'hi esmenta la quantitat de litres amb què treballa, concretament 200. L'any 1878 la nota recull una evolució ascendent: "Aumento de caldera que contiene 300 litros más". L'any 1881 la matrícula indica que la fàbrica té 500 litres en alambins fixos. Aquesta és la màxima quantitat produïda a què arriba, ja que l'any 1884 comença a decaure fins als 310 litres. L'any 1890 és el darrer en què el negoci apareix a les matrícules industrials.

Plec condicions ajuntament de l'impost sobre el consum d'aiguardents i licors. Any 1848

(ACSE, fons Ajuntament de Santa Coloma de Farners)

Alambí i botes.

(Museu VINSEUM. Museu de les Cultures del Vi de Catalunya)

D'on ha sortit el fons Rosquellas?

Retrats de Ramon Rosquellas i de la seva muller, Coloma Vilà, l'any 1871, propietat de Maria Camós Vilà.
(J. Carreras Barnés / ACSE, col·lecció d'imatges)

Hem entrevistat Maria Camós Vilà, una de les donants de la documentació que avui constitueix del fons Rosquellas. El seu avi era nebot de Ramon Rosquellas i Coloma Vilà.

Parlant amb ella hem pogut fer-nos una idea de com era el cafè-casino que durant molts anys van tirar endavant en Francesc, en Ramon i en Josep Rosquellas. Recorda haver-hi passat moltes estones jugant en aquella enorme sala del cafè, ja en desús, envoltada de *mundos*, llibres, diaris, partitures, tampons per a estampar segells, copes i ampolles de licors. Recorda l'anècdota divertida en què un dia, obrint capsetes, va llençar-ne el contingut per la finestra al carrer i algú que passava va començar a esternudar, era tabac d'aspirar (rapè). El seu avi matern, Joan Vilà Negre, va ser l'hereu del local dels seus oncles, Ramon i Coloma, els quals no tenien fills i van decidir deixar-l'hi a ell. Allà hi

van néixer la mare i l'oncle de la Maria Camós. Va ser quan van començar a obrir els *mundos* que van veure que tota aquella documentació tenia un interès molt gran i que calia conservar-la.

Ens explica que el cafè-casino dels Rosquellas estava situat a la cruïlla entre el c. Castanyet i el c. Major, concretament al número 3. Tot i que la documentació de l'època consultada, el situaven al c. Nou 1 (actual Jacint Verdaguer), just on tenia la casa en Ramon, segons el padró de l'any 1880. La Maria recorda que el cafè tenia un gran arc de pedra a l'entrada i, un cop a dins, es trobava una sala enorme amb un gran taulell tot ple d'ampolles i gots de vidre gruixut i un pedrís on s'asseien les dones quan es feia el ball. El local tenia una escala al fons que connectava amb un segon pis, amb el terra de fusta, on hi havia una mena de piano, semblant al piano mallorquí de Chopin.

En preguntar-li sobre la ratafia, si sabia si els Rosquellas en feien, la Maria respon: «I tant! En Ramon tenia molta traça en això de fer licors. I segur que de ratafia també en feia, tothom en bevia per postres!» Davant del fet curiós que en les llibretes dels Rosquellas no hi aparegui cap consumició de ratafia anotada, l'explicació més versemblant, segons la Maria, podria ser que aleshores era una beguda tan comuna que potser no li donaven la importància que actualment s'hi dona. Amb tot, el que és ben cert és que se servia al cafè. Com també es pot afirmar que molts licors se'ls feia el mateix Ramon Rosquellas, com la menta, l'anís i l'absenta, així com també remeis per a mals comuns, com els que trobem anotats a la llibreta.

Maria Camós, donatària del fons Rosquellas a l'Arxiu Comarcal de la Selva.
(J. Carreras Barnés / ACSE, col·lecció d'imatges)

LA RATAFIA A SANTA COLOMA DE FARNERS

ELS ORÍGENS

En el 150 aniversari de la mort de
Francesc Rosquellas (1802-1867)

Concepte:
Xavier Amat Surós
Joaquim Carreras Barnés

Textos i tria d'imatges *Els Orígens*:
Gerard Buxeda Majoral (plafons 2-10)
Laia Jiménez Fàbregas (plafons 11-17)

Recerca genealògica:
Cristina Trias Martínez (plafó 18)

Textos i tria d'imatges *Les Persones*:
Confraria de la Ratafia

Correcció i coordinació tècnica:
Joaquim Puigdemont Casamajó

Presentació

L'exposició que anualment es realitza per aquestes dates des de l'Arxiu Comarcal tracta en primer terme, com ja és habitual, d'alguna etapa en la història de la ciutat de Santa Coloma de Farners i, en segona instància, s'aprofundeix algun element que considerem rellevant de l'època descrita. Enguany, a punt de commemorar-se 150 anys de la mort de Francesc Rosquellas i Alomar, persona estretament lligada a la ratafia i exemple prou genuí del que significà el segle XIX, que és el període d'anàlisi triat en aquesta ocasió.

L'exposició d'aquest any pren una alta dimensió a redós del nom La Ratafia a Santa Coloma de Farners. La coparticipació de la Confraria de la Ratafia en els continguts ha permès duplicar l'espai expositiu habitual. De fet, la tradició ratafiaire farnesenca és el fil conductor que ens guia per tot l'espai expositiu que es divideix en dos grans continguts: Els Orígens i Les Persones.

En la primera part expositiva, la dels Orígens, es fa la pinzellada històrica del segle XIX a Santa Coloma, que, com tantes poblacions del Principat, va participar activament dels esdeveniments de l'època: guerres carlines, canvis substancials en l'organització política, la societat i l'economia, fruit de la liquidació de l'Antic Règim i de l'adveniment i consolidació de l'estat liberal. Després d'aquest apunts, s'incideix en les biografies de la família Rosquellas (Francesc, Josep i Ramon) que, com es veurà, van viure les circumstàncies històriques plenament, sempre al costat del nou règim liberal i, per tant, com a guanyadors dels successius conflictes que travessen el segle.

Francesc Rosquellas, el pare, fou sens dubte un emprenedor de l'època i això es reflectí en la multitud d'activitats i negocis sobrevinguts a partir de les oportunitats que ofería el nou estat liberal. Obrir un cafè, superant els antics monopolis sobre tabernes d'èpoques passades, fou clau per al relat que ara ens ocupa. Disposar dels documents (fons Rosquellas de l'ACSE) fruit de les seves activitats i negocis, ha estat vital per a traçar les seves biografies, fent especial atenció als receptaris, els quals descriuen gairebé cent propostes d'allò més variades, incloses les 4 variants de ratafia prou conegudes i que, d'alguna manera, marquen l'origen, si més no escrit, de la tradició ratafiaire a Santa Coloma.

La segona part expositiva, Les Persones, ens porta a una altra dimensió, més propera i dinàmica. No són els papers els qui parlen, sinó les persones, majoritàriament dones, que hereves de pràctiques ancestrals, han explicat la seva relació amb la ratafia. En alguns casos ha fet falta recórrer als familiars, atès que les protagonistes ja no són entre nosaltres, però amb la majoria s'hi ha pogut parlar directament.

S'han agrupat els testimonis escollits en quatre grans apartats: Els fonaments, La tradició, Les noves generacions i La consolidació; sempre d'acord amb la edat o el vincle que han establert amb la ratafia. El resultat és una "fotografia" del paisatge humà de la ciutat al voltant del licor macerat, fruit d'una tradició ben arrelada i de la qual la Festa n'és la mostra més viva.

I vol ser també un homenatge a la gent que, generació rere generació, fa de la ratafia un mitjà que ens apropa a la natura, promou la concòrdia i ens fa més feliços.

LES PERSONES

El paisatge humà ratafiaire

